

DE OORLOG, 11 september 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27813]

[Vrijdag 11 September 1914]

Inhoudsopgave 11 september 1914

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27813]	1
DE OORLOG	3
Op het Westelijk oorlogstooneel.	3
De Engelsche actie tot 7 September.	3
Duitsch legerbericht.	3
Oorlogsrapport van generaal French.	3
Een Pruisisch prins gewond.	3
Om en bij den strijd.	4
In België.	5
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	5
Russische berichten.	5
De Russische legers.	5
Het gevecht hervat.	6
In het Verre Oosten.	6
Samoa.	6
Op Zee.	6
De Engelsche vloot.	6
FRANKRIJK.	6
Geen Russen in Frankrijk.	6
BELGIË.	6
De val van Namen.	6
Incident te Gent bijgelegd.	7
Duitsche gevangenen te Antwerpen.	7
De verwoesting van Leuven.	7
Parijsch Oorlogs-dagboek. XVI.	7
Laatste Berichten.	10
Geringe werkloosheid in Engeland.	10
ENGELAND.	10
Het Engelsche lagerhuis.	10
Engeland en Indië.	10
De Zuid-Afrikaansche Unie en de oorlog.	11
DUI TSCHLAND.	11
Een testimonium.	11
OOSTENRIJK-HONGARIJE.	11
De keizer van Oostenrijk.	11
Officieele mededeelingen.	11
ITALIË.	12
De neutraliteit van Italië.	12
Nederland en de Oorlog.	12
De Indische vrachtvaart.	12
Schip aangehouden.	12
De Amerikaansche Legatie.	13
De Hollandia.	13
De Fransche officieren van gezondheid.	13
Voor uit België uitgeweken Nederlanders.	13
Het brood in Den Haag.	13
"Hoe onze landgenooten in Holland worden behandeld".	14
Voortgang handel en bedrijven.	14
Vluchtelingen.	14
Willem Mengelberg vertelt.	14
Posterijen en Telegrafie.	16
Dr. P.J.H. Cuypers naar Leuven.	16
Kunstschaten in het verwoeste Leuven.	16
WETENSCHAP.	16
Leidsche handschriften te Leuven.	16
Op het Westelijk oorlogstooneel.	16
In de buurt van Verdun.	16
In de stelling van Antwerpen.	16
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	17
De Russen verslagen.	17

Naspeuringen van Paul Theelen: 11 september 1914

DUITSCHLAND.	17
Prins Ernst van Saksen-Meiningen gesneuveld.	17
BEURS EN NIJVERHEID.	17
Buitenlandsche Schuld van Columbia.	17
International Steam Pump Company.	17
Argentinië.	17
Uit de Petroleum-industrie.	17
Uit de Ver. Staten.	18
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27813]	18
DE OORLOG.	18
De algemeene toestand.	18
In en om Namen. III.	19
Op het Westelijk oorlogstooneel.	21
Tusschen Seine en Marne.	21
Verliezenlijst.	21
Een rivierovergang onder vijandelijk vuur.	21
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	21
De Russen in Oost-Pruisen.	21
Duitschers en Russen.	21
De Russische opmarsch.	21
Semlin door de Serviërs bezet.	22
Op Zee.	22
De "Pathfinder".	22
De Duitsche vloot in beweging.	22
De "Bethania" buit gemaakt.	22
Onvoorzichtigheid van de "Runo".	22
Duitsche kruisers in den Stillen Oceaan.	22
FRANKRIJK.	22
Parijsch Oorlogs-dagboek. XVIII.	22
Van Parijs naar Bordeaux.	25
De Spaansche gezant.	25
ENGELAND.	26
Gevolgen van den oorlog. XXVIII.	26
De Engelschen in Frankrijk.	27
Zeventig duizend man uit Britsch-Indië.	27
In Afrika.	27
Spionnen-vrees.	27
Belgische vluchtelingen in Engeland.	27
Japan en de vredessluiting.	28
BELGIË.	28
Van uit het duistere, maar veilige Antwerpen.	28
Door zijn soldaten gered.	30
RUSLAND.	31
De Tsaar en de oorlog.	31
SPANJE.	31
Spanje en Duitschland.	31
ITALIË.	32
De houding van Italië.	32
ZUID-AFRIKA.	33
Zuid-Afrika in den oorlog.	33
De Zuid-Afrikaansche Unie en de oorlog.	33
Lord Buxton.	33
TELEGRAMMEN.	33
De "Oceanic".	33
Een encycliciek van Benedictus XV.	33
Van Dag tot Dag.	33
ONDER DE STREEP.	34
Over iets anders.	34
Mobilisatiana. I.	36
Wijze van toepassing der Landstormwet.	36
Theoretische en practische oefeningen.	36
Nederland en de oorlog.	37
S.S. Tambora.	37
De haven van Rotterdam.	37
Allerlei.	38
De nuchtere handelsgeest.	38

Uit den goeden, ouden tijd.	38
De naam van den nieuwen Paus.	38
Huisvesting voor uitgewekenen.	39
Inzamelingen aan boord.	39
Militaire en contante betaling.	39
Gezellige avonden met de militairen.	39
Posterijen en Telegrafie.	40
De toestand aan de Rijkspostspaarbank.	40
Botsing tusschen politie en militairen.	40
De "Kromhout VIII" weer thuis.	41
Geringe werkeloosheid in Engeland.	41
BEURS EN NIJVERHEID.	41
Duitschland's petroleumvoorraad.	41
De Duitse oorlogsleening.	42
U.S. Steel Corporation.	42
California Petroleum Corp.	42
Engelands handelsbetrekkingen met vijandelijke mogendheden.	42
Uit de Ver. Staten.	42

5

EDITIE VAN 2 UUR. OCHTENBLAD.

DE OORLOG

10 **Een Pruisische prins gewond. — Gevechten in Noord-Frankrijk. — In en om Namen. — De Engelsche vloot in de Noordzee. — Parijs Oorlogsdagboek. — De onzijdigheid van Italië.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

15 **De Engelsche actie tot 7 September.**

20 Generaal French geeft dan in een tweede dépêche voornamelijk een beschrijving van het gevecht bij Bergen, en den daarop gevolgden terugtocht. Hij zegt dat de Duitse troepen de bedoeling hadden de niet ondersteunde Britsche legermacht tegen de vesting Maubeuge te werpen en daar te omsingelen. Hij beschrijft dan verder de achtereenvolgende terugtochten van de Britsche troepen op 24, 25 en 26 Augustus, waarin dapper gevochten werd, ondanks de uitputting, tegen de onophoudelijke aanvallen, en die een moeilijke en gevaarlijke operatie vormden. De meest kritieke dag was de 26e Augustus.

25 **Duitsch legerbericht.**

30 BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) General-Quartiermeister von Stein bericht uit het hoofdkwartier: De bij de vervolging tot en over de Marne voortgerukte legerafdeelingen zijn van Parijs uit en tusschen Meaux en Montmirail door een overmacht aangevallen. Zij hebben in zware, twee dagen durende, gevechten de vijanden tegengehouden en zijn zelf vooruitgekomen. Toen berichten inkwamen, dat nieuwe sterke vijandelijke colonnes in aantocht waren, is hun vleugel achteruit geschoven. De vijand volgde op geen enkel punt. Voor zoover reeds bekend is, zijn eenige duizenden vijanden gevangen genomen en vijftig stuks geschut buit gemaakt. De legerafdeelingen ten westen van Verdun zijn in een voortdurend heviger wordend gevecht. In Lotharingen 35 en de Vogezen is de toestand onveranderd.

Oorlogsrapport van generaal French.

40 LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Het "Persbureau" publiceert het volgende rapport van den veldmaarschalk French: De slag duurde gisteren voort. De vijand werd over de geheele linie teruggeslagen. Ons eerste legercorps begroef 200 lijken van vijanden, maakte een aantal krijgsgevangenen en nam 12 maxims. Het tweede legercorps maakte 350 man krijgsgevangenen en nam een batterij. De Duitschers hebben ernstige verliezen geleden. De Duitse troepen zijn, naar het schijnt, uitgeput. De Engelsche troepen zijn in 45 noordelijke richting over de Marne getrokken.

Een Pruisisch prins gewond.

50 BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) (Officieel.) Prins Joachim, de jongste zoon van den Keizer, is door een schot gewond. De kogel ging door de rechter-bovendij zonder het been te kwetsen. De prins was als ordonnans-officier op het slagveld in functie geweest. Hij is overgebracht naar het meest nabij gelegen garnizoenshospitaal.

Om en bij den strijd.

BRUSSEL, 8 September. Nu wordt 't mij toch te machtig! Dat aanpassingsvermogen van de Brusselaars... 't is pijnlijk sterk ontwikkeld! Negen dagen geleden nog maar schreef ik u uit Brussel onder den indruk van de zware dreigende stemming die hier was. Ik wist met hoe ik u vertellen moest van den angst, van de dreiging die over Brussel hing... En nu! 't ls alles weg, - dreiging en gedruktheid en somberheid, - Brussel is weer vroolijk, is weer luchtig en monter, - on blague, et l'on ne cesse pas de blaguer, - maar de gedrukte, sombere stemming is wel totaal verdwenen. 't Ware ook te veel gevergd van de Brusselaars om langer dan een week in die stemming van somberheid te blijven. Men heeft weer te eten, -- c'est l'Amérique, - zeggen de Brusselaars, - qui à défendu de requisitioner les alimentations, - (maar burgemeester Max is een kraan!) - men heeft er zich bij neergelegd, zij 't ook met eenige moeite, dat de cafés om negen uur gesloten worden, men vermaakt zich met een beetje te schelden op de Duitschers, - maar dat is dan ook alles, voor 't overige is men gelukkig met 't mooie weer en met de onuitgesproken, - maar desniettemin héél zekere hoop, dat... 't wel loslopen zal, c'est à dire, dat de Duitschers verslagen zullen worden. Door wie... ça n'y fait rien... er zullen er wel komen die dat klaar spelen... Laat ik even vertellen 't verhaal dat men mij vandaag hier gedaan heeft van een grooten verhuishwagen die gestaan heeft op den Boulevard Bischofsheim, voor 't Italiaansche gezantschap, terwijl de Italiaansche vlag daar niet uitgestoken was, - c'est tout de même étonnant, n'est ce pas? - en dan, - de Russen zijn al in Berlijn - vandaar, dat al die Duitschers naar België vluchten, - inderdaad ik heb in België enkele Duitschers gezien, - maar... heb in België óók heel wat Belgen gezien die zoo maar eens gingen kijken hier en daar. En de Belgen, - die zelve picnic gaan houden in Visé, in... Leuven, - zij begrijpen het niet, als daar óók enkele Duitschers komen kijken, zij zien die Duitschers aan voor vluchtelingen, verdreven uit Berlijn door de Russen...
Waarachtig, - de Belgen, zij blijven onder alle omstandigheden zich zelve gelijk. Vandaag ben ik weer naar Brussel gekomen, van Luik, over Hannut, Tirlemont, Leuven, ik ben weer gegaan door 't lugubere verwoeste Leuven, door en over de puinhoopen, - maar 't was geen doode stad meer, Leuven, 't was er waarlijk vroolijk en genoeglijk, midden tusschen de ellende van de afgebrande stad, - want de Brusselaars waren er gekomen, pour voir un peu, - met fietsen en open rijtuigjes en janpleiziers, en wandelend, - in dichte drommen gingen zij voort langs den weg, heen en weer, de boterhammen en een flesch met 't een of ander bij zich, - en op de puinhoopen van Leuven werd ge-pic-nict. C'est un peu dégoutant, tout de même...
De heele weg tusschen Tervueren en Leuven zag er uit als bij ons de weg tusschen Amsterdam en Diemerbrug met Pinkster, - en toen wij in Tervueren kwamen, was daar in een genoeglijk cafétje, vlak tegenover 't Congo-museum, waarop de Duitse vlag woei, - een drukte en een vreugde, zóó uitbundig, dat ik elk oogenblik een hossend hi-ha verwachtte, - alsof er feest was. En... ik schaamde mij voor de Duitschers die daar, in auto's of te voet, langs kwamen, dat ik daartusschen zat. Twintig francs werd geboden voor een rijtuigje naar Leuven, - maar een ander bood meer, - vijf en twintig, - dertig -, - en wie 't meest betaalde, allait picniquer à Louvain... En Brussel zelf... 't Is er waarlijk weer heelemaal gemoedelijk. Men moppert wel, maar niet meer boosaardig en verbeten. Men moppert er nu echt op z'n Brusselsch, - met 'nen zwans. De kanonnen bij het Palais de Justice, ... bah, quand en ose trier, nous sautons dessus! En de Duitse soldaten, - er zijn er niet zoo heel veel in Brussel, maar die er loopen langs de straten, zij worden begroet door de Brusselaars met een spottend: ah, voilà, encore nos frères! Heerlijk, die stille spot van de Brusselaars, die geboren wordt uit de zekere hoop op het keeren van de krijgskansen. Dit staat in Brussel vast, dat 't verkeer zal. Hoe?, ... De Franschen, de Engelschen, de Russen... Nu zijn 't vooral de Russen! Ik-weet-niet-hoeveel Kozakken - zoo vertelt mén in Brussel - zijn geland in Zeebrugge, ... je vous assure, c'est authentique...
Toch beginnen er langzamerhand wel weer kranten in Brussel te komen. Duitse kranten, en óók een enkele Hollandsche krant. Zij worden betaald met een franc of meer per exemplaar. Zoo zijn zij dus voor het gros der Brusselaars niet te krijgen, en het volk vermaakt zich nog steeds met de meest fantastische verhalen, - die voor het meerendeel het oververtellen niet waard zijn, - maar gelukkig worden die verhalen niet meer gedaan in een toon van verbeten woede, - zij zijn nu omgeven van een atmosfeer van goed Brusselschen, kinderlijken spot.
't Is overigens curieus 't verschil te constateeren tusschen Luik en Brussel. Luik is geïntimideerd, - door de granaten die langen tijd over en in de stad gevlogen zijn, door de verbrande huizen aan de Place de l'Université en de Quai des Pêcheurs, door de veelheid van Duitse soldaten, de Luikenaars zijn kalm, angstig-onderdrukt - Brussel heeft, zich zelf weten te blijven, vooral door het kranig optreden van

120 burgemeester Max – die nu bovendien onaantastbaar is geworden als buitengewoon gezant van Amerika – en in Brussel heeft de dreigende gedruktheid al gauw plaats gemaakt voor een stemming van – óns wat jongensachtig lijkende, maar voor de Brusselaars zeer weldadige en voldoende "bravour" – waar de Duitschers eigenlijk niet tegen óp kunnen, met hun strengen ernst.

125 Ik ben dan ook nu niet bang meer voor Brussel, 't Loopt daar wel los. Voorloopig tenminste. Wat 't later moet worden, na afloop van den oorlog... 't Is beter om daarover -- met de Brusselaars – nu nog maar niet al te veel te denken. 't Is trouwens onmogelijk nu reeds na te gaan, wat er in België na den oorlog gedaan zal moeten worden. Wie nu door België reist, krijgt den indruk, dat 't heele land geruïneerd is en dat er toch minstens een halve eeuw zal noodig zijn om de aangerichte schade eenigszins te restaureeren. Maar de Belgen zijn, – met al hun hinderlijkheden, een dapper en ondernemend volk. En menschen, die doen kunnen, wat de 130 Belgen in dezen oorlog hebben gedaan en nóg doen, – wie weet hoe gauw zij de aangerichte schade zullen weten te herstellen. Bovendien, zij hebben zich de sympathie verzekerd van bijna de geheele wereld door hun dapper en kordaat doen, – en 't is toch te hopen, dat die sympathie een daadwerkelijke uiting zal vinden te zijner 135 tijd. Voor de vele Duitschers, die in België hun werk en zaken hadden, is nu wel voorgoed de kans verkeken. En de Hollanders... och, de stemming tegenover de Hollanders begint al iets milder te worden. En wanneer eenmaal België goed en volledig over de houding van Holland zal zijn ingelicht, dan zeker zullen de Hollanders in België geen antipathie van de Belgen behoeven te vreezen.

140 **In België.**

Onze Antwerpsche correspondent seint d.d. 10 Sept.: Gisteren en vandaag werd herhaaldelijk en met goed gevolg slag geleverd bij Mechelen en Aerschot. 145 Laatstgenoemde stad is geheel van Duitsche soldaten gezuiverd. Vandaag, Donderdag, zijn 300 Duitsche krijgsgevangenen te Antwerpen binnengebracht, dezelfde, waarvan het officieel communiqué van gisteren gewaagde. Het "Landsturm"-bataljon uit Maagdeburg, dat vertrokken was naar Aerschot om de verkeerswegen te bewaken, heeft zich zonder eenigen tegenstand overgegeven en is hier tijdens den nacht aangekomen. Desgevraagd 150 bekenden de manschappen, dat 3 à 400 gijzelaars van Aerschot naar Aken overgebracht waren. De gevangenen maakten een treurigen indruk. Velen zagen er vuil en zwart uit in hun havelooze uniformen. Slechts enkele onderofficieren werden ingescheept aan boord van de "Ganelon", een Duitsch schip van Bremen, dat hier aangeslagen is. Den ganschen namiddag was de beweging van nieuwsgierigen in de stad zeer groot. Er liepen 155 geruchten dat ieder oogenblik nieuwe krijgsgevangenen zouden komen.

Op het Oostelijk oorlogstoneel.
Russische berichten.

160 PETROGRAD, 10 Sept. (P. T. A.) De voortdurende offensieve beweging der Russische troepen maakt het onmogelijk de hoeveelheid der buitgemaakte tropeeën juist vast te stellen. Het Russische leger rukte, nadat het zich na een gevecht van twee dagen meester had gemaakt van Mikolajof, na slechts twee uren rust, in snellen nachtmarsch op tegen de nieuwe stellingen van den vijand. Honderden gevangenen worden, zonder dat 165 men ze voorloopig telt, naar de stations gebracht in de nabijheid van het gevechtsfront. Een Russische batterij beschoot met succes een met mitrailleurs gewapende Oostenrijksche stoomboot op de Weichsel. Een regiment kozakken bracht uit Trampol 17 krijgsgevangen officieren en 445 krijgsgevangen soldaten, benevens tal van paarden, veel vee en voorraden. Ook werd de regimentkas van het 17e landweer regiment, ten bedrage van 148,000 kronen, buitgemaakt. Op 20 werst afstand ten 170 zuidoosten van Zamostiy heeft een Russische infanterieregiment 700 soldaten en officieren gevangen genomen. Aanzienlijke vijandelijke reserves worden naar het gebied tusschen Ravaroeska en de Dniester gezonden.

De Russische legers.

175 De Russische legatie te 's-Gravenhage heeft de volgende inlichtingen ontvangen betreffende de krijgsverrichtingen der Russische legers. I. Den 5en en den 6en September is het Oostenrijksche leger in de streek Tomaszew aangevallen door Russische strijdmachten, die tegen dat leger zijn afgezonden van Zamostz, uit het Noord-Westen, van Grubeszow uit het Noord-Oosten en van Rawa-Russka uit het Zuid-Oosten. Het Oostenrijksche leger trekt in volle wanorde terug, achtervolgd door de 180 Russische troepen. Bij Frampol verraste de Russische cavalerie een talrijk Oostenrijksch convooi. II. In de zuiderstreek van Lublin werden de Oostenrijksche-Duitsche strijdmachten uit hun versterkte stelling verdreven en trekken zij naar het zuiden terug. De munitiecolonnes, die langs den straatweg Josefow-Annopol

185 terugtrokken, werden door de Russische artillerie, die op den linkeroever van de
Weichsel optrad, verdreven. III. Groote gevechten volgden elkander op tusschen Rawa-
Ruska en de Dniester. Het te Lemberg verslagen Oostenrijksche leger heeft
aanzienlijke versterkingen gekregen. Het 14e Tyroolsche legerkorps heeft den 7en
190 September een nachtelijke aanval gedaan bij Rawa Russka, maar werd teruggeslagen, met
verlies van een vaandel en gevangenen. IV. Bij Zamostz werd een vliegtuig buit
gemaakt.

Het gevecht hervat.

195 BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) General-quartiermeister von Stein bericht, dat het gevecht
op het oostelijk oorlogstoneel hervat is.

In het Verre Oosten.

Samoa.

200 BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) (Officieel.) De Engelschen hebben, na bezit te hebben
genomen van Samoa, daar een voorloopige regeering ingesteld. Bijzonderheden ontbreken
nog.

Op Zee.

De Engelsche vloot.

205 LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) De Admiraliteit deelt mede, dat een groot aantal sterke
eskaders en flotiljes gisteren en heden zijn rondgevaren door de Noordzee tot en in
de Golf van Helgoland om de zee geheel en al schoon te vegen. De Duitsche vloot deed
niet de minste poging om het te beletten en geen enkel Duitsch schip liet zich zien.

FRANKRIJK.

210 **Geen Russen in Frankrijk.**

BERLIJN, 10 Sept. (Part. tel.) Het bericht als zouden 250,000 Russen in Frankrijk
zijn geland, wordt van welingelichte Engelsche en Russische zijde op de meest
besliste wijze tegengesproken.

215 **BELGIË.**

De val van Namen.

In de correspondentie in het avondblad van Woensdag "In en om Namen" wordt gesproken
van de "slappe verdediging" van deze stelling. In de "Daily Chr. vinden we eenige
opmerkingen over deze episode onder het opschrift: "De fout van Namen." Bij een
220 gevangen genomen Duitsch officier werden foto's gevonden van Belgische loopgraven,
welke pas enkele dagen tevoren waren aangelegd. Eén van de deelnemers aan de
gevechten tegen de Duitschers vertelde: De vijand overstelpte onze loopgraven met een
regen van ijzer, terwijl hij de forten met rust liet. Gedurende tien uur doorstonden
225 de Belgen deze beschieting, zonder in staat te zijn een schot te lossen. Ieder man,
die zijn hoofd boven de borstwering stak, bekocht dit met den dood. We lagen plat op
den buik en hadden maar één zorg: de hoofden te dekken. Verder moesten we rustig
wachten; hoewel we allen brandden van verlangen onze kameraden van Luik te wreken,
konden we niets doen – heele regimenten werden gedecimeerd. De verliezen onder de
officieren waren ontzettend. Langzamerhand werden de soldaten, nu zij zonder leiding
230 waren, gedemoraliseerd. En plotseling sprongen allen op en vluchtten – een algemeen
sauve qui peut. In dien tijd richtten de Duitschers hun kanonnen op de forten
Maigeret en Marchovelette. Met hun verouderde stukken geschut konden zij slechts
zwakken tegenstand bieden. Het fort Maigeret gaf slechts tien schoten af, terwijl
235 ruim 1200 granaten op het werk werden afgevuurd. Op Marchovelette werden 75 man in de
batterijen gedood, waarna de beide forten werden overgegeven. De andere forten
hielden nog stand, toen het garnizoen de stad verliet. Voor een terugtocht waren geen
voldoende maatregelen genomen. Volgens de soldaten zeiden de officieren: "Ziet wat ge
doet – tracht binnen Antwerpen te komen." Evenmin waren maatregelen getroffen ter
vernietiging van de buitengewoon groote voorraden, die opgeslagen waren en welke alle
240 in handen der Duitschers vielen. Telkens trachtten de Duitschers den terugtocht af te
snijden. Enkele Fransche regimenten slechts slaagden erin zich met ons te vereenigen.
Over Hirson, Laon en Amiens ging het naar Rouen, en vandaar over Havre naar
Antwerpen. Het garnizoen van Namen en de troepen, bestemd voor de bezetting der
tusschenlinies, bedroeg 26,000 man. Slechts 12,000 man kwamen in Antwerpen terug. De
245 leiding wordt verweten te lang gewacht te hebben met den aanval, gedurende welken
tijd de Duitschers rustig hun zware mortieren ingroeven, terwijl de Duitsche
cavalerie de werkzaamheden versluisde.

Incident te Gent bijgelegd.

250 BERLIJN, 10 Sept. (Part. tel.) Bij een ontmoeting tusschen een Duitschen en een Fransche militaire auto te Gent werd geschoten op de Duitsche auto. Tengevolge van een misverstand werd door Gent gereden. De burgemeester van die stad heeft het incident bijgelegd.

255 **Duitsche gevangenen te Antwerpen.**

ANTWERPEN, 10 Sept. (Reuter.) Officieel. Driehonderd Duitsche gevangenen, waarvan wij de gevangenneming mededeelden, zijn te Antwerpen aangekomen. Zij waren gevangen genomen bij Aerschot en behooren tot den landstorm uit Maagdenburg. Zij vormden een bataljon van 1100 man. Een gedeelte werd gedood, anderen namen de vlucht, en 300
260 gaven zich over. Ondervraagd over de gijzelaars, die in de kerk te Aerschot waren opgesloten, antwoordden zij, dat de mannen van meer dan 40 jaar waren losgelaten, de anderen, in den leeftijd van 15 tot 40 jaar, waren naar Aken gebracht. Ondervraagd over de verwoesting van Leuven, bleven zij zwijgen; een zeide: "het is schande."

265 **De verwoesting van Leuven.**

BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) Coenrade, vice-rector van de universiteit te Leuven, die thans in Nederland vertoeft, deelde aan een berichtgever van de "Voss. Zeitung" het volgende mede: Het is aan geen twijfel onderhevig, dat op de Duitsche soldaten te Leuven hevig geschoten werd. Ik kon de Duitsche van de Belgische schoten
270 onderscheiden en hoorde gedurende de eerste vijf minuten alleen schoten, door Belgen gelost. Er bestond voor mij alle aanleiding tot de grootste oplettenheid, daar ik als gijzelaar voor het behoorlijk gedrag van de bewoners van Leuven in het Raadhuis geïnterneerd was. Toen het ergerlijke schieten begon, verklaarde een hooggeplaatst Duitsch officier, dat het blijkbaar een samenzwering was en dat de strengste
275 tegenmaatregelen moesten worden genomen. Den volgenden morgen werden de gijzelaars door de stad geleid en werd een proclamatie voorgelezen, waarin werd gezegd, dat de gijzelaars zouden worden doodgeschoten en de stad nog verder zou worden gestraft, wanneer er weder schoten vielen. Toen Coenrade 's middags in vrijheid was gesteld en zich naar huis zou begeven, viel er weder een schot op de *Marché au Grain*.
280 Onmiddellijk legden Duitsche soldaten aan op Coenrade, de Duitsche officier van gezondheid Berghausen dekte hem echter met zijn lichaam en redde zoo zijn leven. Den volgenden dag werd de stad tot straf beschoten en werden de leden van geestelijke orden, gewonden en gevangenen naar Aken gebracht.

285 **Parijsch Oorlogs-dagboek. XVI.**

PARIJS, 30 Aug. Het was maar een heel onschuldig communiqué'tje, gisteren, zooals we ze in de laatste dagen telkens weer in de ochtendbladen en avondbladen plachten te vinden: de toestand van onze frontlinie van de Somme tot de Vogezes is onveranderd. Maar wie het wat zorgvuldiger bekeek, die zei: wat drommel, de Somme... maar dan zijn
290 ze toch al een geweldig eind opgeschoten. De Somme, dat is Saint-Quentin, dat is Amiens... Dan moeten ze Rijssel voorbij zijn en Arras, Valenciennes en Maubeuge... Dat gaat dan nu toch wel een beetje te hard om erg geruststellend te zijn!... En in zijn hart begon ieder nu wat ernstiger dan hij het ooit te voren gedaan had rekenschap te houden met de mogelijkheid van een nieuw beleg van Parijs, waarop,
295 blijkens de genomen voorzorgsmaatregelen, de regeering al veel eerder verdacht is geweest. De Parijzenaars – opnieuw zij hier lof gebracht aan hun flinke, rustige, mannelijke houding – ontvingen het bericht met kalmte. Geen samenscholingen, geen wanhoop, geen woede. De stemming is misschien wat ernstiger geworden, de onderlinge gesprekken wat minder onveranderd optimistisch, maar ze dragen het allen, de vrouwen
300 zoo goed als de mannen, met ferme, rustige lijdzaamheid. De golf van geestdrift en vaderlandsliefde, die de Duitsche aanval over het land heeft doen gaan, en die de mannen van de meest uiteenloopende partijen in het leger zoowel als in de regeering inderdaad tot één heeft gemaakt, tot Franschen, zonder meer, werkt langer na dan één dag, één week, één maand. Het is ditmaal geen stroo vuurtje geweest, en zoo gauw raakt
305 het niet geblusht. Nu het "A Berlin"-gebral ontbrak, zal ook het "Nous sommes trahis!" niet spoedig weerklinken. Het Fransche volk heeft zich voorbereid op een langen, zwaren, meedoogenloozen strijd; het zal dien strijden *to the bitter end*, welke rampen en tegenslagen hij ook met zich brengen mocht. Alles zullen ze verdragen, overtuigd dat aan het eind de belooning, de overwinning komt, komen moet!
310 Er is vertrouwen, er is volharding. Nooit is het vurige, schrandere, vroolijke ras der Franschen mij zoo sympathiek geweest als nu het blijk geeft ook den "souffle" niet te missen, het uithoudingsvermogen (om in deze dagen vooral een veel-verspreid germanisme te vermijden), dat zoovele beoordeelaars het te voren zoo dikwijls hebben ontzegd. Hoort hoe een van de beste Franschen, de oude graaf De Mun, het zegt, in een

315 taal die je eigenlijk niet vertalen moest, omdat het Hollandsch zoo nuchter klinkt,
en een Hollander altijd zoo bijster bang is "zich aan te stellen" zooals dat heet.
Hij verklaart eerst hoe hij zich den toestand indenkt en somt dan de redenen op voor
zijn onwankelbaar vertrouwen.

Het Deutsche leger, waarschijnlijk een gordijn achterlatende om de legers van de Maas
320 te misleiden en op hun plaats te houden, tracht als een hoos op Parijs neer te
storten. Met ontembaren moed hebben de Engelschen een oogenblik hun marsch vertraagd.
Dit was zonder twijfel de moorddadige ontmoeting waarover de heer Asquith in het
Lagerhuis gesproken heeft. Door aldus, een tegen drie, weerstand te bieden aan de
invasie hebben de Engelschen ons een onmetelijken dienst bewezen. Generaal Joffre
325 heeft aan sir John French getelegrafeerd, dat Frankrijk dit nooit vergeten zou, en
Frankrijk onderteekent die belofte. Maar de golf rolt nog voort. Wat zal ze tegenover
zich vinden? Het communiqué van gisteren zegt het in een enkel woord. Onze posities
zijn ingenomen aan de Somme. Hoe? Met welke legers? Ik weet het niet. Als ik het
wist, zou ik het niet zeggen. Wat evenwel duidelijk blijkt, dat is dat de
330 verdedigingslijn van de Somme en de Oise sterk bezet is, en aan de rechterzijde
verbonden met de legers van Sambre en Maas. En ook dat het Engelsche leger, na de
schitterende gevechten van de laatste dagen, nauw verbonden is met ons Somme-leger.
Zoo zie ik het slagveld van heden, van gisteren wellicht reeds, voor mij. Ik twijfel
er niet aan of op het oogenblik dat ik dit schrijf, is het gevecht aan het front van
335 de Somme reeds begonnen. Onnoodig te zeggen, dat we de berichten met koortsachtig
ongeduld [a]afwachten. Men leeft niet, terwijl de uren in stilte voorbij gaan. Maar
laten wij, in plaats van ons aan nuttelooze onderstellingen over te geven, liever de
werkelijkheid onder de oogen zien. Denkt men soms dat het Deutsche leger, zoo ver van
zijn operatie-basis, geteisterd door zoovele en zoo hevige aanvallen, bij de
340 reusachtige inspanning die het is opgelegd niet geweldig gehavend is? Daarvoor zijn
getuigenissen te over van gewonden en gevangenen. De aanvals-colonnes, met woesten
moed vooruitgeworpen zijn versleten door de aanhoudende gevechten. De garde is
gedecimeerd. De artillerie die maar aldoor schiet, put haar munitie uit. De aanvoer
van het noodige is moeilijk; een deel van de spoorwegen is vernield of afgesneden.
345 Nooit in de geschiedenis der oorlogen heeft men zulk een opeenvolking van
ononderbroken gevechten aanschouwd, zoo lang en zoo verschrikkelijk. De Duitschers
ondergaan daarbij enorme verliezen en de uiterste vermoeienissen.
De onzen, ik weet het wel, zijn niet minder vermoeid. Maar wij kunnen wachten, en dat
kunnen de Duitschers niet. Wij kunnen ons approviandeeren, versterkingen krijgen en
350 munitie. De Duitschers kunnen dat slechts met de grootst mogelijke moeilijkheden. De
tijd is tegen hen; hij is vóór ons. Ze hebben het ons gezegd: ze moeten afgerekend
hebben met Frankrijk voor de Russen ook hen in het hart treffen. Maar ze hebben nog
niet gedaan met ons, noch in het Oosten, waar Castelnau weerstand biedt aan een
onverpoosd gevecht, noch aan de Maas, waar onze legers hun posities blijven innemen,
355 gereed tot den aanval, noch op den weg naar Parijs, waar andere legers, te zamen met
die der Engelschen, hun op dit uur den weg versperren. Gedurende dien tijd trekken de
Russen op naar de Weichsel, bedreigen Koningsbergen en overstroomden Oost-Pruisen.
Ziedaar de feiten. De conclusie is duidelijk, het is die van al onze artikelen. We
moeten volhouden, volhouden tot den dood, met de absolute zekerheid, waarvoor ik de
360 redenen heb opgesomd, dat iedere dag die met dit tragische duel voorbijgaat, gewonnen
is voor de eindoverwinning. Laten wij ons doordringen van deze sterke, mannelijke
gedachten. Laten wij onze zielen versterken door het bewustzijn van onze vreeselijke
en roemrijke missie, en laten wij afwachten met moed. Mocht toch deze grijze profeet
de waarheid spreken, en het lot van het beleg, een beschieting wellicht, van het
365 heerlijke Parijs worden afgewend!...

Zou het er echter van komen en de vijand opnieuw, na vier-en-veertig jaren zich komen
legeren om wat, als toen, nog altijd het centrum is van kunst, wetenschap,
beschaving, dan is het niet waarschijnlijk, dat het verloop hetzelfde zal zijn als in
de ruim vier maanden, die het beleg van 1870-71 heeft geduurd. Voor die meening zijn
370 verschillende gronden aan te voeren. In de eerste plaats schijnt, als toen, een
spoedige inneming uitgesloten. Volgens alle deskundigen is de forten-omheining, met
de daarbij behorende versperringswerken, buitengewoon sterk, en al kan men, met de
ervaringen van Luik en Namen, niet meer van onneembaar spreken, menschelijkerwijs is
toch een inneming van de vesting Parijs, met het leger dat er eventueel zou zijn
375 samengetrokken als de vijand erin geslaagd was eindelijk tot hier door te dringen,
niet te verwachten. Sinds weken zijn legers werklieden bezig het "camp retranché",
het versterkte oppervlak, dat zich tot ver buiten het departement Seine-et-Oise
uitstrekt, in staat van tegenweer te brengen, en mochten de Duitschers er werkelijk
in slagen het te bereiken, dan zouden ze staan voor een taak, zooals ze er, hoe
380 geweldige dingen ze tot dusver ook al mogen hebben gewrocht, nog geen te volvoeren

hebben gekregen. Een omsingeling lijkt al een even bedenkelijke onderneming. De omtrek van de tegenwoordige vesting Parijs bedraagt verscheidene honderden kilometers, en om een zoo geweldig front te omsingelen zijn zóó ongehoorde drommen menschen noodig, dat men zich afvragen mag of zelfs Duitschland erin slagen zal die hier, zoo ver van huis en te midden van een land, waarvan de weerstand nog in het geheel niet gebroken en zelfs nog nauwelijks verflauwd zal zijn, bijeen te brengen. Men bedenke hoe dun het gordijn van troepen was dat in 1870 den toen zooveel nauweren vestinggordel omgaf. Ook deze mogelijkheid lijkt dus niet groot. Maar gesteld eens dat een algeheele afsluiting van de stad mogelijk bleek, dan nog is de toestand zoo geheel anders dan hij in '70 was. Er is nu in alle opzichten gedaan wat er gedaan worden moest, en voor het spook van den honger behoeven degenen, die zich dan hier bevinden mochten, ditmaal niet te vreezen, — zelfs al ontbraken de bondgenooten, de Russen en de Engelschen, die ze in den vorigen oorlog misten, en die nu in elk geval zouden weten te verhinderen dat een beleg zoo lang duurde als toen.

Enorme voorraden voedsel zijn door de regeering sinds lang in de Rijks-magazijnen opgehoopt, en vooral sinds met de mogelijkheid van een nader-komen van den vijand moet worden rekening gehouden, is alle beschikbare ruimte volgestopt. Meel, rijst, erwten en boonen zullen niet gauw ontbreken, en de groote ruimte, die zich tusschen den omtrek van het versterkte kamp en de eigenlijke stad bevindt en die ook in normale tijden dienst doet voor de cultuur van de ontzaglijke hoeveelheden versche groenten, die een stad als Parijs dagelijks behoeft, waarborgt den toevoer daarvan tot in lengte van dagen. Geweldige maatregelen zijn ook genomen voor den vleesch-voorraad, en sinds weken is de regeering bezig het Bois de Boulogne, trots van de Parijzenaars, in een enormen stal te veranderen. Tal van runderen en schapen wijdden er tusschen de boomen, op de mooie groote grasperken. Op het breede grasveld van de renbaan te Longchamp, waar twee maanden geleden de internationale chic nog het verrijden van den Grand Prix bijwoonde, graast een onafzienbare kudde van meer dan tweeduizend ossen. Ze zijn verdeeld in groepen van honderd, door ijzergaas afgeschoten, en worden door reserve-soldaten, territoriaux, bewaakt. Reusachtige drinkensbakken zijn overal geïnstalleerd, die, door stroomend water voortdurend frisch gehouden, zorgen voor lafenis, en in de buurt staan enorme hoopen hooi opgestapeld, die nog steeds worden aangevuld, en die den waarborg geven dat de arme beesten, die opgegeten moeten worden, tenminste zèlf tot het uur van hun dood geen honger zullen behoeven te lijden. Op de velden tusschen Puteaux en Suresnes zijn het de kalveren, die in groepen van vele honderden hun lot afwachten, en het lieve kleine park van Bagatelle, waar nu geen Parijzenaars naar de rozen komen kijken, is vol schapen, tienduizend wel, naar ik hoorde, die er grazen onder de hoede van waakzame herdershonden en niet minder waakzame "troupiers".

De autoriteiten verzuimen dus mets, en honger zullen de Parijzenaars niet gauw lijden. In geen jaren zou je zoo zeggen, als je 't aanziet. Laten we hopen dat dit alles vergeefsche, nuttelooze arbeid blijken zal geweest te zijn! Wie echter in elk geval lijden onder de maatregelen die in uiterst verstandige voorzichtigheid de regeering aan het nemen is, dan zijn de ongelukkige "zôniers" waarover ik bij vroegere gelegenheden wel eens geschreven heb. De "zôniers" zijn arme stakkers, voddenrapers voor het meerendeel, die permissie gekregen hebben een huisje te zetten en een lapje grond in beslag te nemen op het terrein om den Parijschen stadsmuur, dat eigenlijk wegens militaire redenen onbebouwd blijven moet. Ze hebben dat gekregen (of soms ook voor een minimaal bedrag gehuurd) onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat ze eventueel als Parijs ooit eens bedreigd worden mocht, onmiddellijk alles in den steek zouden laten. Welke arme drommel denkt er in normale tijden aan dat deze voorwaarde ooit zou worden uitgevoerd, of beschouwt ze als een ernstig risico, verbonden aan het verkrijgen van een uiterst goedkoop woonkrotje? Maar nu zijn ze, als zoovelen die niets van de groote internationale gebeurtenissen afweten en er niets mee hebben uit te staan, het slachtoffer van den toestand. Overal zijn de soldaten van de genie hen komen aanzeggen dat ze te maken hebben dat ze vóór 3 September weg zijn, want dan zullen hun huisjes er aan gaan. En dit legertje van eenige duizenden ongelukkigen zal zoodoende het groote leger armlastigen komen vermeerderen, dat zoolang de oorlog duurt — en hoeveel langer nog misschien — van de openbare en particuliere liefdadigheid leven moet.

De prefect van politie heeft een uitstekenden maatregel genomen door te verbieden dat een krant in dezen tijd meer dan één editie maakt per dag. Men moet weten dat het hier een zeer zeldzame uitzondering is dat een krant er meer dan een uitgave op nahoudt; ze zijn òf ochtendblad òf avondblad, en ieder houdt zich aan zijn specialiteit. Sinds de oorlog is uitgebroken was het echter een wedijver van de ochtendbladen wie des middags in een extra-editie het eerste de middagcommuniqué's van het ministerie van oorlog geven zou, en omdat die voor allen gelijk waren,

trachtten ze uit te munten in sensationeele opschriften en onbevestigde, geweldige
gerechten. Het geschreeuw van de talloze occasional-camelots, dat iederen middag om
450 drie uur, half vier, begon, was buitengewoon hinderlijk en enerveerde noodeloos een
toch al zenuwachtige bevolking. De heer Hennion heeft er zeer verstandig aan gedaan
aan de woedende wedlopen dezer krantenschreeuwers een eind te maken al werden de
belangen van de enkele kleinere krantje, die er bij uitzondering twee edities op na
hielden, er ook eenigszins door benadeeld. De zoon van generaal De Castelnau,
commandant van een der oostelijke legers, is in een gevecht gesneuveld. Wil men weten
455 hoe de vader het bericht ontving? De generaal was bezig orders te dicteeren aan de
officieren van zijn staf, toen er een officier naar hem toekwam en staan bleef. "Wat
is er?" vroeg De bevelhebber, zich omwendende. "Mon général", antwoordde met
gesmeerde stem de officier, "uw zoon Xavier is gedood door een kogel in het hoofd bij
een aanval op den vijand, die teruggeslagen werd". Een oogenblik sprak de generaal
460 geen woord. Toen keerde hij zich opnieuw tot zijn officieren, en zeide: "Continuons,
messieurs". En hij hervatte zijn dicteé, de orders voor het gevecht...

Laatste Berichten.

(Ontvangen na het ter perse gaan van dit nummer.)

465 Geringe werkloosheid in Engeland.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) In het Lagerhuis verklaarde de president van den "Local
Government Board", Samuel, dat het percentage van werkloozen niet groot is. Behoudens
enkele verspreide gevallen bleef zij beperkt tot dezelfde havens waar zij zich reeds
470 vertoonde, en tot gedeelten van andere districten.

ENGELAND.

Het Engelsche lagerhuis.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Asquith zeide in het Lagerhuis ter toelichting van zijn
voorstel om de regeering te machtigen nog 500.000 manschappen voor het geregelde
475 leger te recruteeren: "Bij den aanvang van den oorlog hadden wij 400,000 man onder de
wapens en op 6 Aug. werd voorgesteld aan een half millioen aan te werven, totaal dus
900,000 man. Van dit half millioen waren echter reeds 439,000 man onder de wapens en
op één dag meldden zich 33,240 aan, terwijl in normale tijden gemiddeld slechts
480 35,000 man per jaar in dienst treden. Er valt dus te verwachten, dat bij de aanneming
van het voorstel de uitslag niet minder zal zijn. Engeland zou dan ongeveer 1,200,000
man in het veld kunnen brengen, behalve de territoriale troepen, de nationale reserve
en de troepen uit Indië en de dominions. (Toejuichingen.) Dat is, zoo eindigde
Asquith iets, dat inspanning en opofferingen waard is en het Huis zal derhalve gaarne
het benodigde geld toestaan. De recruten zullen niet op vrekke wijze behandeld
485 worden, maar er zullen alle mogelijke voorzieningen worden getroffen voor hun welzijn
en hun gerief, zoodat zij onder de beste omstandigheden in dienst treden en hun rol
kunnen vervullen in het schitterende Engelsche leger, dat zooals ieder, die het
roerende telegram van generaal French heeft gelezen, heeft kunnen opmerken (luide
toejuichingen) nooit beter werk heeft gedaan en zich nooit zijn eeuwenheugende
490 schitterende traditie waardiger heeft betoond dan in de jongste veertien dagen.
(Toejuichingen). Bonar Law verklaarde, dat de oppositie de regeering gaarne zal
steunen. Het voorstel werd met algemeene stemmen aangenomen. In antwoord op een
desbetreffende vraag zeide minister Grey: "Ons is bekend, dat er stelselmatig door
495 Duitsche agenten onjuiste berichten in neutrale landen worden rondgestrooid en er
zijn reeds pogingen gedaan om dat pogen te verijdelen. Uittreksels uit de officieele
berichten worden geregeld geseind aan de Britsche vertegenwoordigers in neutrale
landen, waar zij in ruimen kring worden verspreid en op hoogen prijs worden gesteld
en er worden speciale tegenspraken gepubliceerd van de meer ergerlijke berichten. Dit
heeft reeds een uitstekend effect gehad, zoodat men het geloof aan de valsche
500 berichten reeds verliest." (Toejuichingen.)

Engeland en Indië.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) In antwoord op de vraag door een der leden in het
Lagerhuis gesteld, wat er gedaan zou worden tegen de georganiseerde pogingen van
505 Duitschland om een pan-Islamitische beweging in Indië op touw te zetten tegen
Engeland, zei de onderstaats-secretaris Charles Robert: "De loyautéit en
goedgezindheid van de vorsten en volken van alle rassen en godsdiensten, gebleken uit
het schrijven van den onderkoning, dat gisteren in het Lagerhuis is voorgelezen
hebben reeds doen zien, dat een actie tegen het bedoelde optreden overbodig zou
510 zijn."

De Zuid-Afrikaansche Unie en de oorlog.

515 KAAPSTAD, 9 Sept. (Reuter.) Generaal Botha stelde in het parlement voor een
verklaring van loyauteit jegens den Koning aan te nemen in verband met den huidige
oorlog. De eerste minister weidde daarop in den breede uit over de loyauteit van
Zuid-Afrika tegenover, het Rijk en over de rechtvaardigheid van den oorlog. Hij
deelde tevens mede, dat de regeering zeven millioen gereed houdt ter ondersteuning
der regeering van het rijk en dat Zuid-Afrika zijn producten zal aanbieden aan de
rijkstroepen.

520 **DUITSCHLAND.**
Een testimonium.

525 BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) De volgende verklaring van oorlogscorrespondenten van
voornamelijk Amerikaanse bladen wordt ons ter publicatie aangeboden: "Ter wille van de
waarheid verklaren wij, eenparig, dat voor zoover wij kunnen nagaan, de verhalen
omtrent door Duitschers gepleegde gruwelen onwaar zijn. Na een verblijf van twee
maanden in het Duitse leger, waar wij over een afstand van meer dan 100 mijlen met
de troepen zijn medegetrokken, kunnen wij feitelijk zelfs niet één geval noemen van
het opleggen van onverdiende straf of van represaille-maatregelen. Wij kunnen verder
530 de geruchten omtrent mishandelingen van gevangenen en noncombattanten niet
bevestigen. Met de Duitse troepen zijn wij getrokken door Brussel, Nijvel, Binche,
Buissière, Haute Wiherie, Martes-le-Château, Sorle sur Sambre en Beaumont en wij
hebben geen aanleiding om ook maar een enkel geval van buitensporigheid te noemen.
Tal van geruchten bleken ons bij onderzoek zonder grond te zijn. Wij zagen, dat de
535 Duitschers overal betaalden wat zij kochten en persoonlijk eigendom en de rechten der
burgers eerbiedigden. Na den slag bij Buissière zagen wij, dat vrouwen en kinderen
zich volkomen veilig gevoelden. Te Martes-le-Château werd een burger gedood, niemand
kon echter zijn onschuld bewijzen. Vluchtelingen, die van wreedheden en gewelddaden
verhalen, kunnen daarvoor geen enkel bewijs bijbrengen. De tucht onder de Duitse
540 troepen is uitstekend en dronkenschap komt niet voor. De burgemeester van Sorle sur
Sambre sprak ongevraagd de geruchten omtrent wreedheden, die in die streek gepleegd
zouden zijn, tegen. Voor de waarheid van het bovenstaande geven wij ons eerewoord als
journalisten: Roger Lewis, "Assoc. Press"; Irwin S. Cobb, Philadelphia, "Saturday
Evening Post", Philadelphia, en "Public Ledger", Philadelphia; Harry Hansen, "Chicago
545 Daily News", Chicago; James O'Donnell Bennett, John F. Mc Cutcheon, "Chicago Tribune",
Chicago.

OOSTENRIJK-HONGARIJE.

De keizer van Oostenrijk.

550 Het gister door ons medegedeelde telegram uit Londen over den dood van keizer Franz
Josef – in een onderschrift hebben wij reeds op de onwaarschijnlijkheid ervan gewezen
– wordt nu nog uit Berlijn beslist tegengesproken. Volgens daar ontvangen berichten
is de keizer van Oostenrijk gezond en wel.

555 **Officieele mededeelingen.**

De Oostenrijksch-Hongaarsche legatie zendt ons een communiqué waaraan het volgende
wordt ontleend: "Tegenover de tendentieuze en verzonden berichten, welke dezer dagen
door verschillende agentschappen worden verspreid, ten deele zelfs met een officieel
cachet, ziet de Oostenrijksch-Hongaarsche legatie zich verplicht, op grond van
560 inlichtingen van het ministerie van buitenlandsche zaken, de volgende feiten te
constateeren: 1e. De troepen onder bevel van Aartshertog Jozef Ferdinand, deel
uitmakende van 't leger Auffenberg, hebben den vijand zegevierend te Tomaszow en
Tlszoweze teruggeslagen, terwijl generaal Dankl nieuwe successen ten zuiden van
Lublin kan boeken. De afdeeling van generaal Kestranek, tot dit leger behorende,
565 heeft een krachtigen Russischen aanval afgeslagen en talrijke gevangenen gemaakt. 2e.
Terwijl eenerzijds dagelijks talrijke treinen met krijgsgevangenen naar het
binnenland van de Monarchie worden gevoerd, kan er aan den anderen kant geen sprake
zijn van krijgsgevangenen door het Russische leger te Lemberg gemaakt. Het is bekend,
dat deze open stad uit eigen beweging door het Oostenrijksch-Hongaarsche leger is
570 ontruimd, zoodat er zich geen enkel soldaat bevond. Indien derhalve de Russen daar
krijgsgevangenen hebben gemaakt, zouden dit slechts personen kunnen zijn van de
burgerbevolking, die op willekeurige wijze zouden zijn gevangen genomen.
3e. Het bericht op luidruchtige wijze door de Engelsche pers gepubliceerd, dat de
groote en belangrijke vesting Przemysl zou zijn omsingeld, en dat de Russische
575 troepen op Krakau zouden aanrukken, is van een blijkbare onnoozelheid, voor allen die
elementaire kennis bezitten van de militaire aardrijkskunde. Uit een andere bron is
het bericht gelanceerd van de inneming van de "moderne vesting Mikolajow", die

580 voorzien zou zijn van een driedubbelen ring van versterkingen en geblindeerde
koepels. Inderdaad weet iedereen in Galicië, dat Mikolajow slechts een open
plattelandsstadje is, met een weeshuis en een stoeterij, waar nimmer eenige
versterkingen zijn geweest. De afgeloopen week is ook vruchtbaar geweest aan
tendentieuze berichten uit Servische bron. De Oostenrijksch-Hongaarsche legatie is in
staat te constateeren, dat de Servische divisie, die 7 dezer trachtte de Save over te
585 steken, werd teruggeslagen en 5000 gevangenen verloor, waaronder 63 officieren, die
zich reeds in de vesting Peterwardein bevinden, evenals de buitgemaakte kanonnen,
mitrailleuses en ander materieel. De rest van de divisie is in de Save geworpen.
Wat de beschuldigingen betreft tegen de Oostenrijksch-Hongaarsche officieren en
troepen, in een telegram uit Nisch en te Londen Zondag j.l. gepubliceerd, als komende
uit officieele bron, welke beschuldigingen o.a. verzekerden, dat het personeel van 't
590 Oostenrijksch-Hongaarsche Roode Kruis het consigne zou hebben alle Servische gewonden
te doodden, is de legatie in de gelegenheid geweest, met groote voldoening te
constateeren, dat een der voornaamste Nederlandsche dagbladen reeds, uit eigen
beweging, in zijn uitgaaf van gisteravond aan de vermelding van dit bericht heeft
toegevoegd, dat het er geen woord van geloofde. Ten aanzien van berichten van de
595 Montenegrijnsche grens, meldt een officieele mededeeling van den opperbevelhebber,
Aartshertog Frederik, dat de derde bergbrigade, aangevoerd door generaal de Pongracz,
de Montenegrijnen, die Bilek aanvielen, met groote verliezen heeft teruggeslagen. De
legatie constateert ten slotte, om te antwoorden op de talrijke vragen welke haar
gisteren zijn gedaan, dat het bericht van het Reuter-agentschap, hetwelk trouwens
600 reeds eenmaal, 14 dagen geleden werd gelanceerd, omtrent het beweerde overlijden van
Z. M. Keizer Franz Josef, slechts een onwaardige leugen is.

ITALIË.

De neutraliteit van Italië.

605 BOEDAPEST, 10 Sept. (W. B.) Andreas Andorjan, de Romeinsche correspondent van de "Az
Est", publiceert op grond van mededeelingen van toonaangevende Italiaansche
staatslieden een artikel over de neutraliteit van Italië en de redenen daarvoor. In
dit artikel wordt gezegd: "Italië werd versterkt in zijn plan om neutraal te blijven
610 door de overweging, dat ook zonder een actief ingrijpen, waaraan trouwens voor de
monarchie en Duitschland geen behoefte bestaat, met zijn belangen bij een voor
Duitschland en Oostenrijk gunstigen afloop van den oorlog behoorlijk rekening zal
worden gehouden. Mocht Italië de neutraliteit opgeven, dan zou zulks, daarover
heerscht bij geen enkele partij eenige twijfel, slechts ten behoeve van het
Drievoudig Verbond geschieden. De grootste ongerustheid wekt in Italië het Grieksch-
615 Turksche geschil. Italië zou niet gaarne zien, dat Grieken of Epiroten Valona zouden
bezetten. Ook zou Italië bezwaren maken, wanneer Engeland Egypte mocht annexeren.

Nederland en de Oorlog.

De Indische vrachtvaart.

620 De herhaalde aanhoudingen van onze mailstoomers door Fransche en Engelsche
oorlogsschepen heeft bij verschillende belanghebbenden van de vrachtvaart op Ned.-
Indië de vraag doen rijzen of het in de gegeven omstandigheden wel gewenscht is voort
te gaan met de verzending van producten uit Ned.-Indië. De bepalingen omtrent deze
625 inbeslagnemingen staan weliswaar min of meer vast, doch de interpretatie, uit den
aard der zaak afhankelijk van de mogendheden die de zee beheerschen, laten te dien
aanzien een zeer groote speling toe. Zonder twijfel heeft de oorlogvoerende
mogendheid het recht om de goederen, waarvoor Nederland slechts een transito-punt is,
aan te houden. Echter, ook wanneer ons land op de scheepspapieren zonder meer als
630 plaats van bestemming wordt genoemd en één der oorlogvoerende mogendheden verklaart,
dat dit niet voldoende garantie schenkt, daar immers altijd de bestemming kan
veranderen, dan kan de kapitein van een koopvaardijship niet veel meer doen dan
plechtiglijk protesteeren. Doch de goederen worden inmiddels in verzekerde bewaring
gehouden, de financiers die hun voorschotten gaven, komen daardoor ook in een
635 onaangename positie. Het is om die redenen dat vele belanghebbenden reeds naar Indië
hebben geseind voorloopig niet meer te verschepen. Blijft de toestand voortduren, dan
is het te voorzien, dat eerlang de geheele vrachtvaart van Indië op Nederland zal
stilstaan.

Schip aangehouden.

640 Volgens bij de Holland-Amerika Lijn ontvangen bericht is haar inkomende stoomschip
"Noordam" door de Engelschen opgebracht naar Queenstown.

De Amerikaansche Legatie.

645 De Amerikaansche legatie verzoekt het volgende te berichten: De echtgenoot van den
Amerikaanschen gezant te 's-Gravenhage, dr. Henry van Dyke, zal met haren zoon, den
heer Tertius van Dyke en haar dochter Katrina den 12en September per "Nieuw
Amsterdam" naar Amerika terugkeeren. Dr. Van Dyke zelf blijft met zijn dochter Elaine
op zijn post. De arbeid van de Amerikaansche legatie is nog zwaar en moeilijk. Zij is
650 een geopende deur voor menschelijk verkeer, niet alleen voor Amerikanen, maar ook
voor personen van andere nationaliteit. Dr. Van Dyke is voornemens tot aan het einde
van den oorlog zoo te blijven voort arbeiden.

De Hollandia.

655 Van het stoomschip "Hollandia" dat in den afgelopen nacht te IJmuiden uit Buenos-
Ayres aankwam, werd bij de Kaapverdische eilanden een honderdtal Duitsche reservisten
door een Engelsch oorlogsschip van boord gehaald. Later moesten in Plymouth, waarheen
het schip werd opgebracht, nog ruim 50 Duitsche passagiers ontscheept worden.
Daarentegen mocht in laatstgenoemde haven een aantal in Engeland wonende Duitschers,
die reeds geruimen tijd gevangen waren gehouden, aan boord gaan om via Amsterdam naar
660 huis terug te keeren.

De Fransche officieren van gezondheid.

In "Hotel De Twee Steden" te 's-Gravenhage hebben intrek genomen de zeven Fransche
officieren van gezondheid, die uit België herwaarts zijn gekomen, om naar Frankrijk
665 terug te keeren. Naar men verneemt, waren zij door de Duitschers in Luik gehouden, om
gewonden te verplegen. Toen hun diensten, niet meer noodig waren, moesten zij
ingevolge de desbetreffende bepalingen der conventie van Genève naar hun land worden
teruggezonden. Vermoedelijk omdat het aan het Duitsche legerbestuur minder
wenschelijk voorkwam, dat dit dwars door hunne liniën heen zou geschieden, maken de
670 heeren de reis door ons land, nadat zij waren overgegeven aan De Nederlandsche
Regeering met het verzoek hen via Engeland naar Frankrijk te laten terugkeeren. Zij
logeeren nu op Rijks kosten in bovengenoemd hôtél. Hun is een Nederlandsch officier
toegevoegd ten geleide en om hun de noodige voorlichting te verschaffen. De
officieren van den Franschen geneeskundigen dienst hebben gisterochtend een bezoek
675 gebracht bij den gezant der Fransche Republiek te 's-Gravenhage, den heer Allizé, in
het gezantschapsgebouw aan het Korte Voorhout. De oudste hunner, de majoor 2e klasse
dr. Emile Launau, van het 7e regiment Tirailleurs heeft zijn opwachting gemaakt bij
den Minister van Oorlog, generaal Bosboom, in diens departement en heeft hem, ook
namens zijne kameraden, dank gezegd voor de welwillende behandeling hier te lande
680 ondervonden. Gistermiddag zijn de Franschen, vergezeld van den 1e luitenant der
jagers Van Ittersum, die hun was toegevoegd, naar Rotterdam vertrokken, om zich daar
in te schepen op een der booten der Batavierlijn, waarmede zij naar Engeland
oversteken.

685 **Voor uit België uitgeweken Nederlanders.**

Naar wij reeds melden, heeft zich te Amsterdam eene commissie gevormd om bij onzen
Minister van Buitenlandsche Zaken stappen te doen ten einde te verkrijgen dat in
samenwerking met de Belgische Regeering de in België achtergelaten goederen van naar
Nederland uitgeweken Nederlanders worden beschermd. Naar aanleiding hiervan wordt den
690 uit België uitgeweken Nederlanders die zich te 's-Gravenhage bevinden, verzocht hun
adressen op te geven aan den heer M. Speijer, Paulus Potterstraat 19 aldaar, die zich
met de Amsterdamsche commissie in het belang der in de residentie woonachtige
belanghebbenden in verbinding heeft gesteld.

695 **Het brood in Den Haag.**

Op een gisteravond te 's-Gravenhage onder voorzitterschap van den Burgemeester, in
tegenwoordigheid van den directeur van den Gemeentelijken Keuringsdienst van
voedingsmiddelen en den chef van het Gemeentelijk Statistisch Bureau, ten Stadhuize
gehouden vergadering met directeuren van broodbakkerijen en patroons in het
700 bakkersbedrijf in die gemeente is met het oog op de bijzondere tijdsomstandigheden
het vraagstuk der broodvoorziening aan de orde gesteld. Proefnemingen, in de laatste
weken zowel op het Gemeente-Laboratorium als in het bakkersbedrijf en dus in de
praktijk genomen, hebben geleerd, dat uit een mengsel van tarwemeel, waaraan ongeveer
30 procent rijstmeel is toegevoegd, een smakelijk brood is te bereiden, waarvan de
705 voedingswaarde practisch overeenkomt met die van ongebuild tarwebrood (bruinbrood).
In verband met het resultaat dezer proefnemingen is op deze bijeenkomst besloten, met
ingang van 14 September a.s. onder den naam "noodbrood" verkrijgbaar te stellen een
brood bereid uit een mengsel van tarwemeel met ongeveer 30 procent rijstmeel. Dit

brood zal in winkels worden verkocht tegoe 6½ cent per 500 gram (5 ons) met een
710 speling in het gewicht tot een maximum van 5 procent. Aan huis bezorgd zal de prijs
zijn 7½ cent. De prijs van het noodbrood zal geen wijziging ondergaan, zoo de
grondstoffen niet belangrijk in prijs worden verhoogd. De volgende vereenigingen
hebben hare medewerking toegezegd: de Nederlandsche Vereeniging van Werkgevers in het
Bakkersbedrijf; De Haagsche Broodbakkerspatroonsvereeniging; de Scheveningsche
715 Broodbakkerspatroonsvereeniging "Onderling Belang"; De Coöperatieve Broodbakkerij "De
Hoop"; De Coöperatieve Broodbakkerij v/h. van "Eigen Hulp"; de Broodbakkerij "de
Groote Coöperatie". Aan het slot der vergadering heeft de burgemeester den
Vereenigingen dank betuigd voor de medewerking in deze belangrijke aangelegenheid
betoond.

720 **"Hoe onze landgenooten in Holland worden behandeld".**

Onder dit opschrift lezen wij in het "Hbl. v. Antw.": Belgische vluchtelingen, welke
door de bevolking van Valkenburg zoo hartelijk werden ontvangen, hebben den 3 dezer
725 den volgenden brief gezonden aan M. den Staatsminister Cooreman: "Blijft mij nu nog
over, te wijzen op de grootsche gastvrijheid van Holland jegens de Belgische
vluchtelingen, die allen, ten getale van 200 en meer, worden gehuisvest, gevoed en
gekleed te Valkenburg. "Vier eigenaars hebben vier ledige, hun toebehoorende huizen
afgestaan, en om ze te bemeubelen heeft M. Karel Dieper, de bestuurder der grotten
730 van Valkenburg, zich gedurende eene heele week opgeofferd, om bedden en beddengoed te
ontleenen, die hij hij edelmoedige inwoners bekomen kon. "Honderdtwintig Belgen,
mannen, vrouwen en kinderen, zijn in deze vier huizen onder dak gebracht. De
overigen, meestal kinderen, worden aanvaard in verschillende familiën. Het klooster
der Zusters is bijna vol. "Wat meer is, door de zorgen van den burgemeester zijn er
735 uit alle deelen van Holland hoopen met kleergoed, linnen, hoeden, enz., aangekomen,
die men dagelijks (driemaal per dag) uitdeelt. Jufvrouwen van Valkenburg maken voor
de Belgen de spijzen gereed, die deze uitmuntend vinden. "Het gedrag der Hollanders
is edel, ik durf het luid verklaren, en onze dankbaarheid zal eindeloos zijn."

740 **Voortgang handel en bedrijven.**

Ten einde zooveel mogelijk den voortgang van handel en bedrijven te bevorderen,
heeft, het Bureau voor Handelsinlichtingen een dienst van vraag en aanbod
georganiseerd. De volgende artikelen zijn gevraagd. Onmiddellijk gevraagd:
745 Beetwortelzaad, tarwemeel (bloem), vischvellen of andere vischafval ter vervaardiging
van lijm, roggemeel, haver, kalvermagen, uienpoeder, griesmeel, benzol, solvent
naphta, creosootolie, kluitkalk, watervrij zwaveldioxide voor koelmach., gambier,
waterrijge gecalcineerde soda, chem. zuivere formaline 40% vol, Solvay soda 98%,
aceton, dubbel zwaveligzure kalk, looiextract, stearine, eikenschors, gentiaanwortel,
Mulantha catechu, B. S. L., creosoot, salicylzuur, loodsuiker, koolzure en caustische
750 potasch, spindelolie, natrium metallic, gedroogd stramonium, uva-ursi-bladeren,
Valerianwortel (gedr.), kliswortel (gedr.), kaliumhydroxyde, loodglit (lood-oxyde),
chloormagnesium, chloorzure en chroomzure potasch, zwart antimonium,
dinitrochlorbenzol, dinitrophenol, tin-oxyde, phosphores amorphe, para toluol
sulfamide, mentyl salicylate, Chili-salpeter, olie oplosbaar in water voor boormach.,
natrium acetaat (techn. waterhoudend), plaatijzer, balkijzer, draadglas, vensterglas,
755 gegalv. staalraad, zink in bladen, gewalste en gepolijste koper-, messing en
zinkplaten voor clichéfabr., duikerapparaten, koperen pijpen (20-40 m.M. inw.),
bodems van stoomketels, bandijzer, rubbersluitringen, staalraad, blik, smeedbaar
gietijzer, landbouwmach. meer speciaal voor copra en rubber, drijfriemen, zaagbladen,
houtbewerkingsmach., mach. of inricht, voor het sleepen van boomstammen, gereedsch.
760 en mach. voor stalen bootbouw, Bismuthmetaal, brandslangen, messing in bladen 2 à 3
M. lang en 0.4 à 0.5 m.M. dik, zwart glazen kralen (voor techn. doeleinden),
telemicrophoontoestellen, stroopapier, zeemleer, gelooide schapenvellen met wol, ruwe
jute, Palmyra vezel.

765 **Vluchtelingen.**

Te Ginneken bij Breda zijn in de Protestantsche kerk gehuisvest het dertigtal paters
en nonnen uit het niet-erkend Katholieke Klooster St. Marienburg uit Minderhout, een
dorpje in België, vlak aan de Noord-Brabantsche grens. Deze kloosterlingen zijn allen
van Duitsche nationaliteit, vandaar, dat hun aangeraden werd België te verlaten.
770 Niemand heeft hun eenig letsel gedaan en zonder ongemak bereikten zij onze grens.

Willem Mengelberg vertelt.

..."We zaten hoog op de bergen aan de Tyroolsche grens in Unter Engadin; in onzen
"veestal" woonden we mooi en schilderachtig met z'n zessen, leefden er van

775 eigengebakken brood, kaas, melk en boter; eieren en ham als buitengewone lekkernij
en, per hooge uitzonder[ing], goûteerden we den inhoud van een blikje. We hebben er,
twee maanden lang, bijna dagelijks gewerkt in den moestuin, gehooïd en gemaaid voor
den boer, wiens knecht onder de wapenen was en wiens paard, z'n eenig, aan de grenzen
780 werkte in een der kampementen. We hebben gewandeld en 's avonds voordat om klokke
neger het beduur sloeg, gelezen, veel gelezen: klassieken, moderne litteratuur en,
wat mij betreft, ook partituren. Omdat ik daarboven geen piano heb, geen enkel
muziekinstrument. Toen Zwitserland mobiliseerde en, wat later, voorbereidingen werden
gemaakt, om de Hollanders die met vacantie er verblijf hielden, naar het vaderland te
785 brengen, heeft men ons, óók van het gezantschap, geraden, kalm te blijven wachten en
later uit Genua met de "Prinses Juliana" huiswaarts te stoomen. Toen kwam het mijnen-
gevaar; kregen we raadgevingen te over om niet de zee over te gaan. In September zou
weer een "Hollandsche" trein georganiseerd worden. Maar op dien trein, dat merkten we
al gauw, hebben we niet kunnen wachten; ik zou dan nooit Amsterdam gehaald hebben om
het concert van vanavond te kunnen dirigeeren. Daarom hebben we op 1 September 's
790 morgens om vijf uur onze stulp verlaten en zijn op weg naar Nederland getrokken. Als
't leven z'n gewonen gang gaat, kan ik van uit m'n Zwitsersch huisje in 24 uren naar
Amsterdam komen. Ditmaal heeft de reis negen keer zoolang en nog zes uur daarboven
geduurd. Gister, Woensdagmorgen, omstreeks elf uur, zijn we gearriveerd. Nu dan, de
reis! 't Ging eerst naar Bern; daar moest ik m'n pas laten vernieuwen; die ik nog
795 had, stond vol Russische plakaten en schrifturen. Van Bern zijn we naar Romanshorn
gegaan aan de Bodensee; den volgenden dag met de boot naar Friedrichshafen, per spoor
naar Stuttgart. We konden ons natuurlijk niet verplaatsen met de groote sneltreinen,
die militairen vervoeren of personen, die hun gewonde familieleden gaan halen; we
reisden langzaam, uiterst langzaam; geen stationnetje zoo klein, geen halteplaats zoo
800 nietig of de trein stopte; stopte om de vijf minuten. Maar de reis was goed, heel
goed; de treinen vertrokken op de minuut en kwamen even stipt aan, treinen meestal
met een sleep van ontelbare wagens, daarvan je het einde niet kon zien en vol
krijgslieden. Ongeloofelijk bijna, zoo ordelijk als dat toeging, zoo uiterst
punctueel.

805 We bleven in Stuttgart; we moesten blijven in Frankfort, in Keulen, in Emmerik. En om
zeven uur Dinsdagavond kwamen we in Elten; dat verlieten we om elf uur dien avond en
spoorden verder tot Arnhem. Daar moesten we uitstappen – overnachten. En nu – moet ik
tot m'n spijt verklaren, dat het Hollandsche hotel héél wat duurder en héél wat
810 minder goed was dan de Deutsche, waarin we logeerden; en dat de treinen in ons land,
waar alles rustig is, vrij wat ongeregelder loopen dan in het land, dat in oorlog is.
We verlieten Zwitserland – veel fabrieken stonden er stil, veel zaken waren geheel of
gedeeltelijk gesloten, omdat de eigenaar of de bedienden onder de wapenen moesten
komen; er was geen goudstuk te bekennen; alles papier en kleine pasmunt. In
Duitschland joegen de fabrieksschoorsteenen zware rookpluimen omhoog; rustig werd
815 doorgewerkt aan in aanbouw zijnde huizen, stampvol zaten de restaurants, het goud en
zilver vloeyde rijkelijk. En ook het muzikale leven in Duitschland gaat door; wordt
voortgezet ondanks geweldigen tegenslag. Want daar zijn in de eerste plaats de velen,
óók orkestleden, die het vaderland zijn gaan dienen; daar zijn verder de vele, in
rouw gedompelde families, die het verlies van een bloedverwant betreuren en die in
820 dezen eersten tijd geen concertzaal zullen bezoeken. Toch zullen de concerten
doorgaan, ik heb dat gehoord van de besturen dor Gewandhaus-Concerte in Leipzig, der
Museumconcerten in Frankfort, van de groote Concertonderneming in Keulen. De besturen
blijven daarwerken [=doorwerken], al zal de groote moeilijkheid zich voordoen, hoe de
zalen te vullen in oorlogstijd, hoewel ontegenzeggelijk ook met verlies moeten worden
825 gewerkt. Want één enkel concert in Frankfort brengt meer dan achtduizend mark
onkosten mede. Ook do andere groote instituten: de Conservatoria, de stedelijke
theaters gaan door; natuurlijk zullen er theaterdirecteuren zijn, die de pacht van
hun schouwburg op den duur niet zullen kunnen opbrengen. Maar zullen de menschen,
vooral de geestelijk hoog staanden, vooral zij, die de emotie van den oorlog diep
830 gevoelen, zullen diegenen niet juist groote behoefte hebben om die emotie te
verdringen door een andere emotie? En is de muziek daarvoor niet in de eerste plaats
aangewezen? En is daar nu met de macht van de Pers? De Pers, die de menschen erop kan
wijzen, dat zij muziek moeten gaan hooren; dat zij hun concerten niet moeten laten
loopen. Maar dat zij ook, en dit zeg ik met het oog op ons Concertgebouw, dat zij
835 medehelpen om ertoe bij te dragen, dat onze zaak weer op pooten komt, in de eerste
plaats voor henzelven, want goede muziek kan en mag men niet ontbeeren; dan voor onze
musici, wier bestaan wordt bedreigd; maar ook voor het land, voor ons Nederland, dat
op muzikaal gebied zich een reputatie heeft verworven in het buitenland, in gansch
Europa. Zou Amsterdam niet meer een handvol menschen tellen, die voor onze
840 muziekinstelling wat geld over hebben? Och kom!

Wat mijn persoonlijke engagementen aangaat, ik heb ze voor Engeland, Frankfort, Petersburg, Moskou, Weenen, München, Scheveningen, Parijs, Brussel, Rome, Napels, Turijn. Enkele ervan zijn contractueel. Maar, natuurlijk, zullen daarvan force majeure, wel sommige moeten vervallen. Wie kan zeggen, of spoor- en bootverbindingen in orde zijn? Doch in de eerste plaats voel ik mij verbonden met het Concertgebouw en met de artisten. Mogen allen, die daartoe in staat zijn gebleven, naar draagkracht medewerken; ons Concertgebouworkest, wiens leden, die den stadgenooten zooveel uren van groot genot hebben verschaft, in stand te houden. Want medewerking van allen is noodig - dringend noodig!

850

Posterijen en Telegrafie.

- Op 1 Oct. wordt in het station te Maarheeze een telegraafkantoor gevestigd, hetwelk voor den part. telegraafdienst zal zijn opengesteld voor de aanbieding van telegrammen, doch voor de ontvangst en aflevering alleen voor zoover de berichten van aanwijzing "stationrestant" zijn voorzien. De openstellingsuren zijn: werkd. 8 u. v.m. tot 8 u. n.m.; Zon- en feestd. 1-2 u. n.m. (St.-Ct.)

855

De directeur-generaal der posterijen en telegrafie maakt bekend, dat tot nader bericht: 1o. brieven en doosjes met aangegeven waarde voor Oostenrijk en Brazilië en postpakketten en postwissels voor Brazilië niet kunnen worden verzonden; 2o. in Oostenrijk door de post geene gelden op quitantiën en handelspapier kunnen worden ingevorderd; 3o. de verzending van aangeteekende brieven, van brieven en doosjes met aangegeven waarde en van postwissels voor Servië alleen voor risico van de afzenders kan geschieden. (St.-Ct.)

865

Dr. P.J.H. Cuypers naar Leuven.

Uit Roermond wordt aan "De Tijd" geseind: Dr. P. J. H. Cuypers, de onvermoeide grijze bouwmeester van wereldvermaardheid, die nog kort geleden voor de studenten der Leuvensche Hoogeschool een voordracht hield, en die in Leuven talrijke herinneringen heeft, vertrok Woensdagmorgen per auto naar Leuven, om daar in oogenschouw te nemen wat er aan de kostbare monumenten van architectuur en gevelmooi is verwoest. De minnaar van het schoone, de vereerder van de architectuur der oude Belgische steden, heeft na het lezen der vele treurige berichten, zijn verlangen willen bevredigen, om zelf de verwoesting na te gaan.

875

Kunstschat in het verwoeste Leuven.

Daar we hier in Holland nog altijd in onzekerheid verkeerden aangaande het lot der kostbare schilderijen, van Dirck Bouts in de verwoeste St. Pieterskerk te Leuven en er geruchten gingen dat ze in het museum te Antwerpen waren in veiligheid gebracht, hebben we ons gewend tot Pol de Mont, den directeur van genoemd museum. Deze seint, ons nu, dat men te Leuven er in geslaagd is de kunstwerken nog tijdig voor het geweld van den vijandelijken aanval te bergen, zoodat ze onbeschadigd zijn.

880

WETENSCHAP.

Leidsche handschriften te Leuven.

Men meldt ons uit Leiden: De handschriften, door de Leidsche bibliotheek aan die te Leuven in bruikleen gegeven, waren Nederlandsche Stichtelijke Tractaten van Johan van Ruusbroeck en anderen. Het zijn dus niet van de allerbelangrijkste. Bovendien is het volgens den bibliothecaris, prof. De Vries, nog zeer de vraag, of deze handschriften wel verbrand zullen zijn. De geleende handschriften worden in den regel in de boekerijen met zorg bewaard. Het gevoelen van den hoogleeraar was, dat bij oordeelkundige behandeling nog veel van het beschadigde zou kunnen gered worden, omdat gebonden boeken moeilijk verbranden.

890

Laatste Berichten.

Op het Westelijk oorlogstoneel.

In de buurt van Verdun.

BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) (Officieel.) Generalquartiermeister Von Stein bericht uit het hoofdkwartier: De Duitsche kroonprins heeft heden met zijn leger de versterkte vijandelijke positie ten zuidwesten van Verdun genomen. Afdeelingen van het leger doen aanvallen op de ten zuiden van Verdun gelegen sperforten, die sedert gisteren door zwaar geschut worden beschoten.

900

In de stelling van Antwerpen.

ANTWERPEN, 10 Sept. (Reuter.) (Officieel.) De militaire operaties in de omstreken van Antwerpen worden voortgezet. Zij geven reden tot voldoening.

905

Van het Oostelijk oorlogstoneel.

De Russen verslagen.

910 BERLIJN, 10 Sept. (W. B.) General-quartiermeister von Stein bericht uit he
hoofdkwartier; Generaal Hindenberg heeft met het Oostelijk leger den linkervleugel
van het nog in Oost-Pruisen aanwezige Russische leger verslagen en zich zoodoende een
toegang geopend in den rug van den vijand. Deze heeft den strijd opgegeven en trekt
915 zich terug. Het Oostelijk leger vervolgt hen in Noord-Oostelijke richting in de
richting van de Njeme.

DUIJSCHLAND.

Prins Ernst van Saksen-Meiningen gesneuveld.

920 MEININGEN, 10 Sept. (W. B.) De Keizer heeft den hertog van Saksen-Meiningen
telegrafisch meegedeeld, dat prins Ernst von Saksen-Meiningen – zoon van den voor
Namen gesneuvelden prins Fredrik van Saksen-Meiningen en broeder van de groot
hertogin van Saksen-Weimar – gesneuveld is. Hij werd te Maubeuge met militaire eer
ter aarde besteld.

925 **BEURS EN NIJVERHEID.**

Buitenlandsche Schuld van Columbia.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Ondanks De tegenwoordige moeilijkheden heeft de
Columbiaansche regeering bij Lloyd's Bank de noodige middelen gedeponereerd voor de
betaling deze maand van de coupons der goudleening van 1911 en van de Fransche serie
930 der 6% buitenlandsche schuld.

International Steam Pump Company.

Naar wij vernemen, heeft het bestuur der Vereeniging voor den Effectenhandel uit zijn
midden eene commissie van 3 leden benoemd, welke zich in verbinding zal stellen met
935 de houdens van 5% Eerste Hypotheek Sinking Fund Goud-Obligatiën der International
Steam Pump Company en met den Hollandschen vertegenwoordiger van het Amerikaansche
Comité. Deze commissie zal het bestuur daarna hebben te adviseeren over de al of niet
wenschelijkheid om een Nederlandsch Beschermings-Comité in het leven te roepen.

940 **Argentinië.**

Van het Argentijnsch Gezantschap te 's-Gravenhage ontvingen wij de volgende
mededeeling: "De Regeering van Argentinië heeft de volgende wet openbaar gemaakt:
"Wet No. 9480. "De Senaat en de Kamer van afgevaardigden van het Argentijnsche volk
hebben de volgende wet bekrachtigd: "Artikel 1. De uitvoerende macht is gemachtigd,
945 door de gezantschappen van Argentinië in depot te doen aannemen gemunt goud afkomstig
van den handel en van banken. "Artikel 2. Overeenkomstig de telegrafische
mededeelingen, die hij deswege van de gezantschappen zal ontvangen, zal door den
Minister van financiën ten behoeve van het conversiefonds een bon gegeven worden voor
het bedrag van het gestorte goud. In het bezit van die bon, aangeboden door
950 tusschenkomst van de nationale bank van Argentinië, zal het Conversiefonds aan
dezelfde bank een gelijk bedrag in Argentijnsch muntpapier, tegen den koers geregeld
bij de wet no. 3871, welk bedrag aal gebracht worden in het credit van den
belanghebbende, overeenkomstig de instructiën vanwege het Ministerie van financiën
gegeven. Het doel van deze wet is, om het internationaal verkeer tusschen het
955 betrokken land en Argentinië te vergemakkelijken. Van elke storting in goud-geld bij
het Argentijnsch gezantschap te 's-Gravenhage, zal onmiddellijk telegrafisch aan de
Argentijnsche regeering kennis worden gegeven. Ingevolge art. 2 der bovenvermelde wet
zal de Argentijnsche Regeering te Buenos-Ayres een bon afgeven op het conversiefonds
voor gelijk bedrag als door den belanghebbende bij den gezant zal zijn gedeponereerd.
960 Ter voldoening van de onkosten aan deze operatie verbonden zal bij de uitbetaling aan
dien betrokken persoon, te Buenos-Aires worden afgetrokken ½% van de som gedeponereerd
bij het gezantschap, dat hieromtrent de noodige instructies heeft ontvangen.

Uit de Petroleum-industrie.

965 De uitwerking van den oorlog op de Rumeensche petroleumindustrie is volgens den
"Moniteur du Pétrole Roumain" niet zoo sterk als men aanvankelijk meende. Men hoopt
de productie en de verwerking in bevredigende mate in stand te houden en rekent ook
op eenigen uitvoer naar de neutrale landen, nu de Bosporus en de Dardanellen voor
handelsschepen weder zijn geopend. Omtrent de Steaua Romana wordt medegedeeld dat de
970 productie op het oogenblik binnen normale grenzen blijft. Ondanks de buitengewone
omstandigheden hoopt het bestuur het bedrijf gedurende vijf à zes maanden, tot de
toestand beter is geworden, op dezelfde wijze te kunnen voortzetten. De oproeping van

975 een deel van het personeel heeft tot nu toe op de productie weinig invloed geoeffend. De Astra Romana is het van 11-20 Augustus zelfs gelukt de productie opnieuw te doen stijgen. De raffinaderij werkt zonder onderbreking.

Uit de Ver. Staten.

980 Zichtwissels vaster op 4.98.50 à 4.99. Missouri Kansas & Texas: 4de week Aug. br. \$843,000 (-\$152,000).

**DE OORLOG, 11 september 1914 (bestand 5)
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27813]**

[Vrijdag 11 September 1914]

985 **EDITIE VAN 2 UUR.**

AVONDBLAD. Eerste Blad. Dit nummer bestaat uit twee bladen.

DE OORLOG

990 **De algemeene toestand. - De strijd tusschen Seine en Marne. - Een Russisch-Fransch-Engelsche legermacht in het veld. - Berichten van de Russische grens. - Brieven en mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.**

De algemeene toestand.

995 Het bericht, dat Russische troepen in Frankrijk geland zijn, van verschillende zijden ontvangen, doch tegengesproken in Duitsche berichten, wordt nu uit Londen bevestigd. Dagen lang had het gerucht in Engeland geloopt, doch de censor in het persbureau verbood de publicatie ervan, zeggende dat het absoluut onjuist was. Toch bleef het hardnekkig aanhouden; overal werd het besproken; in de treinen en bussen hoorde men
1000 slechts fluisteren over de aankomst der Russen, evenzoo in de schouwburgen tusschen de bedrijven, en aan de theetafels in de lunchrooms. Een kwart-miljoen Russen zouden via Archangel aan de Witte Zee zijn gebracht naar Leith en andere Schotsche havens en van daar per trein door Schotland en Engeland naar Dover, van waar zij waren
1005 ingescheept voor verschillende havens in Zuid-Frankrijk. Berichten daarover kwamen uit Leith, uit Warwick, uit Tewkesbury, uit Gloucester, uit Dorky, uit Dover. Doch het persbureau weigerde beslist vergunning tot publicatie; het verklaarde, dat personen die zeiden de Russen gezien te hebben "onbeschaamde leugenaars" waren, en gaf last dat niemand iets mocht mededeelen over Russische troepen. Thans, plotseling, worden de berichten daarover "vrijgegeven". Star meldt dat thans 250.000 Russen in
1010 Frankrijk geland zijn - al acht het blad dit cijfer wel wat erg hoog - tegelijk met een tweede Engelsche expeditiecorps. En het blad brengt dit in verband met het overbrengen van het Duitsche hoofdkwartier naar Metz, en met de beweging van Von Kluck's leger in zuidoostelijke richting, toen hij Parijs naderde. In dit verband herinnert de Star er aan, dat ook Engelsche en Russische troepen tezamen geland zijn
1015 in Noord-Holland, in 1799, om tegen de Fransche troepen van Napoleon te strijden. Na alles wat wij over de overbrenging der Russen hebben gehoord en na de uiteenzetting, die de Engelsche pers thans daarover geeft is het wel aannemelijk, dat thans een gecombineerde Fransch-Engelsch-Russische legermacht tegen de Duitsche troepen in Frankrijk strijdt; en dat geeft nieuwe redenen, om aan te nemen, zooals
1020 wij dezer dagen veronderstelden, dat de Fransche opperbevelhebber met zijn terugtocht tot de lijn waarin thans gestreden wordt, een strategische bedoeling had. Niet alleen de opstelling tusschen twee versterkte linies, die zijn flanken konden beschermen tegen een omvattende beweging, maar ook de zekerheid, dat zijn aanval zou worden gesteund door nieuwe troepen, nieuwe hulpkrachten, heeft hem er toe gebracht thans
1025 den slag aan te binden. Over het verloop van dien slag is, na wat wij gisteren daarover zeiden, niet veel nieuws te melden. Nog steeds duurt de strijd voort, een strijd, die aan beide zijden met groote vasthoudendheid wordt gevoerd, en die voor het verloop van den oorlog van groot belang zal zijn. Het is duidelijk, dat juist wegens het groote belang voor het geheele verloop van den strijd, de
1030 krachtsinspanning aan beide zijden buitengewoon moet zijn, en dat alles zal worden gedaan, om den uitslag van het gevecht te maken tot een beslissende. Ieder der strijdende partijen zal alles in het werk stellen, opdat deze strijd niet eindigt met een "dead lock" - maar met een volslagen nederlaag van de tegenpartij. En daardoor juist zal deze slag een der felste, een der bloedigste en verschrikkelijkste, maar
1035 tevens een der belangrijkste zijn, die ooit in de wereldgeschiedenis is voorgekomen. In Oost-Pruisen is het gevecht tusschen de Russen en de hen vervolgende Duitsche legermacht onder generaal von Hindenburg hervat. De Russen zijn, na de nederlaag bij

Tannenber[g], teruggetrokken, en door den Duitschen generaal achtervolgd. Volgens het
Duitsche officieele rapport heeft de Duitsche generaal zich een toegang geopend tot
1040 den rug des vijands, die in Noordoostelijke richting vervolgd wordt naar de Niemen
(Memel). Waarschijnlijk trekken dus de Russen, die aan de gevangenneming in den slag
bij Tannenberg ontkomen zijn, terug in een richting, die tusschen de grens en de
Russische stad Kowno, naar de Niemen loopt. Over de operaties in Galicië en Russisch
1045 Polen in het gebied tusschen Ljublin en Lemberg, loopden de berichten zoo uiteen, dat
het moeilijk is, zich een denkbeeld te vormen van wat er gebeurde. De Russen melden,
dat na de geleverde gevechten bij Tomaschow, de Oostenrijkers in wanorde
terugtrokken, door de Russen achtervolgd; de Oostenrijksche officieele berichten
melden, dat in diezelfde gevechten, bij Tomaschow en Tlszoweze de legers van
generaal Auffenberg en aartshertog Jozef Ferdinand de overwinning behaalden en de
1050 Russen terugsloegen. De Russen melden, dat de Oostenrijksch-Duitsche strijdmacht ten
zuiden van Ljublin uit haar stelling is verdreven en terugtrekt; de Oostenrijksche
legatie meldt, dat generaal Dankl in dat gebied nieuwe successen te boeken heeft.
Zoo er iets duidelijk is uit deze elkaar vierkant tegensprekende mededeelingen, is
1055 het dat een der beide strijdende partijen zich aan een ernstige... vergissing heeft
schuldig gemaakt.

In en om Namen. III.

(Van een Maastrichtenaar.) De correspondent, die streken bereist, waar pas gevochten
is of reusachtige troepenmassa's zijn doorgetrokken, heeft veelal helaas niet veel
1060 anders te doen dan een inventaris te maken van wat vernield is. Dat wordt op den duur
eentonig, ook voor den lezer. En toch is het ook weer waar, dat in deze tijden voor
niets belangstelling bestaat, dan voor wat betrekking heeft op den oorlog of in
eenig, zij het soms verwijderd, verband daarmee staat. En zoo ben ik wel gedwongen
nog even, aan de hand van het in Namen verschijnend dagblad "l'Ami de l'ordre" – dat
1065 onder Duitsche censuur staat – nog enkele plaatsen aan te geven, die geleden hebben
van den krijg. Ik kan in het algemeen wel zeggen, dat de dorpen en hoeven in de
onmiddellijke nabijheid der meeste forten het veelal zwaar te verantwoorden hebben
gehad, doch al wat daarbuiten gelegen is, onbeschadigd is gebleven, behalve dan de
Maasvallei ten zuiden van Namen. Naast Andenne en Dinant is het vooral het
1070 industriestadje Tamines, dat zwaar geleden heeft. Tamines ligt in de mijnstreek; hier
zijn een 80-tal personen gefusilleerd en een honderd huizen verbrand. Maar ook van
andere plaatsen kwamen treurige berichten: Zoo zijn in Gelbressée 19 huizen verwoest
en is een man van 62 jaar gedood; in Franc-Waret 16 dooden; te Wartet 19 huizen
1075 verbrand, waarbij het huis van den pastoor; te Temploux 11 huizen, waarvan een hoeve
en een hotel, verbrand en twee personen gedood. In "Entre Sambre et Meuse", dus de
landstreek gelegen tusschen de rivieren Sambre en Maas, vertoonen de meeste gemeenten
een treurig beeld: te Saint-Gérard zijn 30 huizen vernield, waarbij een kasteel en
een villa; te Oret zijn het gemeentehuis, 3 hoeven en 50 huizen verbrand; te Biesmes
1080 70 huizen, waarbij het kasteel en het huis van den pastoor, terwijl 15 personen
gedood zijn; te Ermeton 85 huizen; te Stave het kasteel en 60 huizen; te Morialmé
een, 15-tal huizen; te Yves-Gomezée het kasteel; te Silenrioux de kerk en vele huizen
verbrand, terwijl verschillende personen gefusilleerd zijn; te Boussu-lez-Walcourt 54
1085 huizen verbrand; Trasnes-lez-Couvin is voor een goed deel, Mariembourg bijna geheel
vernield. De pastoors van Anthée, Surice en Acoz, alsmede de kapelaan van Biesmes
zijn gefusilleerd; de pastoor van Rosée, als gijzelaar meegenomen, is verdwenen. Maar
laat ik de treurige lijst hier eindigen en niet verder in "l'Ami de l'Ordre" zoeken
naar dergelijke berichten.

Zooals ik reeds schreef, is het in de stad Namen zeer kalm en bemerkte ik ook niets
van een bestaande groote verbittering tusschen inwoners en militairen. Hier mogen 's
1090 nachts de deuren gesloten blijven en, waar ook de gaslantaarns in de straten branden,
behoeft in elk huis slechts achter de ramen der benedenverdieping een lichtje
geplaatst te worden. Toch beginnen de inwoners zich ongerust af te vragen, waar ze
daarvoor de brandstof vandaan zullen moeten halen, want petroleum, kaarsen en
waxine-lichtjes raken op. In Luik is dat nog in meerdere mate het geval, want ook
1095 daar is bijna geen petroleum meer en moeten alle ramen verlicht worden, terwijl hier
de gasfabriek nog niet in werking kwam. Op den grooten gashouder in Luik vielen
twaalf, op den kleinen een drietal bommen, doch men had gelukkig den gasvoorraad al
laten ontsnappen. Men merkt aan alles, dat de Duitschers zich in de provincieplaats
Namen veiliger voelen dan in het industriecentrum Luik. Toch is voor de hier
1100 heerschende rust teekenend de aanwezigheid van een steeds aangroeiend aantal Duitsche
families, die al de beschikbare kamers en kwartieren huren, daar in de hotels geen
plaats meer is. De Luikenaars meenden, dat die kwamen, omdat men in Duitschland
gebrek zou lijden, doch aan de meer voor de hand liggende oplossing van het

vraagstuk, n.l. dat deze zoo kort mogelijk bij hun gewonde of dienstdoende
1105 familieleden wilden zijn, daaraan had in Luik niemand gedacht. Gezien het zeer groot
aantal Duitsche officieren, dat thans te Luik – de militaire en civiele hoofdplaats
van Duitsch-België – verblijf houdt, is het geen wonder, dat er ook zeer talrijke
Duitsche families hun intrek nemen. Hun aanwezigheid lijkt me voor de Luiksche
1110 burgerij overigens een reden tot geruststelling.
In Namen hebben de Duitschers een o. i. practisch en niet-drukkend middel gevonden om
de rust te verzekeren. Elken avond moeten zich zes gijzelaars aan de "Kom mandantur"
aanmelden, n.l. een priester en vijf burgers, onder wie twee arbeiders. Dit lijkt ons
een veel minder omslachtig hulpmiddel dan open deuren en verlichte ramen. Deze
1115 gijzelaars worden door den burgemeester aangewezen; voor elken nacht een nieuw
zestal; ontbreekt er een, dan wordt deze gestraft (wat nog niet noodig was) en moeten
de andere vijf 24 uur in plaats van 12 uur brommen. Wanneer de Nederlandsche
tuinbouwers verleden maand met wanhoop de prijsdaling van de meeste hunner producten
hebben moeten ondervinden, doch met voldoening den uitvoerhandel hebben zien
1120 herleven, de Belgische maken op dit oogenblik ook geen zaken. In Hoeylaert, het
grootste tuinbouwcentrum op den weg van Namen naar Brussel, worden prachtige druiven
(Frankenthalers) afgeleverd voor 60 centimes per K.G. (dus 30 cent!) Deze streek
heeft betrekkelijk weinig geleden van den oorlog: in Gembloux is de schade gering, en
is enkel hier en daar een weinig geplunderd in dit stadje, terwijl in Wavre het
1125 grootste deel der "Grande place" verbrand is, evenals vele huizen in Basse-Wavre
vernield zijn. Maar ik vergat, dat ik het voornemen te kennen had gegeven, in dit
artikel ten minste, niet meer van verwoestingen te zullen spreken. Geduld is een
schoone zaak in oorlogstijd. Toen we Zaterdagmiddag in Huy benzine innamen, klaagde
de aan het station dienstdoende officier, dat hij hier nu al vier dagen zat te kijken
en de schildwacht bromde, dat hij bij Namen eindelijk gehoopt had "heranzukommen", en
1130 nu weder ver van het vuur zat. En Maandagmorgen zat ik 's morgens om half elf op het
station te Namen op de treeplank van deu trein, die enkele minuten later vertrekken
zou, die zich eerst om ruim twaalf uur eindelijk in beweging zette om tegen half vijf
's avonds een voorstad van Luik binnen te sukkelen, dus 60 K.M. in zes uur tijds!
En toch gaan dergelijke uren snel voorbij door al het ongewone, dat iedermaal weer de
1135 aandacht trekt. Want het station Namen, dat ik van ouds ken en waar men in gewone
omstandigheden haast je, rep je in een D-trein gestopt wordt, die precies in één uur
tijds naar Luik rijdt, is thans wel een zeer interessant punt. In de overkapping is
een reusachtig gat geslagen: hier is 15 Augustus een bom terecht gekomen, geworpen
uit een Duitsche vliegmaschine.
1140 De aeroplanes hebben in de stad Namen verscheidene slachtoffers gemaakt; ze hebben
vele bommen geworpen, en o.a. 14 Augustus op de brug over de Sambre, die naar de
voorstad Salzinnes leidt, een man gedood. Heel veel indruk maakt de stuk geslagen
overkapping niet: ze geeft wat frissche lucht die in een overdekt station in een
bergland dikwijls ontbreekt. De onophoudelijk aankomende en vertrekkende legertreinen
1145 nemen de aandacht geheel in beslag. Van de Duitsche grens komen er steeds weer, nu
met infanterie, dan een geheele sliert met cavalerie, in elken wagen aan iedere zijde
twee paarden, met in het midden een strook, bedekt met een dikke laag stroo, waarop
de manschappen liggen. Nauwelijks zijn deze treinen in de richting Charleroi en
Maubeuge geëxpedieerd, of er komt een trein met zware artillerie: de kanonnen zonder
1150 de loop op één wagen, de affuiten en de loop en de loop ieder weer op andere, en
daartusschen gewone personenwagens voor de manschappen. De personenwagens... mogen
nog aanspraak maken op dezen naam.? Het is ongehoord, zooals sommige er uitzien. In
mijn trein was een eerste en tweede klasse coupé van de Belgische S.S., waarin geen
1155 enkele bank meer aanwezig was (ze werden er aan het eind-station door de soldaten uit
gesleept om er slapende den nacht op te kunnen doorbrengen), en een Beiersche wagen,
waarin ik nog juist één afdeeling vind, die bewoonbaar is!
Men zal aan het eind van den oorlog in België opkijken ook over het
spoorwegmaterieel, dat men zal terug vinden. (Als de Belgische S.S. daarna wat
1160 ruimere en nettere personenwagens aanschaft, zou dat toch één goed resultaat zijn van
een overigens diep treurige geschiedenis.) Keurig ingericht zijn de treinen, waarmede
de Duitsche gewonden naar huis worden bezorgd. Al wat niet ernstig gewond is, gaat
direct van Aken naar Deutschland. Ook al omdat de groote lazaretten aan de grens en
bij Charleroi, naar mij van medische zijde werd meegedeeld, overvol zijn. Dagelijks
rijden er eenige dergelijke Roode Kruis-treinen Namen voorbij. Ook zag ik een groot
1165 transport gevangenen, meest Franschen, die geruimen tijd in het station halt hielden.
Helaas, was er geen kans om een praatje te gaan maken met de mannen, die, streng
bewaakt, over de omheining der gedeeltelijk open goederenwagens naar buiten hingen.
Nauwelijks was deze trein verdwenen, of er kwam een lange en geheel gesloten
goederentrein het station Namen binnen, waarvan de opschriften der wagens meldden,

1170 dat deze met ammunitie geladen waren. Deze zwaar rollende trein boezemde ontzag in,
en onwillekeurig kwam de gedachte op aan al het vreeselijke dat de inhoud van wat
voorbij reed, nog zou verwekken. De trein werd direct gevolgd door een tweeden, en
toen voelde ik meteen al de rampzaligheid, die zorgeloosheid en gebrek aan
1175 organisatie kan baren. Is het niet onbegrijpelijk, dat dagelijks honderden Duitse
treinen van Aken tot bij Maubeuge rijden, alsof al die spoorlijnen, wissels en
bruggen gebouwd zijn om het Duitse leger het trekken door België en het
binnenrukken in Frankrijk gemakkelijk te maken en de troepen aldaar van het noodige
te voorzien? En dat, terwijl tusschen Luik en de Fransche grens op zeer enkele
1180 uitzonderingen na (de brug van Seraing en de spoorbrug bij Flemalle) alle Maasbruggen
gesprongen zijn en dus enkel de hoofdlijn berijdbaar is gebleven, die toch op zoo
menig punt (ik denk bijvoorbeeld aan het groote steenen viaduct bij Dolhain) voor
maanden onbruikbaar gemaakt had kunnen worden.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

1185 **Tusschen Seine en Marne.**

PARIJS, 10 Sept. (Reuter.) Officieele mededeeling 11 uur nam. Op den linkervleugel
der Engelsch-Fransche troepen trokken deze de Marne over tusschen Le Ferté sous
Jouarre, Charly en Chateau Thierry, den vijand, die terugtrok, achtervolgende. Bij
het voortrukken maakte het Engelsche leger tal van gevangenen, en maakte het
1190 mitrailleurs buit. Sedert vier dagen duurt thans de slag voort, waarin de legers der
bondgenooten op dit gedeelte van het slagveld meer dan 60 K.M. zijn vooruitgegaan.
Tusschen Chateau Thierry en Vitry le François werd de Pruisische garde teruggeslagen.
De strijd wordt met groote hevigheid voortgezet. Aan het centrum en den
rechtervleugel is de toestand onveranderd aan de Ornain en het Argonnevond, waar de
1195 beide legers hunne posities konden handhaven. Aan de zijde van Nancy rukte de vijand
vooruit op den weg naar Chateau-Salins. Daarentegen wonnen de bondgenooten terrein in
het bosch van Champenoix. Aanmerkelijke verliezen worden aan beide zijden geleden. De
gezondheidstoestand en de moreele toestand onzer troepen is uitstekend.

1200 **Verliezenlijst.**

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) De verliezen der Franschen en Engelschen na de
bekendmaking van de laatste verliezenlijst bedroegen tot 7 Sept.: Gesneuveld 10
officieren en 61 manschappen, gewond 63 officieren en 510 manschappen, vermist 61
1205 officieren en 2883 manschappen.

Een rivierovergang onder vijandelijk vuur.

LONDEN, 11 Sept. (Reuter). In een telegram uit Parijs aan de "Daily Express" worden
de moeilijkheden beschreven, waarmede de Duitschers te kampen hadden bij het
overtrekken van de Marne, waartegen het 7e Fransche leger zich verzette. Voortdurend
1210 werden de Duitse pontons door de Fransche artillerie weggeschoten. Hardnekkig
hiel den Duitschers echter vol en slaagden er ten slotte in aan de overzijde te
komen, echter na ernstige verliezen te hebben geleden.

Op het Oostelijk oorlogstooneel.

1215 **De Russen in Oost-Pruisen.**

PETROGRAD, 11 September. (Russ. Telegr. Agent.) Duitse troepen, uit het Westen
aangekomen, trokken zich samen aan de rivier de Alle, vanwaar zij met groote colonnes
in oostelijke richting oprukten tusschen de Masurische meren. De Russische voorhoede
1220 trok in oostelijke richting terug, wegens den opmarsch des vijands.

Duitschers en Russen.

LONDEN, 11 Sept. (Eigen Bericht.) Aan de "Daily Chronicle" wordt geseind, dat het
buiten twijfel is dat tenminste een Duitsch legercorps uit België in Oost-Pruisen is
aangekomen. De Duitse strijdkrachten tellen daar ongeveer een half millioen man. De
1225 slag in het gouvernement Ljublin is geëindigd met een volledige overwinning der
Russen; de Oostenrijksche legers zijn volkomen uiteengeslagen.

De Russische opmarsch.

PETROGRADE, 10 Sept. (R. T. A.) In een communiqué van den staf van den
opperbevelhebber wordt gemeld: Het succes, dat de Russische troepen den negenden
1230 Sept. behaalden op de Duitse-Oostenrijksche strijdmacht in de omgeving van Krasnik,
wordt steeds grooter. Hevige gevechten worden geleverd op het front Tomaschow-
Ravaruska tot de Dnjester.

- 1235 **Semlin door de Serviërs bezet.**
PETROGRAD, 11 Sept., 11.45. (R. T. A.) Uit Nisj wordt dd. 10 Sept. gemeld, dat de Serviërs na een hevig gevecht Semlin om vier uur in den ochtend bezet hebben.
- Op Zee.**
- 1240 **De "Pathfinder".**
LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Thans wordt officieel medegedeeld, dat het Engelsche oorlogsschip "Pathfinder", dat, naar men meende op een mijn was gestooten, door een Duitschen onderzeeër tot zinken is gebracht.
- 1245 **De Duitse vloot in beweging.**
LONDEN, 11 Sept. (Reuter.) Volgens een telegram eergisteren uit Kopenhagen aan de "Daily Express" verzonden, zou een groote Duitse vloot bestaande uit slagschepen, kruisers en torpedobooten in de Bothnische Golf zijn gezien, varende in oostelijke richting.
- 1250 LONDEN, 11 Sept. (Reuter.) De "Daily Telegr." verneemt uit Stockholm onder dagteekening van 9 Sept. dat de Duitse vloot Maandag in beweging is gekomen. Een Duitsch eskader is gezien in de buurt van Gotska Sande (een eilandje iets ten noorden van Gotland). Gisteren werd een Duitsch eskader gezien van een en dertig groote
- 1255 schepen varende in oostelijke richting. Eergisteren werd een Duitsch eskader van vier slagschepen en drie kruisers ten zuidwesten van Stockholm waargenomen varende in noordoostelijke richting. Een telegram uit Kopenhagen aan de "Morning Post" bevestigt de activiteit van de Duitse vloot in de Oostzee.
- 1260 **De "Bethania" buit gemaakt.**
KINGSTON (Jamaica), 11 Sept. (Reuter.) Een Engelsch oorlogsschip heeft hier het s.s. "Bethania" van de Hamburg-Amerikalijn binnengebracht, als oorlogsbuit, met 400 gevangenen aan boord.
- 1265 **Onvoorzichtigheid van de "Runo".**
De admiraliteit verklaart, dat de "Runo" van de Wilson lijn, die door het stooten op een mijn verongelukte, zich niet had gehouden aan de aanwijzingen van de admiraliteit, die het schip een veilige vaart zouden hebben verzekerd. De admiraliteit wijst op de buitengewone gevaren die kunnen voortvloeien uit het in den
- 1270 wind slaan van haar waarschuwingen en raadgevingen.
- Duitse kruisers in den Stillen Oceaan.**
Een telegram van Auckland in Nieuw-Zeeland meldt, dat er zich thans nog vijf Duitse kruisers in den Stillen Oceaan bevinden, n.l. de "Scharnhorst", "Gneisenau",
- 1275 "Nurnberg", "Stettin" en "Emden".
- FRANKRIJK.**
(Van onzen gewonen briefschrijver).
- 1280 **Parijsch Oorlogs-dagboek. XVIII.**
PARIJS, 4 Sept.
Dat, wanneer de vijand Parijs te dicht begon te naderen, de regeering Parijs verlaten zou, en haar zetel overbrengen naar een punt waar ze geen gevaar loopt de verbindingen met de overige deelen van Frankrijk tijdelijk verbroken te zien, was sinds lang bekend, en erg veel ontsteltenis heeft dan ook het vertrek van den
- 1285 president van de Republiek met zijn ministers naar Bordeaux niet gewekt. De Parijsenaars begrijpen en billijken sinds we in oorlogstijd leven vele dingen, die hun in normale omstandigheden niet bevallen zouden, en de noodzakelijkheid voor de regeering in contact te blijven met het heele land is tē evident dan dat er eenige kritiek op het in veiligheid brengen van de regeeringspersonen – en vooral van "la galette", de milliarden, die in de kelders van de Banque de France lagen en bij een eventueele inneming van de stad onmiddellijk door den vijand zouden zijn ingepikt! –
- 1290 uitgesproken zou zijn. Neen, de verwachting die men aan den overkant gehad schijnt te hebben op eenigerlei relletjes van den kant van het Parijsche volk, op een opstand, een revolutie, ze blijft bedrogen tot het eind. Nooit zijn de Parijsche faubouriens
- 1295 zulke goede Franschen geweest! De verhuizing naar Bordeaux, die we dus hier al een paar dagen te voren hadden zien aankomen, maar waarvan ik begrijpelijkerwijze nog niet eerder spreken kon, heeft in den grootst mogelijken eenvoud, zonder militaire of oratorische versierselen plaats gehad. Om elf uur 's avonds zijn de officieele personen met hun vrouwen en hun secretarissen aan het kleine, mooie Gare d'Auteuil in
- 1300 den trein gestapt, en Donderdag om twaalf uur zijn ze aangekomen in de aldus

tijdelijk tot hoofdstad verheven wijnstad Bordeaux. Onder de toejuichingen van de bevolking zijn ze naar de gebouwen gereden, naar de prefectuur, het stadhuis, de universiteit, waar voorloopig de verschillende ministeries gevestigd zullen zijn, en ze hebben er onmiddellijk hun arbeid voortgezet.

1305 Neen, angst of ontevredenheid heeft deze uittocht niet gewekt, maar wel is het uit den hooge gegeven voorbeeld door tienduizenden, misschien wel honderdduizenden gevolgd. Heel de afgelopen week is het onmogelijk geweest de stad uit te komen wanneer men niet eerst minstens een uur of twaalf had staan queue-maken voor het station waarlangs men weg wilde. Nimmer nog zag ik zulke geweldige menschenlierten

1310 als deze rijen van wachtenden. Ze waren dan doorgaans ook nog heel tevreden als ze, na een heelen dag gewacht te hebben, aan het eind een volgnummertje kregen, waarop ze den volgenden dag dan eindelijk een kaartje konden komen halen. En als ze dan dien volgenden dag bij de gratie nog werden toegelaten in een coupé voor tien, waarin al vijftien, twintig reizigers bijeen waren om er, in de geweldige hitte van deze eerste

1315 Septemberdagen, de eindeloze reis in slakkengang naar het uitgekozen, toevluchtsoord te ondernemen...

Het Noordoosten en Noordwesten uitgezonderd gaan die karavanen in alle richtingen, maar de grootste drukte was het toch aan de stations Austerlitz, Orsay en Lyon, voor het Zuiden en Zuidwesten. Met de regeering zijn er heel wat naar Bordeaux gegaan, de

1320 politici en journalisten te beginnen. In haar proclamatie had de regeering aan de leden van het parlement verzocht zooveel mogelijk mee te komen, om tegen alle gebeurlijkheden een vast aaneengesloten blok te vormen, en met uitzondering van eenige députés van Parijs, die er de voorkeur aan geven als de nood aan den man komt te midden van hun kiezers te zitten en hun eventueel met raad en hulp ter zijde te

1325 staan, hebben de meesten daaraan gehoor gegeven. Dan zijn er reeds enkele kranten naar Bordeaux overgebracht, die bang zijn dat ze in Parijs, als het eens afgesneden mocht worden, niet genoeg meer te hooren zullen krijgen. Zoo verhuisden "Temps" en "Daily Mail", welk voorbeeld spoedig door anderen gevolgd zal worden; ook de

1330 "Humanité" kondigt haar aanstaand vertrek aan, maar zal voorloopig toch ook een Parijsche editie blijven uitgeven. De "Echo de Paris" zal ook in twee edities gaan verschijnen, waarvan de eene als gewoonlijk te Parijs, de andere – ben ik wel ingelicht – te Amsterdam zal uitkomen. De vertegenwoordigers van bevriende

1335 mogendheden hebben met enkele uitzonderingen het Fransche gouvernement, waarmee ze ten allen tijde in verbinding moeten kunnen blijven, naar de Gironde-stad gevolgd; slechts de gezanten van de Vereenigde Staten, van Spanje, Zwitserland, Zweden en Denemarken blijven voorloopig nog in ons midden. Maar dat alles geeft toch een heele opruiming! Het is mijn bedoeling – als ik het eens even over mezelf hebben mag – de dingen die gebeuren gaan hier in Parijs zelf af te wachten, en zoolang de

1340 postverbinding bestaan blijft hoop ik dus voort te gaan geregeld mijn relaas van de Parijsche gebeurtenissen te zenden. Dat besluit berust op vele gronden, waarvan ik er in het voorbijgaan enkele noem. De officieele mededeelingen, die men te Bordeaux te weten komen kan, verneemt ge te Amsterdam door Reuter enkele uren later. Wat in Bordeaux zelf te zien is lijkt me oneindig minder interessant, dan wat, naarmate de

1345 vijand nader komt, Parijs te zien zal geven. Op den uitslag van den geweldigen slag, die vermoedelijk voor de poorten van Parijs geleverd zal worden, heb ik nogal goeden moed, om diverse redenen die ik hier nog niet vertellen kan, en van een insluiting van Parijs, zoo dat alle verbindingen verbroken zouden zijn, geloof ik niets. Dat de Duitschers per slot van rekening de stad zouden kunnen innemen is niet onmogelijk; of het ons dan vergaan zou als Leuven, is niet te zeggen. Maar als deze ramp, wat de

1350 hemel verhoede, dan werkelijk plaats hebben moet, dan wil ik de gelegenheid zulk een wereldgebeurtenis mee te maken althans niet verzuimen. Zoolang de militaire gouverneur van Parijs, generaal Galiéni, ons vreemdelingen er dus niet als "bouches inutiles" uitzet, blijf ik. Die generaal Galiéni, tusschen haakjes, is een man die er zijn mag, en in wien heel Parijs evenveel vertrouwen heeft als heel Frankrijk het

1355 heeft in den opperbevelhebber Joffre. In zijn lange loopbaan heeft hij zich steeds een even bekwaam militair als intelligent administrateur getoond, en speciaal als gouverneur van Madagascar, waarvoor toen hij het werd beide qualiteiten noodig waren, heeft hij buitengewoon goed werk gedaan. Daarom, omdat zijn kameraden hem kennen en waardeeren als een van de allerbesten, heeft de vorige gouverneur van Parijs,

1360 generaal Michel, dan ook spontaan aangeboden zijn plaats aan Galiéni af te staan, en onder hem te blijven werken – aanbod dat voor *beiden* pleit. Alles wat klein is, naijver, veeten, *esprit de clocher*, heeft trouwens ook hier de geweldige oorlogstorm reeds dadelijk weggevaagd. De proclamatie van den nieuwen gouverneur, waarin hij zijn benoeming aan de Parijzenaars bekend-maakte, was geheel in den juisten toon,

1365 zonder eenige mooi-praterij. Ze zei niet anders dan: "Ik heb de opdracht gekregen Parijs tegen den indringer te verdedigen. Die opdracht zal ik vervullen tot het

1370 einde." Dat is het wat men hooren wilde, geen snorkerige verzekeringen hoe goed het gaan zal. Als de Parijsche bladen, die nog wel eens wat blufferig willen zijn, al is het natuurlijk ook wel noodig de menschen wat op te wekken, dit voorbeeld een beetje volgen wilden, zou dat geen kwaad kunnen.

1375 Waardeeren doet men anders den nieuwen bevelhebber wel. Zoo heeft de bekende schrijver André Lichtenberger, uit wiens pen zoo menige aardige kinderstudie gevloeid is, vanmorgen een stukje in de "Guerre Sociale", waarin hij de stad Parijs tegen zijn nieuwen chef laat zeggen: "Generaal, ik heb vertrouwen in u. Een paar dagen geleden heb ik een krant gelezen – het grappigste was dat het een nationalistisch blad was – die het betreurde dat er geen minister in Parijs gebleven was. Een minister! Wat drommel zou ik met een minister uitgevoerd hebben? Generaal, doe me de eer eens goed te beseffen hoe erg ik maling heb aan een minister, en zelfs aan den eminentsten onzer parlamentsleden. Wat ik nu wil is de militaire dictatuur; dat wil zeggen: voor mijn verdediging alle macht vereenigd in de hand van één enkele, in de uwe; de maximum-kracht voor de maximum-uitwerking." Is het niet curieus, de "Guerre Sociale" om de militaire dictatuur te hooren vragen? Maar er is dan ook nog een "maar" bij: laat ons weten wat er gebeurt! riep Lichtenberger uit.

1385 "Ziet u, generaal, (het is nog altijd de stad Parijs die spreekt) ik ben nieuwsgierig, ik heb er behoefte aan de dingen te weten. Laat ik u dat eens zeggen. Het heeft mij volstrekt geen plezier gedaan onder moeizaam ineengedraaid proza te ontdekken dat dank zij onze halve-succesjes en strategische marschen de vijand te Compiègne was. Ik ben moedig, ik ben meerderjarig. Geef me de waarheid niet bij mondjesmaat. Ge hoeft me natuurlijk niet alles te zeggen. Maar laat mij van het goede en van het slechte nieuws alles weten wat mij niet noodzakelijkerwijze verborgen blijven moet. Zoodoende zal ik, generaal, niet zenuwachtig worden, wat er ook gebeurt. Ik zal niet karig zijn met mijn toewijding en mijn goed humeur. We zullen eensgezind blijven in voor- en tegenspoed. Is dat afgesproken?" Als generaal Galiéni zijn Parijzenaars goed kent zal hij zeker op dit gemoedelijke voorstel

1390 ingaan, en werkelijk ten allen tijde vertellen wat hij maar eenigszins vertellen kan. Dat niet-weten wat er eigenlijk gebeurt, is wel een van de grootste kwellingen van den tijd dien we beleven, en 't zal helaas daarmee, naarmate de Duitschers naar onze stad optrekken, nog wel hoe langer hoe erger worden. De juiste opstellingen van de Fransche troepen moeten verborgen gehouden worden, en om het geheim daarvan

1400 behoorlijk te bewaren, kunnen de aanwijzingen omtrent de bewegingen der Duitschers ook wel niet anders dan uiterst vaag blijven. We schikken ons daarin – 't kan moeilijk anders! – maar onder deze omstandigheden betreuren we het nog veel meer, dat de eenige afleiding die we de laatste dagen nog hadden, het dagelijksche "five o'clock"-bezoek van de vijandelijke vliegmachines, gisteren en vandaag weer is

1405 achterwege gebleven. Dat was zoo'n aardige distractie geworden... Ze gunnen ons nu ook zoo eens niets, die Duitschers!...

Ik schreef de laatste maal, dat de bezoeken van de "duiven" die zulke onbehoorlijke souvenirs achterlieten, hier allermintst angst of ongerustheid hadden gewekt. Ik had nog verder kunnen gaan: het was een ware publieke vermakelijkheid geworden. Tegen dat

1410 dagelijksche visite verwacht werd, beklom, gewapend met verrekijker, buks, revolver of jachtgeweer, heel Parijs een of anderen observatie-post. Kwam dan eindelijk de langverwachte, dan klonk overal luid gejuich, en begon het gepaf van alle kanten. Niet alleen de regelmatige troepen, de matroosjes van het Grand Palais, de wachten aan de stadspoorten, de municipaux die hier en daar de banken en openbare gebouwen

1415 bewaken, maar ieder die maar over eenigerlei vuurwapen beschikte pofte op den indringer los. Geheel zonder gevaar was dat niet; op Montmartre bijvoorbeeld kreeg een oude man, die door een verrekijker stond te kijken, een doodelijk schot in de keel, en op verschillende punten van de stad zijn andere manen en vrouwen, -'t zij door de terugvallende kogels, 't zij door de projectielen van onhandige schutters,

1420 minder ernstig getroffen. Maar houd de menschen maar eens tegen als ze denken zich nuttig te kunnen maken, en een van die gehate vijanden uit de lucht te kunnen schieten!

Niet zonder gevaar was die fusillade dus, maar zonder uitwerking was ze wèl. Rustig en ongestoord vlogen de groote gepantserde vogels, wier metalen buik glinsterde in het dalende zonlicht, verder, zonder dat eenige aarzeling, eenige plotselinge daling of zwenking, blijk gaf dat het vuur een moreele of materieele uitwerking had gehad. Vermoedelijk zijn negen-en-negentig procent van de duizenden en nog eens duizenden kogels die op zo werden afgezonden honderden meters mis geweest, want te schatten hoe hoog zulk een aeroplane precies vliegt en met welke snelheid, wat men toch behoort te

1430 weten om met eenige kans van te treffen het punt vóór de vliegmaschine te bepalen, waarop men mikken moet om ze te raken, is een buitengewoon moeilijk werk. De enkele kogels die wellicht doel getroffen hebben, zijn zonder effect gebleven op de stalen

bepantsering van de stevige "Taube's", en de inzittenden hebben ongestoord hun missie kunnen vervullen.

1435 Waarom ze sinds twee dagen niet meer teruggekomen zijn? Misschien omdat ze niets
gevoelden voor een luchtgevecht met de talrijke Fransche aeroplanes die nu, tot de
jacht gereed, het luchtruim boven de stad doorkruisen. Misschien omdat ze respect
hadden voor de kanonnetjes die op vele punten van de stad uit torens van kerken en
1440 publieke gebouwen hun glimmende lijven naar buiten steken. Misschien omdat ze zagen,
dat het doel, intimidatie, toch niet bereikt werd. Misschien omdat ze voor andere
doeleinden noodig waren. Een feit is het, dat we in twee dagen ze niet meer hebben
gezien. En dat dat ons genoeg spijt!

Nu de "Taubes" wegblijven, zijn de amusements hier al heel schaarsch geworden.
Eigenlijk zijn er nog maar twee: het gaan kijken naar de troepen-bewegingen in de
1445 buurt van de verschillende poorten, en het wandelen, 's avonds, in de Champs-
Elysées. Ten aanzien van het verkeer in het gedeelte van de banlieue dat binnen het
"camp retranché" ligt zijn de voorschriften heel streng geworden. Een aantal poorten
zijn voor het rijtuig- en auto-verkeer gesloten, al blijven ze voor de voetgangers
1450 voorloopig nog geopend, en ook mag men zich sinds enkele dagen niet meer met
eenigerlei voertuig van de eene gemeente binnen de vestinglinie naar de andere
begeven, wat veel last veroorzaakt heeft aan de enkele bewoners van de villa-streken
om Parijs, die nog op het laatste oogenblik hun mobilair of enkele zaken van waarde
naar Parijs wilden overbrengen. Maar te voet mag je dan nog wel zoo eens gaan kijken
1455 wat er daarbuiten gebeurt. Ik moet daarover natuurlijk mijn mond houden, en wil
alleen zeggen dat de groote troepenbewegingen die je ziet en de bedrijvigheid waarmee
legers van al of niet gemilitariseerde werklieden bezig zijn de laatste hand te
leggen aan allerlei bijkomstige militaire werken, waarvoor helaas dikwijls tal van
prachtige oude boomen geveld zijn, een zeer gunstigen indruk geven van de macht
1460 waarmee Parijs zich tot de verdediging tegen den indringer gereed maakt. En dat is
het groote vermaak de avondwandeling in de Champs-Elysées. Wie het eerst op dat idee
gekomen is is onbekend, maar sinds een dag of acht richt elken avond, zoo tusschen
achten en tien, een talrijke menigte zich naar den prachtigen wandel weg tusschen
Tuilerieën en Bois, om er pantoffelparade te houden. Daar zitten ze dan op de ijzeren
1465 stoeltjes langs den kant, wandelen op de breede trottoirs onder de boomen, alsof het
een gewone zomer-middag was, in den vreedzaamsten en vredelievendsten tijd dien men
zich denken kan. En dat is te merkwaardiger omdat de verlichting nagenoeg ten
eenenmale ontbreekt. Wellicht omdat als doel voor nachtelijke aeroplane of Zeppelin-
tochten de breede, helverlichte verkeersweg veel te veel in het oog zou vallen is van
1470 de wijde Place de la Concorde af tot aan de Etoile alles in het duister gehuld; geen
lantaren brandt er. Maar gelukkig is er een helder maantje in déze dagen, en dat
geeft zulke mooie lichteffecten onder het dichte loof van de oude boomen dat de
wandelaars het ontbreken van kunstlicht nog wel voor een extra-aantrekkelijkheid
schijnen te houden... Och ze zijn met zoo'n beetje tevreden, die Parijzenaars.

1475 **Van Parijs naar Bordeaux.**

Een Engelsch journalist, die Woensdag uit Parijs te Bordeaux aankwam, geeft het
volgende relaas van zijn wederwaardigheden. Gedurende den geheelen tocht zag ik niets
dan langzaam rijdende treinen, volgeladen met reservisten en recruten van de lichte
1480 treinen met vluchtelingen uit het thans door de Duitsche troepen bezette gebied. Zij
worden verdeeld over verschillende gemeenten en ondergebracht in goed ingerichte
kampen in het zuid-oosten van Frankrijk. Met kleine bundeltjes goed bij zich zaten en
lagen zij in de wagens, waarvan de opschriften bewezen, dat zij gebruikt waren voor
het troepenvervoer. De journalist sprak in de stations met eenige dezer lieden en
1485 kreeg daarbij den indruk, dat de menschen goed gevoed worden en volstrekt niet
wanhopig waren. Integendeel. Zij rekenden er vast op, binnen niet al te langen tijd
naar hun woonplaatsen te kunnen terugkeeren. Opvallend was de kalmte, waarmede alles
geschiedde – er was geen sprake van zenuwachtig gedoe. Ik deed in het geheel vijftig
uur er over om van Parijs naar Bordeaux te komen.

1490

De Spaansche gezant.

Een telegram uit Madrid meldt zonder eenige toelichting, aldus lezen we in de
Parijsche *New-York Herald*, dat de markies van Valtiera benoemd is tot gezant te
Parijs, ter vervanging van markies de Villa Urrectia. De nieuwe vertegenwoordiger van
1495 Spanje in Frankrijk is geen diplomaat, doch militair. Kort geleden stond hij nog als
kapitein-generaal te Burgos.

ENGELAND.

(Van onzen eigen berichtgever.)

1500 LONDEN, 6 September.

Gevolgen van den oorlog. XXVIII.

1505 Wij worden hoe langer, hoe meer afgesloten van de buitenwereld; het is nu reede een week geleden dat ik een exemplaar van dit dagblad in handen kreeg en zoo gaat het allen landgenooten hier – de leestafel in de Hollandsche Club in Sackville Street is er op vinden. Brieven uit het vaderland krijgen wij nog, zij het ook met eenige dagen vertraging. De telegraphische gemeenschap bestaat gelukkig eveneens, maar ook langs dien weg gaat het overbrengen van berichten niet vlug meer; een telegram uit Amsterdam, dezer dagen van daar 's namiddags afgezonden om 4.17, kwam 's avonds half 1510 twaalf in mijn bezit. Ook de verbinding met Parijs zal nu spoedig geheel verbroken zijn, indien de Duitschers inderdaad die stad weder zullen belegeren. De Fransche bladen zien wij ook al niet meer. Onder gewone omstandigheden kan men men elken middag in Piccadilly Circus de verkoopers van de laatst aangekomen Parijsche bladen zien; sedert een paar dagen verkoopen zij slechts *Le Cri de Londres* en *L'Echo de Paris*, twee Fransche bladen, die sedert het begin van den oorlog in deze stad 1515 uitgegeven worden, het eerstgenoemde onder de redactie van den Londenschen correspondent van den "Figaro", die tevens de President is der "Foreign Press Association". Deze vereeniging lijdt natuurlijk ook onder den oorlog – de band tusschen de journalisten van vreemde landen is verbroken; de Duitsche en 1520 Oostenrijksche collegas zijn verdwenen en wanneer wij hen weder terug zullen zien, is een vraag, waarop het antwoord nog niet te geven is.

De censuur wordt blijkbaar hoe langer hoe strenger en aan de War Office schijnt een geheele staf in dienst genomen, die alle correspondentie heeft na te pluizen, blijkbaar ook alle kranten uit het buitenland, met name uit Nederland, die mogelijk 1525 berichten uit Duitschland bevatten, welke men hier liever niet verbreid ziet. Ik weet dat er ook Nederlanders, die tijdelijk buiten betrekking geraakt zijn, in den dienst der censuur zijn genomen om Hollandsche correspondentie te lezen en een der bladen hier vermeldt dat vooral Hollandsche correspondentie streng wordt doorgelezen, sedert gebleken zou zijn dat een aantal Hollandsche handelshuizen, met name te Rotterdam en 1530 Utrecht, dient als doorgangshuizen van correspondentie tusschen Engeland en Duitschland.

Morgen, Maandag, komt de nieuwe bepaling in werking volgens welke de huizen, waar sterke drank wordt verkocht, 's avonds om elf uur, in plaats van om half een gesloten moeten zijn – restaurants, zonder het recht natuurlijk geestrijke dranken te 1535 verkoopen, zullen mogen open blijven als tot dusverre en voor clubs zullen afzonderlijke maatregelen genomen worden. Deze bepaling is zeker goed te noemen. In dezen tijd, nu "zuinigheid wel de boodschap dient te zijn", was het vaak droevig te zien hoe vol het, 's avonds vooral, stond aan de "bars" in de "public houses" en ergelijk als men territorials onder den invloed van te veel genoten drank langs de 1540 straat zag – de vriendelijke burgers hadden hen meestal te véél getracteerd. Geld kan beter besteed worden aan tal van nuttige vereenigingen, die ellende pogen te lenigen, met namen voor de arme Belgen, die nog steeds bij honderden, van alles schier beroofd, in Engeland een wijkplaats komen zoeken; er wordt berekend dat er sedert het begin van den oorlog reeds bij de twintig duizend naar Engeland zijn gekomen en te 1545 Folkstone, waar zij landen, zijn hotels en boarding-houses door hen gevuld. Gelukkig dat men hier geen angst behoeft te hebben voor gebrek aan voedingsmiddelen!

Wij gaan September in, de maand, waarin de schouwburgen met hun nieuwe repertoires komen. Welk een tegenstelling met Parijs! Een Engelsch geestelijke, die hier gisteren uit de Fransche hoofdstad aankwam, beschreef het Parijs van heden als een stad "zoo 1550 stil als Londen op een Zondag" en hier kondigen de schouwburg-directies een reeks van nieuwe stukken aan, precies als in vreedestijd, en daarnevens kan men overall aankondigingen zien van openbare meetings, die gehouden zullen worden.

Comités van de liberale en conservatieve clubs kondigen aan een meeting, die zij deze week samen zullen houden en waarin minister Winstor Churchill, de opper-censor, de 1555 conservatieve afgevaardigde F. E. Smith, en een lid der Iersche partij over de aanleiding tot den oorlog zullen spreken; een andere meeting zal onder leiding der Hertogin van Marlborough worden gehouden ten bate der Belgische vluchtelingen en een derde meeting deze week, zal het eigenaardige feit te zien geven van het optreden van Christabel Pankhurst.

1560 Men weet dat deze oudste dochter van de bekende leidster der militante suffragettes sedert haar veroordeeling tot drie jaren gevangenisstraf wegens opruiing, naar Parijs was uitgeweken en daar, gedurende 2_jaar reeds gewoond had. Thans, nu de amnestie voor alle veroordeelde suffragettes is afgekondigd, kon miss Christabel naar haar

1565 vaderland terugkeeren. De "Women's Social and Political Union" zal nu Dinsdagavond in
het Londen Opera House een openbare meeting houden om de burgers op te wekken tot
krachtig verzet tegen den Duitschen vijand, en in die meeting zal Christabel
Pankhurst tot dat dool het woord voeren, terwijl haar moeder zal spreken in een
volgende vergadering. Zóó heeft de oorlog ook de campagne der militante suffragettes
1570 veranderd: thans geen militante betoogingen en daden tegen de medeburgers gericht,
maar militantisme met het woord en, kon het door haar, zelfs met de daad, tegen den
vijand van het Vaderland.

De Engelschen in Frankrijk.

1575 In ons avondblad van gisteren stond boven een beschrijving van den strijd van
generaal Smith Dorriens divisie nabij de Belgische grens, waar deze divisie met
verliezen moest terugtrekken, "De strijd tusschen Seine en Marne." Zooals onze lezers
uit het verbeterd telegram in het ochtendblad begrepen zullen hebben, had dit bericht
betrekking op het gevecht in de eerste dagen van September – niet op de gevechten van
de laatste dagen bij de Marne.

1580

Zeventig duizend man uit Britsch-Indië.

In een Reutertelegram is reeds melding gemaakt van de mededeeling van lord Hardinge,
den onderkoning van Britsch-Indië, omtrent de uitzending van Indische troepen naar
het oorlogstooneel. Gemeld werd dat volgens diens mededeeling reeds twee divisies
1585 infanterie en een cavaleriebrigade zijn uitgezonden en dat nog drie cavaleriebrigades
voor vertrek gereed zijn. In het telegram werd geen cijfer genoemd. In de Engelsche
bladen vinden we een iets uitvoeriger telegram over de verklaring van lord Hardinge,
waaruit blijkt, dat deze zijn groote voldoening uitsprak over het feit, dat Indië al
reeds in staat was geweest 70,000 strijders over zee te zenden om voor het Rijk te
1590 vechten. Over de geestdriftige deelneming van de Indische vorsten en hoofden aan den
oorlog deelde het door ons gepubliceerde telegram de bijzonderheden mede.

In Afrika.

1595 LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) De minister van koloniën heeft een telegram ontvangen uit
Nyassa-land, gedagteekend 10 September, mededeelend dat de Engelsche hoofdmacht op 8
dezer was opgerukt, om den vijand over de grenzen te dringen. Deze, ten getale van
400, wist te ontkomen en deed in den vroegen ochtend van 9 dezer een aanval op
Karonga, dat verdedigd werd door ongeveer 50 man, waaronder negen Europeanen. Nadat
gedurende drie uren tegenstand was geboden, kwam de colonne van de Engelsche
1600 hoofdmacht en dreef den vijand naar Songwe. Aan de zijde van den vijand sneuvelde
zeven officieren en werden er drie gewond en gevangen genomen. Het verlies aan
manschappen is niet bekend; het moet echter zeer zwaar zijn. Er werden twee kanonnen
en twee mitrailleurs buit gemaakt. De Engelschen verloren aan dooden vier Europeanen
en aan gewonden zeven; hoeveel inlandsche manschappen gevallen zijn staat nog niet
1605 vast. Ook wordt bericht, dat er in Kameroen dooden en gewonden zijn gevallen, waaruit
blijkt, dat ook daar gevechten hebben plaats gehad.

Spionnen-vrees.

1610 In het Lagerhuis heeft minister Mc. Kenna een weinig den spot gedreven met de nog
altijd in Engeland bestaande spionnenvrees, die blijkbaar tot de meest dwaze
geruchten aanleiding geeft. De minister verklaarde dat alle geruchten omtrent een
organisatie onder de vreemdelingen (onder de Duitschers werd dan natuurlijk bedoeld)
om vijandige daden in Engeland te verrichten, ongegrond waren en dat er geen sprake
van was, dat er liefst 250.000 gewapende Duitschers in Engeland zouden zijn. Men
1615 behoefde zich volstrekt niet ongerust te maken, de politie en de militaire overheid
waakten voldoende tegen alle mogelijke individueele gevallen van spionage. De
minister deelde mede dat de politie niet minder dan 8000 à 9000 gevallen van
vermoedelijke spionage had onderzocht sedert het uitbreken van den oorlog, maar in
slechts negentig van deze gevallen was het vermoeden sterk genoeg gegrond om tot
1620 inhechtenisneming te leiden. Van eenige gemeenschappelijke organisatie onder de
vreemdelingen was geen sprake, meende de politie. Verdachte personen, en dat waren er
ongeveer een 1900, werden onder toezicht gehouden en ook overigens werd nauwkeurige
controle geoefend op de in Engeland aanwezige Duitschers en Oostenrijkers, van wie
zich repectievelijk 50632 en 16141 hadden laten inschrijven.

1625

Belgische vluchtelingen in Engeland.

Ook naar Engeland nemen tal van Belgen de wijk. In het Lagerhuis verklaarde minister
Hubert Samuel, dat er omtrent het aantal dezer Belgische vluchtelingen geen besliste
opgaven waren te doen, maar het bedroeg reeds duizenden. Echter, zoo merkte de

1630 minister op, er zijn in België nog duizenden wier huizen zijn verwoest en voor wie de
Belgische regeering niet in staat is maatregelen te treffen. In antwoord op
informaties uit België heeft de regeering nu de gastvrijheid van de Britsche natie
aan die slachtoffers van den oorlog aangeboden. Deze verklaring werd met luide
toejuichingen begroet. De minister verklaarde verder, dat er maatregelen zijn genomen
1635 om die lieden over te brengen en tijdelijk te Londen onderdak te verschaffen. Tal van
particulieren hadden reeds gastvrijheid aangeboden.

Japan en de vredessluiting.

1640 LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Wij vernemen dat het niet noodig was dat Japan nog eens
aan Engeland kennis heeft gegeven dat het zich aansloot bij de te Londen gesloten
overeenkomst omtrent een gezamenlijke vredessluiting, daar in het tractaat tusschen
Engeland en Japan een clause is opgenomen waarin de partijen zich verbinden in
geval van een gemeenschappelijken oorlog ook gezamenlijk vrede te sluiten. Wat
Frankrijk en Rusland betreft de te Londen geteekende verklaring sluit zich aan bij de
1645 voorafgaande overeenkomst tusschen Japan en Engeland.

BELGIË.

Van uit het duistere, maar veilige Antwerpen.

(Van onzen gewonen correspondent.)

1650 ANTWERPEN, 4 September. Ik wil het dan toch nog maar eens beproeven u van hieruit te
schrijven. Een beetje hoop heb ik nu weer, dat deze brief u niet al te laat moge
bereiken. Van alle andere die ik u sinds het begin van den oorlog zond, heeft de
censuur (die hier natuurlijk veel strenger is dan elders) er blijkbaar maar één
doorgelaten. En hij bleef dan nog zeven dagen onderweg! Waarom? Mysterie. We moeten
1655 ons onderwerpen zonder morren en zonder klagen, ofschoon het geen prettig werken is.
Denk echter niet, dat ge door het niet ontvangen mijner brieven verstoken zijt
gebleven van zeer belangrijke tijdingen. Ofschoon Antwerpen nu de zetel is der
Belgische regeering, ofschoon alle openbare machten met den Koning aan het hoofd zich
hier in deze formidabele vesting hebben verschanst, ofschoon het Belgische leger, na
1660 – nietwaar? – dapper zijn plicht te hebben gedaan, zich rond Antwerpen terugtrok, en
nu steeds gereed blijft om opnieuw, waar het noodig zal blijken, offensief of
defensief op te treden, ofschoon we hier al eenige tragische momenten beleefden, toch
blijft de Scheldestad om zoo te zeggen haar gewoon uitzicht behouden. De eerste dagen
van opgewonden spanning zijn voorbij. De manie om overal spionnen te willen
1665 ontdekken, heeft opgehouden. In den beginne liep iederen namiddag de bevolking te
zaam langs de Meir, de Keyserlei, naar het Centraal-station, waar telkens wat te zien
en telkens wat te vernemen. Krantenjongens, die in den laatsten tijd tot een
verbazend getal zijn aangegroeid, leurders met karikatuur-briefkaarten, met strikjes
en cocardes, vaantjes, portretten en oorlogskaarten, zorgden voor het
1670 zenuwprikkelende gekrijsch. Auto's en motorwielen met militairen, burgerwachten of
boy-scouts snorden en puften in dollen vaart en in wolken van stof door de straten. De
koffiehuizen en herbergen zaten stampvol.
Ieder oogenblik was er een samenscholing. Verscheen er een vliegtuig aan den
hemel, en hadden een paar menschen het in de gaten gekregen, dadelijk stond iedereen
1675 met den neus in de lucht. Men tuurde, volgde den vlieger zoo ver men kon, discuteerde
of het een "Taube" was of een Belgische machine. Men bestudeerde daartoe vlijtig het
plakkaatje met modellen van aeroplanes, dat door de overheden was aangeplakt.
Dan weer waren het soldaten die optrokken of ook wel van de eerste gevechten
terugkeerden, vuil en stofferig, moe en zwijgend, maar kranig toch, begroet door het
1680 juichende volk, dat dadelijk middel vond om broodjes, gebakjes, fleschjes bier,
sigaren aan de jongens uit te delen. Aan de vlotbrug bij de Schelde hadden dagelijks
eenige volkswomen post gevat die levensmiddelen uitdeelden, Antwerpsche "frut"
(gehakt), chocolade, broodjes, terwijl anderen met moederlijke zorg de stukgelopen
voeten der soldaten wuschen en verbonden. Later weer waren het de ellendige
1685 optochten van vluchtelingen, weenende vrouwen en kinderen, sukkelachtige oudjes,
beladen met pakken en zakken, soms meesleurend de onmogelijkste stukken huisraad, als
hangklokken en petroleumlampen. Treurig en lachwekkend tegelijkertijd! Even treurig
althans als het zicht der Duitsche en Oostenrijksche families, die onmiddellijk na de
oorlogsverklaring naar hun land werden gestuurd, meestal arme stakkers, die hier
1690 sinds jaren hun broodje verdienden en nu weg moeten, waarheen wisten ze soms zelfs
niet. Ze vervloekten den oorlog, die uitgebroken was om redenen die hen onverschillig
lieten. Zij vervloekten degenen die er de oorzaak van waren. Noode verlieten zij het
gelukkige België, waar zij zoo lang de gastvrijheid hadden genoten, dat zij lief
hadden gekregen...

1695 Maar ook die tooneelen namen een einde. Het werd stil en rustiger in de stad. Er kwam

een proclamatie dat de koffiehuisen, eerst om tien, later om acht uur moesten gesloten worden. Dit had voor onmiddellijk gevolg dat de menigte wat verdunde. De kranten mochten nog slechts tweemaal per dag verschijnen. In den beginne kwamen er soms vijf speciale edities van eenzelfde courant op één dag! 't Was een winstgevende speculatie, die echter voor gevolg had dat we bij iederen stap in de straat bestormd worden door een zwerm verkoopers van beider kunne, die ons het leven onmogelijk maakten met hun afgrijselijk geschetter. Leugenberichten en sensatieverhalen bij de vleet! Maar het krachtig ingrijpen der militaire overheid, die een paar bladen schorste en aan de leurders verbood voortaan nog iets anders te roepen dan den naam van de couranten, stelde ook daaraan gelukkig paal en perk. Zoo keerde alles stilaan terug tot een bijna normalen toestand, zoo normaal althans als in deze omstandigheden mogelijk was. De herrie en de zenuwachtigheid der eerste oogenblikken waren nu verdwenen, en ieder ging nu werken aan hetgeen zijn handen vermochten te doen. Veel nieuws kregen we niet. Van hetgeen er ginds in het Zuiden gebeurde, wisten we al heel weinig en het was slechts door Hollandsche bladen, dat ik vernam dat de Luiksche fortten gevallen waren. Omzichtig en duisten waren de officieele mededeelingen, en we moesten trachten tusschen re regels te lezen om ee waarheid te vermoeden. Maar die voorzichtigheid bleek noodig om het publiek, dat steeds voortvarend is en er eigen begrippen over strategie op nahoudt, niet noodeloos te verontrusten.

1700
1705
1710
1715
1720
1725
1730
1735
1740
1745
1750
1755
1760

Toen kwam plots die eerste Zeppelin-aanval, waarvan gij natuurlijk alles af weet! Hartelijk lachten de Sinjoren toen ze vernamen dat de Duitsche Zeppelin-officieren in hun rapport hadden geschreven dat de expeditie volkomen gelukt was, dat zij al de gasfabrieken hadden vernield, vermits 's anderendaags Antwerpen in het donker was! Maar sindsdien biedt de stad bij avond een fantastisch uitzicht. Ze schijnt doodsch en verlaten, en vooral het oude gedeelte in den omtrek der Kathedraal lijkt een middeleeuwsche droomstad. De oude huizen en gebouwen rijzen spookachtig in het blauw-witte maanlicht. En de grijze toren, waaruit geen klokken of carillons meer klinken, staart zwijsend boven alles uit, zijn uurplaten als gulden oogen schitterend in den nacht. In de eerste avonduren zit het volkje der gore, schilderachtige straatjes van het mooie schipperskwartier in donkere groepjes op de voetpaden, bespreekt op zijn manier de gebeurtenissen van den dag, zet de meest onwaarschijnlijke strategische plannen uiteen en verwenscht den gehaten vijand: – Och! zoo roept een vischvrouw met overtuiging uit, als wij dien Duitscher maar eens onder handen kregen. Zij staat daar, breed van schouders en van heupen, hare dikke naakte armen in een besliste houding gekruist over hare zware borst. Ik beklag den Totenkopfhuzaar die al te handtastelijk tegenover haar zou optreden!

Maar om tien uur is ook in die buurten alles stil, van een diepe bijna angstwekkende stilte. Alleen hier en daar een paar katten die vrijen in het licht der maan, of de zware, sporenrinkelende stappen van wakende gendarmes, die er met hun hooge harenmutsen nu nog vervaarlijker uitzien. Overal is het even stil. Soms het gezoef van auto's die een schel lantaarnlicht over de straat zenden. Gaat ge als nieuwsgierige wandelaar, tuk op nieuwe emoties, nog eens de stad in, dan wordt ge aan iederen straathoek door soldaten of gendarmes wantrouwend bekeken, en waagt ge u, van den duivel geen kwaad, wetend, te dicht in de buurt van het "grand quartier général", dan klinkt u plots van uit de duisternis een brutaal "Halt!" toe, en schittert het staal van een bajonet dreigend in de richting van uw buik. Ge moet een omweg maken... Soms trekt een regiment door de stad. In het zilveren maneschijnsel stappen de mannen, als duistere schimmen, waarboven de bajonetten uitblinken, door de nachtelijke straten. In de rangen stappen mee, even vuil en even stofferig, pastoors en monniken, als ambulanciers, met een zak en een keteltje, en een veldflesch op den rug. De bruine paters hebben de kap over 't hoofd getrokken, en daaronder is het tragische gelaat met den stoppeligen baard nauw zichtbaar. Huifkarren met het bloedroode, sinistere ambulanciekruis en walmende lantarens, volgen in langen stoet, getrokken door kleine paarden. 't Ziet er alles middeleeuwsch uit, in deze middeleeuwsche, niet verlichte stad, tooneelen uit den Boerenkrijg of uit den tijd van Uilenspiegel! Soms ook een kudde koeien die men binnen de stad brengt. Akelig loeiend trappelen de beesten voort in het groezelige donker dicht bij elkaar, in een wolk van grijs stof. Over den sterrenhemel zwenken de witte stralenbundels der zoeklichten uit de fortten, op jacht naar mogelijke Zeppelins of Tauben. Toch slapen de burgers maar op één oor! Klinkt er iets in de verte dat zij te recht of ten onrechte voor een schot aanzien, dan duikelen zij, half gekleed, in den kelder, waar ze wachten tot het gevaar voorbij is. Maar hun goed humeur van ronde Sinjoren verlaat hen nooit. Zij lachen dadelijk om hun eigen en andermans vrees, bespotten den buurman die "met een ei zit", en kruipen dadelijk weer in 't warme bed, met ee geruststellende overtuiging dat hun "vriend De Zeppelin" het voortaan zoo gemakkelijk niet zal hebben.

1765 En met den vroegen morgen, wanneer de ieven zonn, die in dezen gulden zomer niet
versaagt, het loven met blijheid weer beschijnt, dan gaat alles weer zijn gewoon
gangetje. Ieder is aan zijn bezigheid, de kranten verschijnen weer en men leest met
1770 graagte de schaarsche, niet veel zeggende nieuwsjes. Men wacht, met een
onuitputtelijk geduld, naar hetgeen komen moet. Het eenige vervelende is, dat we zoo
weinig van de buitenwereld vernemen. Wat er te Brussel, te Luik, te Gent, te Leuven
omgaat, we hooren er niemendal van, 't is of die steden aan 't ander einde van da
wereld liggen. Maar men hoopt, kalm en gelaten, waardig vooral... Toch is er één
1775 oogenblik een schijntje van paniek geweest. Toen de koningin hare kinderen naar
Londen bracht, meende men daaruit te moeten afleiden dat het te Antwerpen niet langer
meer veilig was. Velen scheepten zich dadelijk in naar Londen, en gedurende een paar
dagen zag men een exodus van rijtuigen met koffers en zakken beladen, Scheldewaarts
rijdend. 't Waren rijke lui die heengingen. Die daad van overdreven vreesachtigheid
1780 werd door allen als onverantwoordelijk gebrandmerkt. De vlucht heeft dan ook spoedig
opgehouden. Er werd duchtig de draak mee gestoken, en een blad stelde dadelijk voor
degenen, die heengingen vervallen te verklaren van alle titels en ridderorden en van
openbare betrekkingen die zij zouden vervullen. Dat hielp, en verdere maatregelen
1785 zullen het voortaan wel quasi onmogelijk maken dat sommigen, vrouwen en kinderen
natuurlijk uitgezonderd, hun post zullen verlaten. Men begrijpt trouwens die vrees
niet. Alles is hier zoo rustig, zoo kalm als in gewone tijden. Men heeft te Antwerpen
een indruk van volkomen veiligheid, van sterkte, van vertrouwen. Bedenk dat zelfs de
1790 cinema's niet gesloten zijn! Wie heeft in andere landen die dwaze geruchten verspreid
dat Antwerpen in nood was? Wie was die oorlogscorrespondent die schreef dat men hier
nabij de Meir alle straten had afgespannen en alle huizen ontruimd? Wie was die
1795 verbeeldingrijke man die in de verte de gloed had gezien van het brandende Antwerpen,
en die vernomen had, dat wij hier een vreeselijken honger lijdten? Waar halen die
mensen het in godsnaam vandaan? Hollanders, mijn vrienden, ontvangt zulke
onrustbarende berichten met het meest omzichtige wantrouwen. Wie in de laatste dagen
1800 tot binnen onze muren geraakte, zal zich van de kalme waardigheid, van de onbezorgde
zekerheid dor Antwerpenaars hebben kunnen vergewissen. Alleen reeds wanneer hij onze
jolige kleuters zal hebben ontmoet, die met schrikkelijke lange houten sabels en met
heusche soldatenpetten oorlog spelen, en onder den kreet van "Liever dood dan
1805 Deutsch!" ten strijde trekken, zingend het stoute krijgslid: "Marie, Marie! En van
den Deuts make wij boulie! Marie!"
Maar bemoedigend is het te mogen vaststellen hoe ieder hier zijn plicht doet. Allen
werken mee, in de maten hunner krachten. Die niet meer aanvaard werd als
vrijwilliger, en aan den eigenlijken strijd geen deel mocht nemen, spande zich in
1810 voor een ander werk. Van hoog tot laag, uit alle standen zijn de bereidwilligen in
massa opgekomen. En men staat verbaasd te vernemen hoe sommige arbeiders van den
geest, kunstenaars en intellectueelen, niet zijn teruggeschrikt voor het meest
afmattende, zware werk. Een paar voorbeelden: Willem Elsschot, de schrijver van het
1815 fijne romannetje "Villa des Roses" staat, bonkig en sterk als hij is, met werkliden
te graven in de loopgrachten. De schilder Baseleer bestuurt een hospitaal, andere
1820 artisten dragen gekwetsten van uit de wagens naar de ziekenkamers, vervullen den
meest werktuigelijken en soms zeer onverkwikkelijken arbeid. Bertrijn de
theaterdirecteur zit als een penneliker op een administratiebureau. Och, er kwam
geen eind aan, indien ik ze allen wilde aanhalen.

1810 **Door zijn soldaten gered.**

1815 In een Antwerpsch blad verhaalt een gewond kapitein hoe hij, na in een der laatste
gevechten in de voorstelling van Antwerpen zwaar gekwetst te zijn, door eenige van
zijn soldaten gered werd. Ik had bevel gekregen, zoo vertelt hij dan, met mijn
1825 compagnie het voorterrein van de verdedigingslinie in te gaan en daar stelling te
nemen in afwachting van artillerie, waarna een voorwaartsche beweging, zou worden
gemaakt. Al spoedig kwam de order om voorwaarts te gaan en liet ik mijn secties zich

ontwikkelen in tirailleurlinie. Onmiddellijk ontvingen wij een hevig vuur uit een tegenover ons gelegen bosch. Al schietende gingen wij langzaam voorwaarts. Reeds een
1830 uur lang had het vuurgevecht geduurd, toen ik, mij naar den linkervleugel begevende om een order te geven, gewond werd in de rechterdij. Ik verloor veel bloed – niettegenstaande mijn pogingen om staande te blijven, moest ik het opgeven. Zoo goed en zoo kwaad als het ging sleepte ik mij achter een terreinverhooging. Maar
1835 ondertusschen bemerkte ik aan het heviger wordende vuur, dat de beslissing naderde en de Duitschers terrein wonnen. Op dat oogenblik kwam mijn ordonnans mij te hulp. Ik verzocht den trouwen kerel mijn revolver onder mijn bereik te leggen. Maar daarvan wilde hij niets hooren. Met behulp van een kameraad en een sergeant tilde hij me op een handkarretje. Heel voorzichtig werd ik nu weg gereden, maar weldra kregen de
1840 Duitschers ons in het oog en regende het kogels om ons heen. Ieder oogenblik verwachtte ik een van mijn dappere redders te zien vallen – ik smeekte hun mij aan mijn lot over te laten. Maar dat was hun eer te na – met een verwoede hardnekkigheid herhaalden zij, dat ze het klaar zouden spelen. En na twintig minuten hadden zij het klaar gespeeld – twintig minuten, welke ons een eeuw toeschenen. Wij bereikten een ambulance, waar echter geen plaatsje meer over was. Dus maar verder. In een tot
1845 hospitaal ingericht klooster was evenmin plaats, zoodat we doorsukkelden naar een station. Hier werd ik in een trein geladen naar Antwerpen, al heel blij terecht te komen in een wagon, waarin reeds een twintigtal gekwetsten zich bevonden.

RUSLAND.

1850 De Tsaar en de oorlog.

In de "Berliner Ztg. am Mittag" wordt een verhaal gedaan over de wijze waarop de Russische tsaar gedwongen zou zijn geworden de mobilisatie in Rusland toe te staan, tegen zijn wil. Op grond van een mededeeling van de "Agence Havas" uit Petersburg, dat de Russische mobilisatie op 25 Juli was begonnen en op 25 Augustus was geëindigd,
1855 zegt het blad: "Die 25 Juli, de dag waarop het Servische antwoord aan Oostenrijk moest worden overhandigd, is voor Rusland een zeer kritieke dag geweest. Op dien dag toch kwam grootvorst Nikolaas Nikolajewitsj bij den Tsaar en stelde hem, namens de grootvorstenpartij, voor de keus: afstand doen van den troon of het mobilisatiebevel onderteekenen. Over de wijze, waarop die eisch werd gesteld, worden de zonderlingste verhalen gedaan. Doch het schijnt wel zeker, dat de Tsaar op 25 Juli aan den opperbevelhebber de mobilisatie-order overhandigde, en zich toen dagen lang in zijn appartementen opsloot, zoodat noch Sasonof, noch de minister van oorlog hem konden spreken. Daardoor kon de Russische minister van oorlog op 27 Juli aan den Duitschen militairen attaché op zijn eerewoord verklaren, dat nog geen mobilisatiebevel was uitgevaardigd; en de chef van den staf herhaalde die verklaring den volgenden dag. Want nòch de minister, nòch de chef van den staf wisten, dat de generalissimus de mobilisatie-order reeds op 25 Juli had weten machtig te worden. De grootvorst had zonder medeweten van de verantwoordelijke personen die mobilisatie-order afgeperst." Door dit verhaal – dat wij onder alle voorbehoud mededeelen – zou het verschil worden
1860 opgelost, in de Russische telegrammen voorkomende in het Duitsche Witboek, waarin de beide verzekeringen op eerewoord van den minister Soechomlinof en den chef van den Russischen staf zijn opgenomen, terwijl in een telegram van den Tsaar aan den Keizer wordt gesproken van "militaire maatregelen, waartoe sedert vijf dagen was besloten", dus op 25 Juli.

1875

SPANJE.

(Van een bijzonderen Correspondent.)

BARCELONA, 31 Augustus.

Spanje en Deutschland.

1880 Waren de Duitschers voor het begin van den oorlog iets van plan in de Middellandsche Zee of zijn ze daar, als men hun de kans mocht laten, daar alsnog iets van plan? Zekerheid daarover zal men misschien nooit krijgen, doch de "Liberal" heeft een merkwaardig document in handen gekregen, dat zeker grond geeft voor vermoedens, dat men in Berlijn zich bewust is van de strategische waarde der Balearen en het niet
1885 ongewenscht vond daarover goed ingelicht te zijn. Dat document is een vragenlijst, 8 Juli jl., dus een week of drie voor het uitbreken van den oorlog, door den Duitschen consul van Palma de Mayorca gezonden aan den voorzitter van het bestuur der havenwerken aldaar, welke laatste de snuggerheid had die vragenlijst niet onmiddellijk aan de marine-autoriteiten te sturen doch ze nog wel zoo uitgebreid
1890 mogelijk te beantwoorden. De consul van Deutschland vroeg daarin onder meer: den voorraad Cardiff steenkolen en den prijs van het water in de haven en in de baai; opgave van de tonnenmaat van het grootste schip, dat in de haven van Palma kan binnenkomen; gelegenheden om petroleum, buskruit en springstoffen te ontladen;

Naspeuringen van Paul Theelen: 11 september 1914

1895 afmetingen van de kaden; diepte van de haven en gelegenheden om te lossen en laden en
aan land te gaan; aantal kranen en hun hefvermogen; soortgelijke mededeelingen
betreffende de havens van Alcudia, Pollensa, Soller en Porto Colom; of er in de
havens werktuigen bestaan om in geval van zinken voorwerpen uit het water te lichten.
De premier, die plotseling, sinds den *coup de main* der Franschen, tot de overtuiging
gekomen is, dat Spanje in Tanger heelemaal niets te maken of in te brengen heeft,
1900 ziet ook al niets bijzonders in deze belangstelling van Duitschland in de conditie
van Spanje's strategische haven. Het is zeker vreemd, dat de Duitse consul op zoo'n
openlijke wijs zich die gegevens verschafte, doch zou het niet mogelijk zijn, dat dit
een onhandigheid van hem of een slecht begrepen hebben van zijn instructies geweest
is? Duitschland blijft – meent men hier – een gevaar voor Spanje's neutraliteit en
1905 men zal in Spanje dan ook heel wat opgelucht zijn als het laatste Duitse
oorlogsschip uit de buurt der Spaansche wateren verdreven is. De details immers, die
wij nu hier ontvangen over den ondergang van de *Kaiser Wilhelm der Grosse*, brengen
weer voor Spanje vervelende details. Deze Duitser bevond zich vlak bij de Spaansche
factory van Rio de Oro, kolen innemend van Duitse booten, die uit Las Palmas
gekomen waren, toen de *Highflier* ten tooneele verscheen. De *Kaiser Wilhelm* vroeg, na
1910 geseind te hebben: "Een Duitser geeft zich niet over", een wapenstilstand, ten
einde de 116 Engelsche krijgsgevangenen op een der Duitse steenkolenbooten over te
brengen. Nadat behalve deze echter daarop ook nog 77 Duitse marinematrozen waren
overgebracht (aan boord bleven slechts het aantal noodig voor de bediening van het
1915 geschut) begon het gevecht, dat in een minimum van tijd eindigde met den ondergang
van de *Kaiser Wilhelm*.
Dit gevecht had echter zoo dicht onder de Spaansche kust plaats, dat de geheele
bemanning van het Duitse oorlogsschip zwemmend Rio de Oro bereikte, vanwaar zij per
Spaansche kustboot naar Las Palmas gebracht werd. Het mooiste kwam echter daar eerst
1920 toen de kapitein van de Duitse vrachtboot, die de 116 Engelsche gevangenen aan
boord had, deze kalm gevangen wilde houden en beslist weigerde ze aan de Spaansche
marineautoriteiten van Las Palmas uit te leveren. Men bracht hem echter op eene zeer
energieke wijze aan het verstand, dat dit onmiddellijk gebeuren moest en alle 116
(waaronder twee Engelsche marineofficieren) zijn dan ook reeds naar Londen
1925 teruggestuurd. Men ziet dat er met de neutraliteit in de wateren der Kanarische
eilanden en omstreken aardig gescharreld moet worden: het is een toer iedereen te
vriend te houden. Alvorens vernietigd te worden had de *Kaiser Wilhelm* op haar actief:
5 dezer een klein Engelsch schip dat opgeblazen werd; 10 de *Galician*, aan boord
waarvan de twee genoemde marine-officieren gevangen genomen werden, doch die de reis
1930 mocht vervolgen omdat er meerendeels vrouwen en kinderen aan boord waren; 14 de
Caipara die tot zinken gebracht werd; 16 de *Nianga*, de opgeblazen werd.
Om voor heden bij de Duitschers te blijven: de heeren ambassadeurs in San Sebastian
krijgen ruzie. De Engelsche ambassade had een mededeeling gepubliceerd over de
gruwelen van Leuven en de Duitse ambassadeur, prins Ratibor, heeft onmiddellijk aan
1935 de couranten van Madrid een nota geseind, waarin hij mededeelt, dat hij over het
voorgevallene in Leuven nog geen inlichtingen heeft kunnen inwinnen te Berlijn, doch
dat hij zijn eerewoord verpandt, dat de mededeeling van de Engelsche ambassade: "die
de Duitse krijgseer met modder overlaadt, een verdachtmaking is, die geheel voor
rekening van de verdachtmakers komt." Prins Ratibor zegt, dat onweerlegbaar
1940 vaststaat, dat de Belgen, opgezweept door de pers, ontelbare wreedheden hebben
verricht tegen gewonden en loslopende patrouilles. Dat de daardoor noodzakelijk
geworden gestrengheid door de Engelsche ambassade wordt beweerd haar oorzaak te
hebben in een poging om een vergissing der eigen troepen te bedekken en dat de
Duitschers daden van "ongehoorde barbaarsheid" zouden hebben verricht, noemt hij
1945 een "uitvindsel van kwade trouw". En te denken, dat er maar twee hotels zijn in San
Sebastian, waar menschen van de *standing* van ambassadeurs hun tea kunnen komen
drinken en dat één van die twee het authentieke zigeunerstrijkje van Armenonville
heeft weten te bemachtigen, zoodat een man met dochters wel naar dat ééne hotel toe
moét; ik zeg maar, dat men voor ambassadeur toch menschen met veel tact noodig heeft.
1950 De andere tea-slurpers staan doodsangsten uit, maar die weten ook niet hoe tactvol de
diplomaten thee drinken!

ITALIË.

De houding van Italië.

1955 Het *Journal des Débats* ontving Zaterdag een telegram uit Rome, meldende, dat ieder
oogenblik het bevel tot algemeene mobilisatie werd verwacht. Generaal Nava zou
bestemd zijn om op te treden als opperbevelhebber van de Italiaansche strijdmacht. In
afwachting van de algemeene mobilisatieorder, worden reeds geruimen tijd velen
individueel opgeroepen. In Noord-Italië moet een aanzienlijke troepenmacht gereed

1960 staan voor den afmarsch.

ZUID-AFRIKA.

Zuid-Afrika in den oorlog.

1965 KAAPSTAD, 10 Sept. (Reuter.) Generaal Botha stelde in den Volksraad de volgende motie voor: De vergadering verzoekt Zijne Majesteit (den koning van Engeland) eerbiedig aan den Koning der Belgen hare oprechte bewondering en sympathie uit te spreken voor het Belgische volk in zijn heldhaftigen strijd voor de bescherming van het vaderland. Nu het Rijk in staat van oorlog verkeert acht ook Zuid-Afrika zich in staat van oorlog met den gemeenschappelijken vijand. (Toejuichingen). Sir Thomas Smartt, de leider der

1970 oppositie, wenschte Botha geluk met zijn rede en verzekerde de regeering van den steun van zijn partij. Hij verzocht het volk van Zuid-Afrika wel te overwegen wat de positie zou zijn van kleine landen als Nederland en Denemarken, indien Duitschland de overwinning zou behalen. De Volksraad besloot tot samenstelling van een commissie mede bestaande uit leden van den Senaat voor de redactie van een antwoord op de

1975 koninklijke boodschap.

De Zuid-Afrikaansche Unie en de oorlog.

1980 KAAPSTAD, 10 Sept. (Reuter.) Eerste minister Botha deelde in den Volksraad mede, dat de regeering, ten einde de eenheid van alle partijen te verzekeren, den negen, naar aanleiding van de jongste spoorwegstaking in Zuid-Afrika verbannen arbeidersleiders verlof zal geven om naar Zuid-Afrika terug te keeren.

Lord Buxton.

1985 Lord Buxton, de nieuwe gouverneur-generaal van Zuid-Afrika, is te Kaapstad aangekomen en door generaal Botha en andere autoriteiten ontvangen. Lord Buxton heeft in het raadhuis dadelijk een redevoering gehouden, waarin hij de eensgezindheid van het Rijk huldigde.

TELEGRAMMEN.

De "Oceanic".

1990 LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) Een telegram uit Aberdeen deelt mede, dat de bemanning van de "Oceanic", die volgens een bericht van gisteren te gronde was gegaan, door een visschersboot is gered.

Een encycliek van Benedictus XV.

1995 ROME, 10 Sept. (Reuter.) De "Osservatore Romano" bevat den tekst van een encycliek van paus Benedictus XV. Na erop te hebben gewezen, dat hij zijn persoon te gering acht voor zijn verheven taak, verklaart hij niet te twijfelen aan de goedheid van God, die hem die zware taak heeft opgelegd en hem nu wel den noodigen moed en de

2000 noodige krachten zal verleen. De Paus geeft vervolgens te kennen, welk een afschuw en verdriet hij heeft, nu hij moet zien het verschrikkelijk schouwspel van den oorlog en hoe een groot deel van Europa te vuur en te zwaard vernield wordt en rood ziet van Christenbloed. Hij omhelst met een gevoel van vaderlijke chariteit alle kinderen der kerk en verklaart, niets te willen nalaten, dat het einde van dezen ramp zou kunnen

2005 bespoedigen zooals reeds Pius X heeft gedaan. Hij beveelt verder alle kinderen der kerk, in het bijzonder hen, die tot de gewijde orden behooren, God in het openbaar en in stilte te smeeken, dat de oorlog zal ophouden.

Van Dag tot Dag.

2010 Wat deze wereld-oorlog beteekent blijkt treffend uit de volgende mededeeling in de Amerikaansche dagbladen van 20 Augustus: Verleden Zaterdag is het Panama-Kanaal geopend voor de scheepvaart, ...maar ex is geen buitenlandsche scheepvaart." Is scherper satire denkbaar? Op het oogenblik zelf dat de grootste onderneming van de ingenieurs – die helden van den vrede! – overwonnen heeft, verlamt de oorlog de

2015 scheepvaart over de Oceanen. Juist toen de beschaving triomfeerde met een bijna weergaloos machtig werk van *constructie*, sloeg op de aarde neder het machtigste werktuig van *destructie*, dat de aarde wellicht ooit gezien heeft, de oorlog der groote Europeesche mogendheden, om men weet niet precies wat. Het kapitaal dat vernield zal worden zoo de oorlog enkele maanden duurt, zou een groot aantal Panama-

2020 Kanalen kunnen tot stand brengen. Maar het Panama-Kanaal blijft en zal Amerika na den oorlog tot zegen zijn, terwijl de oorlog opgaat in rook en jammer. Wat nog verder trof in de Amerikaansche dagbladen is de opmerking van velen hunner, dat Engeland zedelijk zooveel krachtiger zou optreden in dezen oorlog (*would have been in a stronger moral position*), zoo het Japan had afgeraden zich in dezen oorlog te mengen.

2025 De Engelschen zullen zeggen: "oorlog is oorlog," maar de inmenging van Japan in een

Europeeschen oorlog en het gebruiken van troepen van Indische inboorlingen in Europa strijden tegen de algemeene Europeesche belangen, evenals het gebruiken van Afrikaansche hulptroepen door Frankrijk. De officieele verklaring, dat Japan's tusschenkomst zich beperken zal tot de Chineesche zee en het vasteland van Azië, 2030 schijnt der Amerikaansche pers gelijkloidend, met de verklaring dat de oorlog tusschen Oostenrijk en Servië *gelocaliseerd* zou worden. "De oorlog heeft de hebbelijkheid van te weigeren op te treden als een "limited liability Company", zegt *The Nation*. Ten slotte kan men Japan vinden in het bezit zoo van Duitsch Samoa als van Kiao-tsjau".

2035 Er is een andere mededeeling, welke mij dezer dagen trof omdat ze zulk een onverwacht denkbeeld geeft van de grootte der oorlogvoerende machten. Wij hebben de oogen gericht op die groote stormgolf van Russische soldaten, die uit het Oosten aanrolt en lezen van drie millioen of meer manschappen. Maar dit getal zegt weinig tot ons. Wij vatten het niet. Doch als men verneemt dat de muzikanten in uniform der Russische 2040 legers meer dan honderdduizend in aantal zijn, dan krijgt men een voorstelling van iets overweldigends. Een leger van honderdduizend muzikanten." In "Musical America" van 6 Augustus komt een opstel voor van Joan Narodny, die mededeelt, dat de duizend regimenten van Rusland en de opleidingsinstellingen van officieren van zee- en landmacht dit groote aantal muzikanten onderhouden. Telkens weder, zegt hij, is ter 2045 sprake gekomen of de regeering ter bezuiniging met wijs zou doen met het aantal dezer muzikale non-combattanten te verminderen, die ontzaglijk veel geld kosten, maar de militaire autoriteit heeft dit nooit aangedurfd, overtuigd dat het gevolg er van zeer gevaarlijk zou zijn. "Muziek beteekent voor den Russischen soldaat meer dan iets anders," zegt de heer Narodny, die tijdens den grooten veldslag van Mukden een 2050 Russisch soldaat hoorde zeggen: "Of ik dood geschoten zal worden of niet, weet ik niet, maar ik moet den militairen marsch, dien ik lief heb, in dezen ontzettenden nacht hooren. Die prikkelt tot vechten, die is een troost voor mijn ziel!" Da generaals, die den invloed kennen der muziek op hun soldaten, hebben elke poging 2055 verijdeld der ministers van financiën om de muziek uit het leger te bannen. Generaal Linevitsj, de vorige opperbevelhebber der Russische armée, verklaarde aan den minister: "Muziek behoort tot de onmisbare ammunitie van de Russische legers. Zonder muziek zou een Russisch soldaat dof, laf, ruw en tot weinig in staat zijn. Aan muziek ontleent hij een toovermacht tot dulden en verdragen, muziek doet hem lijden en vergeten. Muziek is een hemelsch dynamiet."

2060 En nu nog een andere getuigenis over de macht van muziek op de Russen, die ons help de *psyche* der Slaven een weinig te begrijpen. De Russische geneesheeren, die in den Russisch-Japanschen oorlog dienden, deelden mede dat de stervende soldaten in de gasthuizen smeekten dat de militaire muziek voor hen mocht gespeeld worden, "opdat ze den doodangst van pijn niet gevoelen zouden". Napoleon kende en vreesde die 2065 meesleepende macht der muziek op de Russische soldaten. Hij schreef tijdens den terugtocht door Rusland in zijn notitie-boek: "De vreemde en barbaarsche muziek van die beestachtige regimenten Kozakken dreef de half uitgehongerde Moscovieten tot dolzinnige woede en zij vernielden de keurbenden van mijn leger." Daarom handhaaft de Tsaar een leger van honderdduizend muzikanten. Maar de Russen zijn niet de eenigen 2070 voor wie muziek troost en bezieling is. Ook onze Nederlandsche soldaten gevoelen die toovermacht. Laat daarom ieder die muzikaal is, zingen en spelen kan en tijd kan vinden voor een tocht naar fort of garnizoen, in de komende najaars- en winteravonden troost en bezieling gaan brengen aan de verdedigers van onze onzijdigheid en ons grondgebied. Mogen vrijwilligers van de muzikale vrouwen en mannen van Nederland een 2075 kleine compagnie vormen tot steun van vloot en leger.

ONDER DE STREEP.

Over iets anders.

Bezuinings-fiasco. - Natuurlijk hebben we er thuis ook aan mee gedaan, aan de 2080 bezuinigings-woede. Dit is stijl in deze dagen! men respecteert zich zelf niet, indien men er niet aan zou mee doen. De eerste veertien dagen kauwden we vreedzaam op een steeds sehrompeliger muisje rookvleesch; daarna was er plotselinge menu-verandering, wijl een reserveham, weg-geknoopt in een witte kussensloop, groene vlekken begon te verven naar buiten; ook de ham vertoonde een, onder gewone 2085 omstandigheden, verdachte kleur. We begrepen, dat de bezuinigings-ham het niet zou uithouden tot de eventueel kritieke tijden; dus werd het muisje rookvleesch zoolang ter zij gesteld; we aten de volgend veertien dagen ham. Doch zelfs van ham kan men te veel genieten; voorloopig heeft in ons gezin ham af-gedaan.

2090 Na het aanvankelijke bezuinigings-succes beraadslaagden wij derhalve over maatregelen van nog verdere strekking. De krant had ons verzekerd, dat de oostelijke grens gesloten was voor den uitvoer onzer kostelijke Nederlandsche eieren, die anders in

vredes-tijd slechts voor het buitenland bestemd schijnen, terwijl in zulke vreedzame tijden wij hier in Nederland de slechte buitenlandsche eieren te eten krijgen. Bovendien, aldus verzekerden de berichten uit een der oostelijke provincies, 2095 bovendien kostten de eieren op het oogenblik niet meer dan hoogstens eenige centen; er stond letterlijk: "de eier-boeren werpen zelfs hun eieren weg, omdat er geen voldoende prijzen voor te maken zijn." Het scheen dus wijs beleid, alsnu provinciaalsche goedkoope Nederlandsche eieren te koopen. Kon men ze echter bewaren voor komende schralere tijden? Ja, men kon ze bewaren! Er was een betrouwbaar 2100 huishoudboek, dat van "water-glas" sprak, waarin men maanden-lang eieren versch en smakelijk kan bewaren. Ha, dit beloofde uitkomst voor den aanstaanden winter! Immers, dan vertikken onze kippen het steeds te leggen; we hadden dus voortaan geen kippen-kuren te verduren; we zouden eieren uit de provincie laten komen, we zouden bij den drogist "water-glas" bestellen; we zouden onze versche eieren inmaken. Het leek 2105 verstandige vooruit-zienheid, wanneer wij aldus handelden. Iedereen bezuinigde immers; iedereen maakte immers in? Dit was nu eens economische economie! Wij schreven aan een der provinciaalsche eier-adressen. Het antwoord luidde, dat inmiddels de prijs der eieren ietwat gestegen was, doch dat deze inderdaad nog buitengewoon laag was, aangezien de standaard-prijs op slechts vier cent per stuk 2110 kwam. Dit was echter een tijdelijke prijs; men moest zich haasten, want er scheen weer een kiertje in de grens-blokkade te zijn gekomen. We haastten ons natuurlijk; men meet onder zekere omstandigheden met koel hoofd zijn maatregelen weten te nemen. Na het verschrompelde muisje rookvleesch en na den groenen ham, begrepen we, dat het nu tijd was, om ons op de eier-bezuiniging te werpen. Dus schreven we, dat wij 2115 honderd eieren verlangden in te slaan, al was de prijs dan vier cent, terwijl in onze eigen buurt de prijs niet meer dan één cent per ei hooger genoteerd stond. Eén cent echter, we leefden nu eenmaal in het teeken van bezuiniging; en elke cent, zoo luidt de leus, is er één! De eieren kwamen. Er moest vracht betaald werden op de honderd eieren. We hadden hiermede geen rekening gehouden, doch de billijkheid daarvan was 2120 aan geen bedenking onderhevig. Het porto was niet gering: elk ei kwam alsnu op vier-en-een-halve cent te staan. Niettemin berekenden wij, dat ook elke halve cent er één (halve) was. De goedkoope eieren werden alsnu voorzichtig uitgepakt. De reis was niet gunstig geweest voor de eieren. "Van de honderd waren er onderweg ongeveer dertig geheel tot 2125 eier-struif geklutst; ongeveer twintig hielden nog in hun schaal, doch de huishoudelijke wijsheid schreef voor, dat ze met het warme weer onmiddellijk geconsumeerd moesten worden. Welnu, we hebben die eieren gegeten! Twee dagen lang aten we niets dan eieren; eieren zacht gekookt aan het ontbijt, een spiegeleitje aan de koffie, eier-schotel aan tafel en eier-omelet toe. Een oogenblik dreigde zooveel 2130 eier-overdaad een afkeer tegen eieren op te wekken. Doch in deze dagen ondergaat men veel; wij begrepen, dat de algemeene malaise nu eenmaal meebracht, dat we berustend deze eierzuinigheidskuur hadden te ondergaan. Hierna had de inmaak der overgebleven eieren plaats; het waren er nog een vijftigtal. Ze zouden ons den langen barren winter wel door helpen, meenden we. Met teere zorgvuldigheid werden ze in het 2135 chemische mengsel gedompeld; ze dreven er in als speelsche eendjea, die de stuitjes bij kopjeduiken boven water omhoog steken. Dagelijks aanschouwden we onze eier-inmaak; heel het gezin gevoelde iets liefs voor den, op de markt vrij goedkoop gekochten aarden pot, met de vijftig zuinigheids-eieren daarin; en aller-aardigst vonden we onze, aan het oppervlak dobberende eieren. Toen was er iemand, die de 2140 onaardige veronderstelling opperde, dat het geen gunstig teeken was, indien in vloeistof gedompelde eieren, in plaats van zich tot den bodem te laten zinken, aan het oppervlak dobberen. Eerst weigerden wij, in te gaan op zulk een verdachtmaking van onze eier-inmaak; vervolgens overlegden wij, dat het een verstandige daad zou zijn, indien wij van de overgebleven eieren er één opofferden, om te zien, of 2145 inderdaad de insinuatie juist was, dat een bedorven ei zich aan de oppervlakte van een vloeistof handhaaft. Het geopende ei verspreidde inderdaad een aller-afschuwelijksten stank. We meenden daarop te moeten overgaan tot het aanbreken van een tweede onzer inmaak-eieren. Ook hiervan vertoonde de inhoud een futuristische kleur-schakeering. Toen het derde ei 2150 aan de beurt kwam, deden we de ontdekking van een kippen-foetus. Ook het vierde ei werd bewoond door een aanstaand kuiken. Nadat het vijfde ons eveneens meer herinnerde aan een kip dan aan een ei, - staakten we de verdere biologische experimenten. De overige vijf-en-dertig eieren, dobberend in den pot met "water-glas", hebben we met droevig gevoel vernietigd; noch één eier-gerecht, noch één kippenkluijfe was er 2155 van te fatsoeneeren. We beschouwen hiermede de eier-inmaak als mislukt. Wij zullen ons dezen winter met blijmoedigheid van eieren spenen. Men moet het goede voorbeeld weten te geven. Men

kan gelukkig zijn ook zonder ingemaakte eieren. We willen nog onzen goeden wil toonen ten opzichte van het restje ham; ook het laatste puntje van het rimpelige muisje
2160 rookvleesch zullen we met opgewektheid verorberen. Doch daarna moet men ons voorloopig niet in een diepzinnig gesprek trachten te betrekken over de voordeelen der algemeene bezuiniging, ... na veertien dagen rookvleesch, veertien dagen ham, en het fiasco der honderd goedkope eieren! - F.

2165 **Mobilisatiana. I.**

Wijze van toepassing der Landstormwet.

Toen in het nummer van 16 Mei 1912 - onder het opschrift "De Militie-wet en hare beide satellieten" - ook het kort te voren ingediende wetsontwerp betreffende den Landstorm ter sprake kwam, werd instemming hiermede betuigd op grond o.m. daarvan,
2170 dat, door de aanneming, uit defensie-oogpunt tweeërlei voordeel zou worden bereikt, t.w.:

I. Tegemoetkoming in het bij mobilisatie te ondervinden gebrek aan kader, door gebruik te maken van de in dat ontwerp gegeven bevoegdheid, om bij oorlogsgevaar de hand te leggen op allen, die in een of anderen rang bij land- of zeemacht hebben gediend, zoo zij het 40e levensjaar niet hebben volbracht.
2175

11. Het erlangen der beschikking, onder diezelfde omstandigheid en met inachtneming van dezelfde leeftijdsgrens, over bekwaam en ervaren personeel tot het verrichten van allerlei diensten, uit militair oogpunt van belang, zonder dat daarvoor "hanteeren der wapenen" noodig is. Wij noemden daarbij o.a. "den geneeskundigen dienst". Voorts
2180 werd er op gewezen:

III. dat door aan landstormplichtigen, voor zoover zij geen deel uitmaken van Militie of Landweer, en aan (eveneens in die positie verkeerende) bij dien Landstorm aan te nemen vrijwilligers te vergunnen zich, voor eigen rekening of gesubsidieerd van Rijkswege, tot afzonderlijke afdeelingen te vormen, op den voet onzer Weerbaarheids-
2185 korpsen, een practische oplossing ware te vinden voor dat Weerbaarheidsvraagstuk.

Aan het slot van het artikel van 26 Maart 1914, onder het opschrift "Wielrijdende gevechtstroepen", werd dit aangeprezen denkbeeld in herinnering gebracht. De onder no. 149 in het Staatsblad 1913 opgenomen wet betreffende den Landstorm stemt in
2190 hoofdzaak met het oorspronkelijke, hierboven aangehaalde, ontwerp overeen. Bij Koninklijk Besluit van 2 Augustus 1914, bij ministerieele beschikking van 21 Augustus d.a.v. uitgevaardigd, had de oproeping van den Landstorm plaats, uitsluitend met het doel aan betere encadreering van Leger en Landweer bevorderlijk te wezen, in den zin dus als onder I aangegeven. Ofschoon - ongeacht de oproeping van vrij talrijk
2195 reserve-personeel (178 officieren van gezondheid, 18 paarden-artsen en 2 apothekers op 1 Januari 1914) - de goede uitoefening van den Geneeskundigen Dienst bij Leger en Landweer niet voldoende bleek te zijn verzekerd, is van het onder II vermelde middel geen gebruik gemaakt en er de voorkeur aan gegeven te trachten het ontbrekende aan te vullen door, voor den duur der mobilisatie, met verlof zijnde Indische militaire- en
2200 burger-doctoren aan te nemen tegen eene vergoeding van f10 per dag. Waarom te dien opzichte van de bevoegdheid, door de Wet op den Landstorm verleend, geen gebruik is gemaakt, ligt buiten ons weten.

Ten aanzien van het onder III vermelde is het anders gegaan. Met groote voldoening is door ons kennis genomen van het Koninklijk Besluit van 4 Augustus 1914, no. 49, waardoor het mogelijk is geworden wat, zooals gezegd, ons altijd voor oogen heeft
2205 gezwefd, namelijk de Weerbaarheidskorpsen in Landstorm-afdeelingen te doen opgaan en deze afdeelingen voornamelijk uit wielrijders te doen bestaan. Met niet minder voldoening zagen wij in "Allen Weerbaar" (het officieel orgaan der Vereeniging Volksweerbaarheid enz.) van 28 Augustus l.l., dat de getroffen maatregel ook met
2210 instemming is begroet door de mannen, die er steeds voor hebben geijverd Leger en Landweer, bij da vervulling van de hun opgelegde taak, te doen steunen door hen, die van deze onderdeelen der weermacht geen deel uitmaken, maar toch volkomen door fysiek als anderszins in staat zijn de wapenen te voeren. Niet om op eigen
2215 gelegenheid te gaan medevechten en tot représailles uit te lokken, als waarvan de verschrikking tot ons is gekomen door berichten van over de zuidelijke grens, maar door zich te vereenigen tot militaire, dus onder de krijgstucht staande afdeelingen, als zoodanig officieel erkend, en waarvan de waarde zal toenemen naarmate zij zich sneller kunnen verplaatsen.

2220 **Theoretische en practische oefeningen.**

Dat Leger en die Landweer hebben voor 't oogenblik slechts tot taak tegen schennis onzer grenzen te waken. In aanmerking genomen de van de oorlogvoerende partijen ontvangen verzekering, dat de door Nederland afgekondigde neutraliteit zal worden

geëerbiedigd, maakt de vervulling van vermelde taak niet zwaar. Maar in oorlogstijd valt het moeilijk wissels op de toekomst te trekken. Gewijzigde omstandigheden kunnen aanleiding geven tot daadwerkelijk optreden onzer krijgsmacht. Met die mogelijkheid voor oogen dient alles te worden aangewend om hare gevechtswaarde zoo hoog mogelijk op te voeren. Voor dat doel is de thans gelaten tijd van onschatbare waarde. Door daarmede te woekeren, kan worden aangevuld en ingehaald wat aan de geoefendheid van kader en manschappen, in 't bijzonder der oudere lichten, ontbreekt. Onverantwoordelijk zou het wezen, indien onbenut werd gelaten de als een buitenkans geboden gelegenheid om dat kader van de (voor velen nieuwe) reglementen enz. goed op de hoogte te doen komen en hunne kennis op te frisschen van de tactiek en aanverwante vakken; zoo werd nagelaten met de niet in bewakings-dienst zijnde troepen alles te beoefenen, waarvoor de betrekkelijk korte duur der eerste opleidings-periode in meer of mindere mate ontoereikend is: schieten met scherpe of Marga-patronen; de versterking van het gevechtsterrein; het maken van dekkingen (ook tegen vliegeniers en luchtvaarders) en van hindernissen in 't open veld; het verrichten van velddienst-oefeningen en marschen – vooral des nachts, met het oog op de groote rol, daaraan in den modernen oorlog toebedeeld, enz. Voor den ijverigen en in zijn militair beroep opgaanden bevelhebber zal het een ongekeerde weelde en tevens genot wezen, met zijn troep op oorlogssterkte te kunnen uitrukken; van niet meer bij oefeningen te worden gedwongen, oorlogshandelingen met behulp van vlaggen en lijnen na te bootsen. Wordt de beschikbare tijd op die wijze besteed; wordt alles wat binnen het bereik ligt aangewend om den troep voor het oorlogshandwerk te trainen, dan behoeft voor verveling geen vrees te worden gekoesterd; dan zal slechts zelden als gevolg van groote vermoeidheid kunnen worden gebruik gemaakt van hetgeen in onze krijgsmacht belangstellende mannen voor afleiding der gemobiliseerden hebben bedacht. De heer Schaper had, het onlangs in de Tweede Kamer over "onnoodige plagerijen", waaraan landweerlieden en oudere miliciens bij oefeningen worden onderworpen. Hij rangschikte onder dergelijke plagerijen (volgens Minister Bosboom zijn deze altijd "onnoodig") óók het verrichten van handgrepen. Deze verrichting houdt verband met z.g. "stram exerceeren", waarop, gelijk vroeger door ons werd opgemerkt, ook bij een militie-leger als het Zwitsersche veel prijs wordt gesteld uit hoofde van daarmede te bereiken voordeelen, vooral met het oog op de tucht. Dat de Minister van Oorlog daarmede accoord gaat, volgt uit zijn antwoord. Eveneens meenen wij uit dat antwoord te mogen besluiten, dat door hem een wijze van optreden der chefs, als hierboven geschetst, wordt verwacht, daarbij gelet op hetgeen hij genoemden afgevaardigde tegemoet voerde, toen deze aanbeval "de marschen en de andere oefeningen niet onnoodig hard en zwaar te doen zijn" en ook "het spook der verveling" te berde bracht. Naar wij vertrouwen zal voor de meeste der bedoelde chefs de in de rede van den Minister opgesloten aanmaning overbodig zijn. Doch waar zich plm. 200,000 man onder de wapenen bevinden, zullen evenwel onder de bevelhebbers altijd enkelen worden aangetroffen, die aansporing en controle noodig hebben, wil er op werden gerekend, dat ze hun plicht doen. Hetgeen af en toe werd waargenomen en van betrouwbare zijde tot ons kwam, vestigde den indruk, dat het bedoelde verschijnsel ook onder de huidige omstandigheden is waar te nemen en wellicht mede oorzaak is, dat de geest bij sommige troepengedeelten niet altijd is zooals hij moest zijn. Wij willen hierbij maar niet verder stilstaan. Moge hetgeen van de Regeeringstafel werd gehoord onnadenkenden aansporen den daarvan uitgegane wenk zoodanig te behartigen, dat gevallen, als waarop werd gezinspeeld, zeer groote uitzonderingen worden. (Slot volgt.)

Nederland en de oorlog.

2275 S.S. Tambora.

Het stoomschip "Tambora" van de Rott. Lloyd is gisteren van Brest vertrokken en hedenochtend Ouessant gepasseerd; het wordt morgenvoormiddag te Rotterdam verwacht.

De haven van Rotterdam.

2280 Onze correspondent te Rotterdam schrijft ons d.d. 10 Sept.: De toestand op internationaal gebied teekent zich ook af in de stoffage der verschillende havens in onze gemeente. Terwijl daarin heden zich nog ophielden 120 stoomschepen van verschillende vlaggen, bedroeg dit aantal een maand geleden 180. Hieruit mag dus worden afgeleid, hetzij dat een betrekkelijk groot getal schepen weer in de vaart is
2285 gekomen, hetzij dat deze schepen onze havens hebben verlaten om gedekt door de neutraliteit hunner vlag de eigen havens weer te gaan opzoeken, zoodat geleidelijk alleen overblijven schepen die voor het oogenblik geen emplooi hebben, of die zich te Rotterdam veiliger gevoelen dan in open zee. Daartoe behooren natuurlijk in de eerste plaats de schepen der oorlogvoerende mogendheden voor zoover zij kans loopen om

2290 buiten onze territoriale grens eskaders te ontmoeten, die hun niet welgezind zijn. Dit is uiteraard het geval met de Duitsche en Oostenrijksche schepen, waarvan er onderscheidenlijk 43 en 3 in onze havens werkeloos en voor het grootste deel ook zonder bemanning liggen. De Engelschen behoeven voor het oogenblik nog niet bevreesd te zijn en vandaar dat hun aantal is gedaald van 26 op 12, terwijl onder dit laatste
2295 cijfer nog een percentage is, dat reeds lang weer in de geregelde vaart op Engeland is. Het cijfer der aanwezige Nederlandsche stoomschepen is gedaald van 54 op 39. Hieruit valt af te leiden dat onder de Nederlandsche reeders in de afgelopen maand de moed ietwat herleeft. Intusschen is het cijfer 39 nog vrij hoog als men dit bij de gewone tijden vergelijkt. Daaronder schuilt een aantal schepen van de Rotterdamsche
2300 Lloyd, die op het oogenblik in de vaart op Indië overbodig zijn, terwijl er ook onder begrepen zijn verschillende vrachtvaarders, die anders om dezen tijd van het jaar in de Oostzee vertoeven en dus nu zonder bezigheid zijn, terwijl het mijnengevaar de reeders aan opleggen de voorkeur doet geven. De neutrale vlaggen verdwijnen geleidelijk. Zoo lag heden slechts één Noorsch
2305 stoomschip in de haven tegen 18 een maand geleden, het getal Zweedsche schepen daalde van 11 op 4, dat der Denen van 4 op 3, dat der Grieken van 4 op 1. Wel opmerkelijk dat er geen enkel Spaansch stoomschip in de haven ligt, terwijl anders die vlag nog veelvuldig voorkomt. Overigens is de vaart op Rotterdam in de afgelopen week weer minder druk dan een week geleden. Dit vloeit echter wel hieruit voort, dat een aantal
2310 schepen door inbeslagneming oponthoud ondervindt. Behalve schade voor reederijen en ontvangers van lading, beteekent dit ook uitstel van werk voor de havenarbeiders. Levendig is het voor het oogenblik alleen in de beurtvaart op Engeland. Verschillende diensten zijn onder Nederlandsche vlag hersteld, namelijk die op Londen, Hull, Goole, Grimsby, Manchester, Liverpool, Belfast en Dublin, Leith, Newcastle. Voorts gaat er
2315 ook iets om in de vaart op Noorsche en Zweedsche havens. De vaart op New-York is zoo druk dat er extra booten worden ingelegd, waaronderthans ook behoort het stoomschip "Palembang" van de Rotterdamsche Lloyd, welks gezagvoerder vermoedelijk wel nooit gedroomd zal hebben dat hij, die anders in hoofdzaak in onze koloniën, hoogstens ook eens in Britsch-Indië komt, nog eens als een andere Columbus Amerika zou gaan
2320 ontdekken. Op de Fransche havens gaat nog weinig om, vermoedelijk uit vrees voor de Franschen, die zulke buitengewone virtuozen in het opbrengen zijn, dat zij er allicht toe zouden kunnen komen de voor hun eigen land bestemde ladingen ergens anders te brengen. Voor het overige kan alleen met bevrediging geconstateerd worden, dat ook weer enkele schepen naar Bilbao vertrekken, die kennelijk van plan zijn, erts mee
2325 terug te brengen, een artikel, dat naar bekend, bij de declaratie van Londen uitdrukkelijk van confiscatie is uitgesloten.

Allerlei.

De nuchtere handelsgeest.

2330 – Iemand, die in handels-relatie staat met Engeland, ontdekte dezer dagen op een maand-rekening van zijn Engelschen leverancier een opgeplakt strookje, vermeldende dezen typischen wenk: "We would rather have your orders than your money, although we need both". Vertaald luidt dit aldus: "We zouden liever uw bestellingen dan uw geld
2335 ontvangen, al kunnen we beiden gebruiken." Aangeboden aan onzen handel, als navolgenswaardig voorbeeld!

Uit den goeden, ouden tijd.

– In de dagen van Wellington – brengt een Engelsch blad in herinnering – werd de navolgende overeenkomst getroffen tusschen twee vijandelijke legermachten, die
2340 tegenover elkaar stonden. Vóór den veldslag bij Orthez was de rivier de Pau door het Fransche leger overgetrokken. De hertog van Wellington zond een brief aan den Franschen maarschalk Soult, waarin hij hem mededeelde, dat de veldslag tusschen beide legers voor den volgenden dag onvermijdelijk was, doch het belang van de inwoners van Orthez mede bracht, dat de brug over de rivier niet vernield werd. Derhalve gaf
2345 Wellington de belofte, dat geen enkele Engelsche soldaat de brug zou overgaan, mits de Franschen de brug dan ook niet zouden opblazen. Aldus geschiedde; – en de brug over de Pau bij Orthez staat er nog steeds als curieus historisch monument.

De naam van den nieuwen Paus.

2350 – Het plaatselijke blad van de stad Wertingen "in Swabenland", heeft dezer dagen een bericht opgenomen over de verkiezing van den nieuwen paus. Dit luidde als volgt: "Rome. – De kardinaal David Emil Ludwig Anton Casar Heinrich Isidor Emil Siegfried Anton werd tot paus verkozen." De brave Wertingers moeten wel bij zich zelf hebben
2355 gedacht, dat de nieuwe paus de beschikking heeft over een groot aantal voornamen, waarbij er zijn van zonderlingen katholieken klank. Doch als je krant het zoo

drukt... De redactie legde hierbij het bewijs af, dat het vermoedelijk de eerste maal was, dat zij langs telefonischen weg zich een naam liet voorspellen, gebruik makende van een voornaam voluit, teneinde duidelijk de volledige letters van het geheele woord te verkrijgen!

2360

Huisvesting voor uitgewekenen.

Het ligt in de bedoeling van de Regeering met behulp der bestaande organisaties Vreemdelingenverkeer in Nederland een comité te vormen, dat uitsluitend ten doel heeft aan buitenlandsche uitgewekenen, die liever niet op Regeeringskosten in kampen wenschen te worden ondergebracht, tegen matigen prijs huisvesting te bezorgen bij daartoe zich bereid verklarende ingezetenen hier te lande. In verband daarmee vraagt het Centraal Bureau voor Vreemdelingenverkeer te s-Gravenhage, Lange Voorhout 45, alwaar het secretariaat dier commissie zal worden gevestigd, opgave van hen, die zich daartoe bereid verklaren, met duidelijke omschrijving van beschikbare ruimte en conditiën voor kost en inwoning.

2365

2370

Inzamelingen aan boord.

De consul der Nederlanden te Havre zond ons een lijst van giften, ingezameld voor het Roode Kruis te Havre en voor de gewonden in België, aan boord van de "Prins der Nederlanden" en van de "Oranje Nassau". Aan boord van eerstgenoemde bodem hadden mevrouw Versteegh, echtgenoot van den gezagvoerder, en de heer M. Stibbe zich met de inzameling belast. Het gecollecteerde bedrag was 84 Lires, 9 shillings, 343.05 gulden, samen francs 1627.30. Deze opbrengst werd als volgt verdeeld: den consul van België francs 813; Société française de Secours aux Blessés militaires, 3me région militaire, comité du Havre francs 203.55; l'Union des Dames françaises francs 203.55; mme Walch, ambulance militaire francs 203.55-; l'Union des Femmes de France francs 203.55. Aan boord van de "Oranje Nassau" trad de eerste stuurman, de heer Van der Hiel, als collectant op en bracht francs 95 bijeen, die eveneens over verschillende instellingen verdeeld werden.

2375

2380

2385

Militaire en contante betaling.

Door het bestuur van den Bond van Kleedermakerspatroons in Nederland is tot de Ministers van Marine en van Oorlog een adres gericht, strekkende te willen bevorderen dat de door het personeel der zee- en landmacht bestelde kleederen thans contant worden betaald. Adressant wijst in dit adres op den eisch, dat zijn leden de hun geleverde stoffen, hun huren, loonen, enz. dadelijk voldoen, zoodat zij alleen dan den gerezen moeilijkheden het hoofd kunnen bieden, indien de cliënteel stipt de geleverde kleding betaalt. Militairen zijn, aldus adressant, daartoe alleszins in staat, daar zij niet alleen niet het lot van zoovelen deelen, die hun inkomsten zagen verminderen of verdwijnen, doch zelfs vaak in het genot van een buitengewone toelage zijn gesteld. Vanwege den Minister van Marine is aan adressant bericht, dat het personeel der Koninklijke Marine zal worden gewezen op de wenschelijkheid, in de tegenwoordige tijdsomstandigheden groote stiptheid te betrachten in het nakomen van verplichtingen tegenover leveranciers.

2390

2395

2400

Gezellige avonden met de militairen.

Augusta van Slooten schrijft ons: Daar kwamen we aan, de heeren Sam Swaap (viool), Simon Denijs (zang), mej. Dina Italië, die accompaneerde, en ik, als invité. Een eigenaardig gezicht al dadelijk die veldtenten ter zijde van de oprijlaan, die voerde naar de boerderij "Kraaisveld", waar een groepscommandant is gevestigd van 't fort Schiphol. (Haarlemmermeer). Ondanks mezelf schoot ik in een lach, toen het interieur dier tenten, dier slaapvertrekken, me eensklaps sterk herinnerde aan een hors-d'oeuvre-stel, zoo netjes in afdeellinkjes, of bij een in punten gesneden taart: de voeteneinden spits toeloopend naar 't midden, de hoofdeinden breder in cirkelvorm, en dan in zestien vakken voor zestien man... In de boerderij-zelf waren de officieren primitief genoeg ingekwartierd en in den ex-koestal was de cantine, de muren hier gewit, dwars over de zoldering witte en oranje lappen, de wanden versierd met goudsbloemen en platen uit de geschiedenis, in een hoek het "buffet", waar kogelfleschjes, "rood" een buitengewonen aftrek schenen te vinden.

2405

2410

2415

2420

Zag men ooit een minder geschikte concertzaal? Zelfs de piano, die, daar onze komst door een toeval wat onvoorbereid was, nog in de eetkamer der officieren stond, ontbrak. Maar in een minimum tijd werd een maximum kracht ontwikkeld en sjouwden eenig sterke kerels het instrument over 't grasveld naar de cantine, voorafgegaan door een man met een lantaarn, om hen voor struikelen te behoeden. Wel leek dit in den avond een sombere begrafenis, maar dat was 't toch niet! Integendeel, het was een processie, die vroolijkheid bracht! Neen, waarlijk, nooit bestond er zoo'n

zonderlinge concertzaal, maar nooit ook een meer dankbaar publiek. Reeds in den aanvang bij het "Wilhelmus" was elk "erin". En telkens beter pakte de muziek en zang, tot het enthousiasme daverde.

2425 Ik weet zeker dat, als autobezitters zóó'n avond meemaken, als zij eenmaal gezien hebben, hoe bovenmatig het op prijs wordt gesteld, dat zij artisten gelegenheid geven onze landsverdedigers, die er toch ook voor hun veiligheid van-alles-afzitten, één enkel avondje te amuseeren, en zij hebben de geheel ongegronde vrees voor beschadigend prikkeldraad overwonnen, zij zonder aarzelen eenige malen een beetje
2430 benzine plengen op het altaar der genoegelijkheid.

En niet alleen den manschappen, ook den officieren was de avond blijkbaar een welkome. Want zóó hartelijk was voor de uitvoerenden het onthaal, dat ze er niet over uitgepraat waren. Zelfs had men zich nog moeite gegeven zoo goed en zoo kwaad het
2435 ging een klein souper voor elkaar te krijgen. En ook een bedankje voor de welwillendheid van den commandant, die toestond, dat z'n soldaten-kinderen een uurtje langer mochten "opblijven"!

Uit Tilburg schrijft men ons: Woensdagavond was de mooie zaal van de Kon. Liedertafel "Souvenir des Montagnards" overvol van militairen. Hun werd door de Amsterdamsche
2440 Jongem. Vereeniging een concert aangeboden. De tenor Jac. van Kempen uit Bloemendaal bracht een aantal liederen ten gehoor en de liedertafel "Souvenir des Montagnards" deed haar naam eer aan.

Een buitengewone avond was het gisteren voor de mannen op het fort Marken-Binnen. De E. N. T. A. M. en de heer Becks alhier hadden kosteloos automobielen beschikbaar
2445 gesteld om de uitvoerenden er heen te brengen. Mevrouw Julia Cuypers en de heer Cor Smits hebben er in de primitieve omgeving "Vorstenplicht" vertoond en bovendien heeft mevr. Cuypers liederen ten gehoor gebracht, waarbij haar zoon als begeleider optrad. Er waren daar geen bloemen om de kunstenaars aan te bieden en zoo kwam het dat zij
2450 met een aquarel vereerd werd, die door een der militairen vervaardigd was. De heeren Poppelsdorf en Lohoff, bekende musici, behooren ook tot de bezetting; in vereeniging met mevr. Poppelsdorf hebben zij op verdienstelijke wijze muziek- en zangnummers ten beste gegeven. Het succes was natuurlijk bij zooveel goeds overweldigend.

Posterijen en Telegrafie.

2455 In België zijn bereikbaar de kantoren in de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen, uitgenomen Dendermonde en Aalst. Verder geheel West-Vlaanderen en in Brabant Aerschot en omstreken.

De Engelsche bladen maken melding van het overlijden van Sir J. Henniker Heaton, het Engelsche parlamentslid, die zich zoo uiterst verdienstelijk heeft gemaakt voor de
2460 hervorming van den postdienst. Onvermoeid werkte hij aan de tot standkoming van het Imperial penny postage schema, de invoering van het stuiversport tusschen Engeland en zijn koloniën, aan de vergemakkelijking van het Engelsch-Amerikaansche postverkeer, terwijl hij in de laatste jaren de kampioen was van een algemeen wereld-stuiversport

De toestand aan de Rijkspostspaarbank.

Als bewijs welk een belangrijke verbetering thans bij de Rijkspostspaarbank is ingetreden, moge dienen dat in de tweede helft der maand Augustus en in de eerste
2470 week van September weder aanzienlijke bedragen zijn ingelegd en de terugbetalingen in belangrijke mate zijn gedaald. In ronde cijfers werd in de 3de week der vorige maand ingelegd f679.000 in de 4e week f1.133.000 en in de eerste week van September f877.000, terwijl werd terug betaald f2.165.000, f1.638.000 en 1.180.000. De
2475 nadeelige saldi bedragen derhalve in genoemde tijdvakken respectievelijk f1.486.000, f505.000 en f303.000. Vooral het dalen der terugbetalingen kan een gunstig verschijnsel worden genoemd; dat deze nog steeds de inlagen overtreffen belooft in de tegenwoordige tijdsomstandigheden zeker niet te verwonderen vooral als men in
aanmerking neemt dat aan alle ingekomen aanvragen tot elk bedrag den noodigen spoed wordt gevolg gegeven, zoodra blijkt, dat dringende behoefte bestaat zelfs
onmiddellijk.

Botsing tusschen politie en militairen.

Gisteravond is het in de Sweelinckstraat ter hoogte van De Sweelinckschool, waarin infanterie uit Groningen gelegerd was, tot een botsing gekomen tusschen militairen en
2485 politie. Aanleiding hiertoe was het feit, dat een 21-jarig milicien uit Nieuwe Pekela door de politie werd aangehouden, omdat hij den houder van een vischwinkel aan de Gerard Doustraat had mishandeld. Met twee andere militairen had hij in staat van dronkenschap verkeerende, in dien vischwinkel, de vrouw van den winkelier en haar zoon bedreigd met messen, die op de toonbank lagen. Toen de winkelier zelf

tusschenbeide kwam en de militairen uit den winkel zette, had de milicien dezen een stomp in het gelaat gegeven. Bij de arrestatie drongen een vijftigtal andere
2490 militairen uit de Sweelinckschool op, waarop de politie met den wapenstok ruim baan maakte. Echter groeide het aantal militairen aan en toen dezen weigerden uiteen, te gaan en de bevelvoerende inspecteur bovendien van derden vernam, dat er geroepen was: "Naar binnen en de bajonet erop!" gaf hij bevel de sabel te trekken. Tijdens dit relletje werd in de Jacob van Campenstraat een schot gelost, men weet echter niet
2495 door wien. Er werd aan de militaire wacht der school om hulp verzocht, doch deze verscheen niet en evenmin nam de wacht maatregelen om de militairen naar binnen te doen gaan. Eer sergeant, die voor de school stond, en een korporaal bleken niet erg geneigd den inspecteur behulpzaam te zijn. Echter heeft deze zelfde sergeant volgens verklaring van een collega wel een twintigtal militairen tegengehouden, die met de bajonet op het geweer de school wilden verlaten. De aangehouden milicien zegt, zich
2500 niets te herinneren van de zaak, daar hij dronken was. Vanwege de militaire overheid werd dadelijk een onderzoek ingesteld. Heden werden de militairen uit de Sweelinckschool naar een loods in De Rietlanden overgeplaatst. Hiertoe was evenwel reeds eenige dagen geleden besloten.

2505 **De "Kromhout VIII" weer thuis.**

Na een afwezigheid van ongeveer zeven weken is het motor-yacht van de firma Gebr. Goedkoop, de op de werf "Kromhout" als luxe-yacht gebouwde "Kromhout VIII" goed en wél weer aan den overkant van het IJ komen meeren. De geschiedenis van dit vaartuig op deze laatste reis, reeds voor deel vermeld, heeft in verband gestaan met de oorlogs-gebeurtenissen ter zee. Want kort na het uitbreken van den oorlog werd de motorboot van 34 ton, hoewel geheel naar het uiterlijk en inwendige den indruk makende van een plezierjacht te zijn, in de Zweedsche haven Linköping van spionage bedoelingen verdacht. Omtrent de moeite, welke de amateur kapitein, de heer D.
2510 Goedkoop Jr. en zijn mede-passagiers, onder Wie o. a. de Amsterdamsche zeeschilder Eden, gehad hebben, om hun goeden trouw te bewijzen, deelden wij reeds het een en ander mede. Nadat het schip dan vrij was gelaten, en de geheele overlast op slot van rekening bestond in het afgeven der onderweg genomen foto's, werd het vaartuig naar Götöborg gebracht, waar het zoolang bleef wachten, tot de heer Goedkoop, die
2520 inmiddels naar Amsterdam was teruggekeerd, zou hebben beslist, hoe hij zijn schip hierheen terug zou laten komen. De vorige week vertrok hij met een boot naar Götöborg, om het commando over zijn plezier-jacht weer op zich te nemen, en met drie van zijn vrienden en drie man equipage den gevaarlijken terugtocht te aanvaarden. De reis ging over Frederikshaven, Hals, Lögstói, dus binnen door gedeeltelijk, om bij Thyboren op de Noordzee te komen. De moeilijke navigatie begon
2525 hier pas; alle lichten waren op en buiten de kust verwijderd, en het vaarwater was geheel uitgestorven. Woensdag tegen den middag, bij heilig weer, werd de "Kromhout VIII" echter eensklaps omringd door een veertiental Engelsche torpedo-jagers, die zich in gezelschap van een grooten kruiser in zuidelijke richting bewogen. De
2530 torpedojagers omringden het kleine jacht, richtten er hun torpedo-lanceerbuizen op, en hielden ook met hun geschut het vaartuig op den korrel; intusschen naderde een der torpedojagers op enkele tientallen meters het Nederlandsche plezierjacht, namen het terdege op, doch namen blijkbaar genoegen met hetgeen zij door hun kijkers en van dichtbij waar hadden genomen. Bij de Nederlandsche kust waren het later een drietal
2535 onzer torpedobooten, die den doortocht langs het Vlie verboden, zoodat op Den Helder werd aangekoerst, waar men een loods aan boord nam. Gisteravond kwam men zonder incidenten voor IJmuiden, en vanmorgen vroeg werd opgevaren naar Amsterdam, waar men moiaie, doch opgeruimd, aan wal stapten. Het weer was onderweg betrekkelijk zwaar geweest; de grootste emotie was evenwel geweest het varen van de Deensche kust tot
2540 Den Helder door een niet afgebakend water, waarvan de laatste Deensche loods slechts verzekerd had: "All mines, sir!"

Geringe werkeloosheid in Engeland.

LONDEN, 10 Sept. (Reuter.) In het Lagerhuis verklaarde de president van den Local
2545 Government Board Samuel, dat het percentage van werkloozen niet groot is. Behoudens enkele verspreide gevallen, bleef zij beperkt tot dezelfde havens, waar zij zich reeds vertoonde, en tot gedeelten van andere districten.

BEURS EN NIJVERHEID.

2550 **Duitschland's petroleumvoorraad.**

Door een persbureau in Berlijn wordt medegedeeld, dat bij het uitbreken van den oorlog de voorraad petroleum en benzine in Duitschland buitengewoon groot was, zoodat de hoeveelheid voldoende is om zelfs gedurende een zeer langen oorlog voldoende

2555 voorraad te hebben. Dientengevolge zijn de petroleumrijzen opmerkelijk laag. Er heeft geen prijsverhoging plaatsgevonden. Kleine handelaars kunnen ook thans nog petroleum voor 12 pfennig per liter, exclusief rechten, koopen. Wat benzine betreft is de in Duitschland aanwezige voorraad meer dan voldoende niet alleen voor de oorlogsbehoefden, doch ook om in alle eischen van het economisch leven voor 1½ jaar te voorzien. Voorts is de binnenlandsche productie van benzol zeer belangrijk, zoodat 2560 de kans op een tekort aan benzine volgens dit bureau geheel zou zijn uitgesloten.

De Deutsche oorlogsleening.

2565 Uit Berlijn wordt gemeld, dat de oorlogsleening op 19 September ter inschrijving zal worden aangeboden. De eerste aankondigingen zijn in de dagbladders verschenen. Een officieuze opwekking vindt men onnoodig. Teneinde de inschrijvingen te bevorderen heeft de Deutsche Spaarbankvereeniging in uitzicht gesteld, dat de spaarbanken geen gebruik zullen maken van den gebruikelijken opzeggingstermijn, wanneer de inlagen dienen voor inschrijving op de oorlogsleening. Het grootste deel der spaarbanken die 2570 in Duitschland ongeveer M. 20 milliard beheeren, is in staat door hun effectenbezit bij de oorlogsbeleeningkas voorschotten op te nemen, waarmede de inlagen kunnen worden terugbetaald. In tegenstelling met de vroegere berichten is voor de 5% leening geen maximumbedrag vastgesteld, zoodat alle inschrijvingen ten volle toegewezen kunnen worden. De volstorting op de leening kan ieder oogenblik plaats hebben, terwijl moet worden gestort uiterlijk 5 October 40%, 26 October 30% en 25 November de 2575 resteerende 30%.

U.S. Steel Corporation.

2580 Volgens een Reuterbericht zijn de openstaande orders der Steel Corporation in de afgelopen maand met 5,732 ton verminderd. Daarentegen ontving het Administratiekantoor Broes & Gosman de mededeeling dat de orders met 54,742 ton zijn gestegen. Welke lezing juist is, zal nader moeten blijken.

California Petroleum Corp.

2585 Volgens depeche uit New-York heeft de California Petroleum Corp. een dividend van 1 3/4% op de Preferente aandelen verklaard.

Engelands handelsbetrekkingen met vijandelijke mogendheden.

2590 Bij het Engelsche Parlement is thans een wetsontwerp ingediend, waarbij het doen van betalingen aan in het buitenland gevestigde onderdanen van vijandelijke staten strafbaar wordt verklaard, zelfs als de betaling zou geschieden ter afwikkeling van een vóór den oorlog aangegaan contract. Boeken en bescheiden van firma's die van overtreding van dit verbod verdacht worden, kunnen aan een onderzoek worden 2595 onderworpen. Op overtreding worden zeer zware straffen gesteld, voor lichte vergrijpen £500 boete of een jaar gevangenis of beide, voor zware tot zeven jaar tuchthuisstraf. De bedoeling van het ontwerp is niet de aan onderdanen van vijandelijke staten toebehoorende gelden verbeurd te verklaren, doch alleen om uitbetaling tijdens den oorlog te voorkomen. Handel met en verscheeping naar 2600 bijkantoren van Deutsche zaken wordt wel toegestaan, voor zoover deze bijkantoren buiten Europa zijn gevestigd.

Uit de Ver. Staten.

Te Newyork is zich Londen tot 4.99 opgelopen, Cable transfers tot 5. Zilver noteerde 55.

2605 De directie der St. Louis & Iron Mountain heeft het plan goedgekeurd de terminals in New-Orleans gezamenlijk met de Texas & Pacific te exploiteeren. Het aandeel der Iron Mountain in de kosten der nieuwe terminals zal \$74 millioen bedragen en door een obligatie-uitgifte worden gedekt.

2610 Elk der Newyorksche banken en trust maatschappijen zal voor 3.92% van haar netto depositos deelnemen in de nieuwe leening der stad Newyork. De ingeschreven bedragen blijven à deposito bij de banken tot zij door de gemeente worden opgevraagd.

De United Fruit Company heeft 25 schepen doen inschrijven onder de Amerikaansche vlag.

2615 De Federal Reserve Board heeft de beslissing in zake het voorgestelde goudfonds van \$150 millioen aangehouden, totdat bericht zal zijn ontvangen, hoe de Engelsche Bank over deze regeling denkt.

In het weekoverzicht van het vakblad "Iron Age" wordt gezegd, dat de productie van ruwijzer in de Vereenigde Staten gedurende de afgelopen maand 1,995,000 ton heeft bedragen. De wekelijksche capaciteit der hoogovens was in tot begin dezer maand 449,000 ton. De vermindering in De bedrijvigheid wat nieuwe orders voor

Naspeuringen van Paul Theelen: 11 september 1914

- 2620 staalproducten betreft komt thans duidelijker tot uiting. De uitvoer in September zal niet voldoende zijn om tegen dit verlies op te wegen. De stemming is minder hoopvol. Men verwacht voor de rest des jaars een geringe bedrijvigheid. Voor export bestaat goede vraag voor platen en staven. Er zijn echter weinig afdoeningen gemeld. Ruw-ijzer is stil, doch in de zuidelijke districten vast. De noteering is tot 10 1/4 loco
- 2625 Birmingham opgelopen. Verwacht wordt dat de verschepingen van erts uit de streek der groote meren in dit seizoen 32 millioen ton zullen bedragen, d.i. 30% minder dan in 1913.